

Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto
(SAK) ry.

VUOSIKIRJA

1961

HELSINKI 1962

I Poliittinen tilanne

1. Kansainvälinen tilanne.

Vaikka vuodelle 1961 olivat ominaisia kylmän sodan jatkuminen kiihtyvine atomivarusteluineen ja monen monet siirtomaasselkkaukset, noussee vuoden ylivoimaisesti huomatuimmaksi tunnukseksi avaruuden valloittaminen, jossa edettiin todellisin seitsemän peninkulman saappain. Huhtikuun 12. pñä ilmoitti Neuvostoliitto, että majuri Juri Gagarin oli kiertänyt maapallon Vostok-avaruusaluksessa, Kolmisen viikkoa myöhemmin, toukokuun alussa oli vuorossa amerikkalainen komentajakapteeni Alan Shepard, jonka lento avaruuskapselissa kesti 19 minuuttia ja jota suoritusta voitiin Gagarinin lennon rinnalla nimittää "hypyksi avaruuteen". Avaruuden valloituksen kolmas vaihe näyteltiin elokuun 6. pñä, jolloin venäläinen astronautti Herman Titov kruunasi kaikki tähänastiset saavutukset kiertäessään useaan kertaan maapallon avaruusalus Vostok II:n pysytellessä avaruudessa kaikkiaan 25 tuntia 18 minuuttia.

Kylmän sodan polttopisteet keskittyivät miltei räjähdykseen saakka Berliinin kriisin ja atomivarustelun ympärille. Vaikka Neuvostoliiton pääministeri Hruschtshevin ja tammikuussa virkaansa astuneen USA:n presidentti Kennedyn henkilökohtaiset keskustelut Wienissä ilmoitettuihin käydyn ystävällisessä hengessä ja niissä onnistutun "yli odotusten", ajaututtiin suurvaltapolitiikassa pelottaviin vaikeuksiin. Lännen taipumaton asenne Berliinin kysymyksessä johti idän taholta suoritettuun Berliinin itä- ja länsi-sektorin yhteysteiden sulkemiseen ja USA marssitti 11.000 miestä länsi-Berliiniin. Jonkinlaista helpotusta toi tilanteeseen pääministeri Hruschtshevin loppuvuodesta antama ilmoitus, että Neuvostoliitto ei pidä kiinni vaatimuksestaan, jonka 'mukaan se tekee välittömästi rauhansopimuksen Saksan Demokraattisen Tasavallan kanssa ellei koko Saksan kysymystä saada lännen kansisa yhdellä kertaa selvitettyksi. Hänen käsityksensä mukaan lännen olisi kuitenkin suostuttava neuvottelemaan Saksan kysymyksen ja Berliinin aseman järjestämisestä. Näissä merkeissä siirtyi Saksan ja Berliinin kysymys uuteen vuoteen, Toinen kireä kylmän sodan oire saatiin atomivarusteluista.

Algerian kysymys pystteli tiiviisti lehtien ulkomaanosastojen pääaiheena. Kenraalijunta Zeller, Jouhaux ja Challe tekivät kaappausyrityksen Algeriassa, joka tosin kuivui kokoon mutta jätti jälkeensä katkeran OAS-terrorin Algeriaan.

Kongon' kysymys muodostui dramaattiseksi, Suurpääoman turvin vehkeilevä Katangan presidentti Moise Tshombe aiheutti toiminnallaan YK:n joukkojen aseellisen puuttumisen tapahtumien kulkuun ja veriset kamppailut aaltoilivat maan eri puolilla, Hänen tililleei jää myös Kongon keskushallituksen pääministeri Patrice Lumumban murha, joka nostatti

YK:ssa keskustelujen myrskyn Neuvostoliiton vaatiessa pääsihteeri Hammarskjöldin eroa ja Tshomben asettamista syytteeseen. Tapahtumat huipectuivat Hammarskjöldin matkaan Kongoon, jossa hän sai surmansa lentokoneen syöksyessä maahan. Maailma arvaili, oliko lento-onnettomuudenkin takana Katangan vehkeilevä hallitus, mutta tutkimukset eivät antaneet siihen lopullista selvyyttä. YK:n uudeksi pääsihteeriksi valittiin burmalainen U Thant.

Kuuba pysytteli myös jatkuvasti maailmanpolitiikan valokeilassa, Castron vastustajien USA:n alueelta tekemä maihinnousuyritys torjuttiin muutamassa päivässä. Sitä ennen Oli USA katkaissut diplomaattiset suhteet Kuubaan.

Oman maamme esiintyminen kansainvälisen politiikan näyttämöllä sai laajaa mielenkiintoa lokakuussa, jolloin hallituksellemme jätetyssä neuvostonootissa viitattiin lännen, erityisesti Saksan Liittotasavallan suorittamiin kiihtyviin varusteluihin Itämeren piirissä ja edellytettiin vaikavan tilanteen vuoksi avunantosopimuksen mukaisia neuvotteluja. Nootti aiheutti ensin Ulkoministeri Karjalaisen käynnin ulkoministeri Gromykon luona ja lopuksi presidentti Kekkosen matkan Novosibirskiin, jossa hän keskusteli laajasti pääministeri Hrushtshovin kanssa. Neuvotteluissa sovittiin neuvottelujen (konsultaatioiden) siirtämisestä toistaiseksi. Suomen tehtävänä on tarkoin seurata tilanteen kehittymistä Itämeren piirissä ja ryhtyä tilanteen niin vaatiessa avunantosopimuksen mukaisiin neuvotteluihin neuvostohallituksen kanssa. Oman maamme kohdalta on vielä mainittava, että Suomen omaksuma puolueettomuuspolitiikka sai tunnistusta niin idässä kuin lännessäkin ja tuli julkisuudessa tunnetuksi presidentti Kekkosen vuoden aikana suorittamien monien valtiovierailujen yhteydessä.

2. Sisäpoliittinen kehitys

Sisäpolitiikansa jatkui edelmise vuodelle ominainen jännittyneisyys, jota lisäsi kaksien vaalien läheisyys. Maalaisliittolainen vähemmistöhallitus jatkoi toimintaansa, ja enemmistöhallituksen muodostamisyhteydet raukesivat jälleen.

Tasavallan presidentin valitsijamiesvaalien tiimoilta oikeistopiirit sekä sos.dem.puolue muodostivat ns. Honka-liiton, maalaisliiton ja eräiden muiden puolueiden edustajien muodostaessa Kekkosen vaaliliiton, skdln muodostaessa Aition ja sos.dem.biiton Skogin vaaliliiton. Oikeiston yhteinen ehdokas ent. oikeuskansleri Olavi Honka ilmoitti kuitenkin Novosibirskin neuvottelujen aikana "isänmaan edun nimissä" luopuvansa ehdokkuudesta, jolloin sos.dem.puolue nimesi ehdokkaakseen kansanedustaja Rafael Paasion kokoomuksen ja muiden porvaripuolueiden ajaessa vaaleihin "sammutetuin lyhdyin". V. 1962 tammikuussa suorite-

tuissa valitsijamiesvaaleissa Kekkosen vaaliliitto sai huomattavan vaalivoiton ja nykyinen tasavallan presidentti Urho Kekkonen valittiin helmikuussa ylivoimaisella äänten enemmistöllä uudelleen presidentiksi.

Eduskunnassa saatiin hyväksytyksi työntekijäin uusi eläkelaki, mutta sairausvakuutus ja työajan lyhentämiseksi tarkoitettujen edustajain aloitteiden käsittely jäi valiokunnassa kesken, huolimatta siitä, että eduskunnassa oli vasemmistoenemmistö.

Työllisyystilanne pysyi suhteellisen hyvänä, jotavastoin hintatilanteessa tapahtui liikehtimistä. Huolimatta SAK:n useista vaatimuksista hallitus ei täysin pystynyt pitämään hintoja kurissa.

II Taloudellinen kehitys vuonna 1961

Yleinen kehitys

Vuonna 1959 alkanut korkeasuhdanne jatkui useissa teollisuusmaissa edelleen vuonna 1961 suhteellisen voimakkaana, joskaan kasvuvauhti ei enää saavuttanut edellisen vuoden nopeutta. Länsi-Euroopan maissa teollisuustuotannon lisäys; joka edellisenä vuonna oli ollut 6.5 % :n suuruusluokkaa oli nyt n. 4.5 %. Hidastumiseen vaikutti osaksi työvoiman puute, mutta myös kysyntä osoitti eräillä aloilla heikkenemisen merkkejä.

Tästä tasaantumisesta huolimatta, korkeasuhdanne osoittautui kuitenkin huomattavasti sitkeämmäksi, kuin mitä yleensä vuoden 1960 syksyllä oli uskottu. Tämä johtui ilmeisesti huomattavalta osalta Yhdysvalloissa keväällä 1961 alkaneesta noususta, joka joskus jonkin verran epätasaisena, jatkui vuoden loppuun asti.

Mielenkiintoisena piirteenä voidaan todeta, että hintataso pysyi useissa maissa kauan sangen kiinteänä, korkeasuhdanteista huolimatta. Pääasiallisesti tämä johtui useiden raaka-aineiden halpuudesta — tekijä, joka toisaalta on aiheuttanut yhä kasvavia vaikeuksia raaka-ainemaiden maksutaseille. Toisena hintoja hillitsevänä tekijänä on ollut uuden tekniikan ansiosta voimakkaasti noussut tuotantokyky. Kun esimerkiksi Yhdysvalloissa lähinnä tuotantokyvyn kasvun johdosta työttömien lukumäärä on jatkuvasti pysynyt 4—5 miljoonan paikkeilla, tuottoisuuden nopea kasvu voi merkitä vakavia työllisyyshäiriöitä suhdanteiden heikelessä. — Viime aikoina hintapaine on useissa maissa huomattavasti kasvanut, ja hintaindeksit osoittaneet ainakin viime vuoden loppupuolella yleensä suurempia nousuja kuin Suomessa.

Viime vuoden lopussa ja tämän vuoden alussa esitetyt arvioinnit talouselämän kehityssuunnasta ovat edelleen melko epäyhtenäisiä. Yleensä arvellaan, että kehitys vuonna 1962 hidastuu, mutta siitä, missä määrin

tätä tapahtuu, ovat suhdannetutkijat — ehkä edellisen vuoden arviointi-
erehdysten ansiosta — sangen varovaisia. Esitetäänhan sellaisiakin arvi-
ointeja, että alkanut hidastuminen on Oleva vain lievä ohimenevä.

Kansainvälisessä kauppapolitiikassa keskustelu kaupparyhmyyksistä
pysyi edelleen keskeisenä. Suurten vaikeuksien jälkeen päästiin talous-
yhteisön piirissä sovintoon noudatettavasta maatalouspolitiikasta. Tä-
män ratkaisun saavuttaminen oli edellytyksenä talousyhteisösuunni-
telman n.s. toisen toteuttamisvaiheen alkamiselle, joka merkitsee m.m.
sitä, että irtaantumattomuuspykälä astuu voimaan. — Toisena keskei-
senä piirteenä oli Englannin ja Tanskan päätös esittää anomus täydestä
talousyhteisönjäsenyydestä. Neuvottelut, jotka ovat osoittautuneet melko
vaikeiksi, olivat vuoden päättyessä vielä kesken. — EFTA:n puolueet-
tomat maat, Ruotsi, Sveitsi ja Itävalta ovat sopineet keskenään löy-
semmän yhteistoimintamuodon, n.s. assosiaation, mahdollisuuksien tut-
kimisesta. Tämä merkitsi m.m. sitä, että irtaantumisoikeus sekä oikeus
solmia itsenäisesti sopimuksia kolmansien maiden kanssa säilyisi. Norjan
hallitus ja työväenpuolue ovat täydellisen jäsenyyden pohjalla käyttävien
neuvottelujen kannalla. Norjan ammatillinen keskusjärjestö on samalla
linjalla, mutta vastustavien äänien lukumäärä tuntuu viime aikoina
lisääntyneen. — Yhdysvaltainkin kauppapolitiikka tuntuu hakevan teitä
yhteistyöhön pääsemiseksi Talousyhteisön kanssa. Kaikki tämä viittaa
siihen, että EFTA on menettämässä merkityksensä.

Suomen kehitys on suurin piirtein seurannut e.m. yleistä kaavaa.
Odotetut tai pelätyt eräät maatomme koskevat suhdannetekijät vaikut-
tivat kylläkin odotetulla tavalla. Englanti ryhtyi heinäkuussa 1961 melko
jyrkkiin supistamistoimenpiteisiin; Pohjois-Amerikan Eurooppaan koh-
distuva metsätuotteiden kilpailupaine ja vienti Euroopan markkinoilla
kasvoi. Seurauksena on ollut sahatavarain, puumassan, selluloosan ja
eräiden paperituotteidenkin viennin supistuminen tai tuotannon sovittu
rajoittaminen sekä hintojen aleneminen. Vaikutukset ovat kuitenkin
jääneet odotettua pienemmiksi: kun esimerkiksi selluloosan tuotannon
supistamismääriä on laskettu laajentuneesta tuotantokapasiteetista, todel-
lista supistumista edellisiin vuosiin ei ole ollenkaan tai on vain pienessä
määrässä tapahtunut. Hintojen alennukset maailmanmarkkinoilla eivät
ole olleet läheskään samaa luokkaa kuin aikaisempina taantumakau-
sina. Edellä mainittuja supistavia tekijöitä ovat toisaalta tasoitta-
neet kotimaassa melko tyydyttävä kulutustavarain menekki- ja tuotanto-
taso sekä jatkuvasti korkealla tasolla pysynyt rakennustoiminta. Näiden
tekijäin ansiosta myös kauppa, liikenne y.m. palveluselinkeinot edelleen
osoittivat huomattavaa nousua. Tasaantumista oli toisaalta todettavissa
muussa kuin rakennusalan investointitoiminnassa. — Näissä olosuhteissa
vuosi päättyi suhteellisen optimistisen mielialan vallitessa eikä ainakaan
kevään aikana tapahtuvaa vakavampaa takaiskua odoteta.

Periaatteellisesti merkityksellistä onkin, että sangen hyvät suhdanteet jatkuivat kotimaisten tekijäin ansiosta vientisuhdanteiden heikkenemisestä huolimatta. Maamme riippuvaisuus kansainvälisistä suhdanteista ei ilmeisesti ole niin suuri kuin on yleensä uskottu. Tämä seikka tietenkin lisää maamme mahdollisuuksia harjoittaa itsenäistä täystyöllisyyspolitiikkaa.

2. Kansantulo

Kansantulolaskelmien mukaan tuotantomme määrä lisääntyi viime vuonna 6.2 %. Luku on Euroopan eri maissa saavutetuista korkeimpia. Vuonna 1960 kasvu oli ollut peräti 9.0 % ja vuonna 1959 = 6.8 %. Koko korkeasuhdannevaiheen kolmivuotiskauden 1959—61 nousu henkeä kohti on täten n. 20 %, eli yli 6 % vuodessa. Näin suuren prosentuaalisen nousun saavuttaminen riippui kuitenkin osaltaan siitä, että vuosina 1956—1958 kehitys oli suurin piirtein pysähtynyt: kuuden vuoden 1956—61 keskimääräinen kasvuvauhti on ollut normaaliseksi katsottavan 4 %:n suuruusluokkaa.

Raha-arvoltaan nettokansantulon lasketaan nousseen viime vuonna n. 10.9: % 1,158 mrd. markasta 1,283 mrd. markkaan. Erään indeksilaskelman mukaan kansantulon reaaliarvo oli tällöin kaksinkertaistunut vuoden 1938 tasoon verrattuna, kasvun ollessa 62 % henkeä kohti. Vuodesta 1955 nousu oli 26 % eli n. 4 % vuodessa sekä henkeä kohden 17.4 % eli alle 3 % vuodessa.

Tuotannon ja työllisyyden kehitys elinkeinoelämän eri aloilla käy selville seuraavasta taulukosta:

	Tuotannon nousu		Työllisyys	Muutos
	1960	1961	1000 mies-	ed. v:sta
	%	%	työvuotta	
Maatalous	+4	+3	420.6	— 0
Metsätalous	+14	-f 5	142.5	+5
Teollisuus	+12	+ 1	491.2	+4
Talonrakennustoim.	+17	+12	145.5	+7
Maa- ja vesirak.	-10	- 3	82.4	-8
Liikenne.	+11	+5	130.7	+2
Kauppa	+11	+11	187.2	+6
Pankit ja vakuutus	+ 8	+ 6	27.7	+6
Julkinen toiminta	+4	+4	147.4	+4
Muut	+4	+3	131.9	+2
Koko kansantalous	+ 9	+ 6	1.907.1	+3

Sekä koko kansantulon että nimenomaan teollisuuden kohdalla viime vuoden kasvu jakaantui melko tasaisesti lisätyn "työllisyyden" ja toi-

saalta työn tuottavuuden välillä. Myös rakennustoiminnassa, kaupassa ja liikenteessä tuottavuuden kasvu oli voimakas, ja maataloudenkin tuotanto lisäytyi 3 % työpanoksen pysyessä muuttumattomana.

Työkykyisessä iässä olevan väestön lisäys oli n. 1.5 %, mutta keskimääräisen työajan kohoamisen y.m. tekijäin ansiosta työpanos kasvoi e.m. 3 %:lla.

Todetta-koon, että vuosina 1960—61 Suomen teollisuustuotannon kasvu oli Euroopan nopeimpia, johtuen tämä m.m. paperiteollisuuden laajentumisesta. Teollisuuden osuus kansantulostamme ei ole kuitenkaan huomattavasti noussut jo 1940-luvun loppupuolella saavutetusta tasosta.

Kansantulon jakaantuminen eri elinkeinohaarojen kesken eri aikoina käy ilmi seuraavasta taulukosta:

Elinkeino	1961*	1948	1938	1961*	1948	1938
		mrd. mk			%	
Maatalous	141.20	61.24	5.84	11.0	20.0	19.6
Metsästys ja kalastus . .	4.60	2.54	0.20	0.4	0.8	0.7
Metsätalous	129.00	34.20	4.60	10.0	11.1	15.5
Teollisuus ja käsitys . .	399.40	96.53	7.68	31.1	31.5	25.8
Rakennustoiminta	128.70	23.64	1.47	10.0	7.7	4.9
Kuljetus ja liikenne	99.20	19.26	1.68	7.7	6.3	5.6
Kauppa, pankit vakuutus	156.10	32.51	2.99	12.1	10.6	10.1
Julkinen toiminta	149.70	24.59	2.35	11.7	8.0	7.9
Muut palvelukset	76.60	12.27	2.94	6.0	4.0	9.9
<u>Nettokansantuote</u>	<u>1 284.50</u>	<u>306.78</u>	<u>29.74</u>	<u>100.0</u>	<u>100.0</u>	<u>100.0</u>

3. Teollisuus

Teollisuuden tuotannon määrän kehitys käy ilmi seuraavista indeksinumeroista.

Vuosi	Volyymi-indeksi (1954= 100)
1955	111
1956	114
1957	117
1958	113
1959	123
1960*	140
1961*	150

Vuodesta 1958, siis kolmen vuoden aikana, teollisuustuotannon määrä on kasvanut n. kolmanneksella, mutta kuuden vuoden aikana kehitys ei ole tätä suurempi. Tämä osaltaan heijastaa kehityksen epätasai-

suutta: kolmen vuoden aikana kehitys oli pysähdyksissä, sitä seuraavan kolmen vuoden aikana se oli suorastaan mullistava.

Seuraava taulukko antaa kuvan eri teollisuusalojen kehityksestä vuoden 1957 jälkeen:

Teollisuustuotannon volyyymi-indeksi, 1954 = 100 Muutos						
	1957	1958	1959	1960	1961	1960/61 %
Kaivannaisteollisuus	133	135	151	160	176	+ 10.0
Tehdasteollisuus	115	110	121	137	146	+ 6.7
Siitä:						
Elintarviketeollisuus ..	118	121	127	139	146	+ 5.0
Juoma- ja tupakkateollisuus	102	95	102	109	120	+ 10.1
Tekstiiliteollisuus	122	98	117	121	127	+ 5.0
Kenkä-, vaatetus- ja ompeluteollisuus	113	105	119	131	141	+ 7.6
Puuteollisuus	82	87	98	122	116	— 8.2
Paperiteollisuus	134	134	144	167	192	+ 15.0
Graafinen teoll.	117	116	121	135	138	+ 2.2
Nahka-, nahkateos- ja kumiteollisuus	105	93	96	102	106	+ 3.9
Kemian teollisuus	130	128	134	147	151	+ 2.7
Savi-, lasi- ja kivenjalostusteollisuus	107	95	111	121	130	+ 7.4
Metallien perusteollisuus	116	107	129	149	151	+ 1.3
Metallituoteteoll.	113	96	111	127	136	+ 7.1
Koneteollisuus	110	104	117	140	153	+ 5.0
Sähköteknillinen teoll.	116	106	125	152	158	+ 4.0
Kulkuneuvoteoll.	122	117	124	138	146	+ 5.8
Sähkö-, kaasu- ja vesilaitokset	137	140	142	160	181	+ 13.1
Koko teollisuus	117	113	123	140	150	+ 7.1
Tehdasteollisuuden erikoisindeksit:						
Puu- ja paperiteoll.	110	113	123	147	158	+ 7.5
Metalliteollisuus	115	107	120	140	149	+ 6.4
Muu tehdasteollisuus ..	117	110	120	132	139	+ 4.3

Paperiteollisuuden tuotanto on vuodesta 1954 kasvanut 92 %, voimay.m. teollisuus 81 %, kaivannaisteollisuus 76 %, sähköteollisuus 58 % ja kemiallinen-, savi- ja lasiteollisuus sekä koneteollisuus n. 50 %. Sitävastoin nahka- ja kumiteollisuuden kehitys on ollut pysähdyksissä ja puu-

teollisuuden kehitys hidasta. Puuteollisuus olikin viime vuonna ainoa ala, jonka kohdalla tuotanto väheni, kun sitä vastoin paperiteollisuuden tuotannon nousu oli suurin. Yhden vuoden tuotantomuutoksista ei voida vetää liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä, koska siihen vaikuttavat tilapäiset tekijät ja ratkaisut, kuten juoma- ja tupakkateollisuuden kohdalla kertomusvuonna on tapahtunut.

Todettakoon edelleen, etteivät kertomusvuoden eri kuukausina tapahtuneet heilahtelut anna selvää kuvaa pitkäaikaisesta kehityksestä. Keväällä tapahtui nousun hirstumista, mutta syksyllä kasvunopeus oli taasen varsin tyydyttävä, joskin joulukuun indeksi — ehkä sesonkitekiöistä riippuen — osoitti vain n. 3 %:n nousua.

Merkittävä piirre oli, että investointitavarain ja kulutustavarain kohdalla lisäys oli melko tarkasti samansuuruinen. Edellisenä vuonna painopiste oli ollut investointitavarain puolella (kasvu peräti 18 %). Vuoden 1961 kulutustavarain tuotantoindeksi (143) oli noussut huolimatta vielä jonkun verran investointitavarain indeksistä (150 %) jäljessä.

Teollista kehitystä kuvaa m.m. se, että kun selluloosan tuotanto oli vuonna 1954 = 1.572.000 tonnia, se oli vuonna 1960 = 2.466.000 t. ja vuonna 1961 = 2.827.000 t. Paperintuotanto, joka vuonna 1954 käsitti 840.000 tonnia oli viime vuonna 1.706.000 tonnia. Pahvin ja kartongin tuotanto kasvoi samana aikana 254.000 tonnista 686.000 tonniin, harkkoraudan tuotanto 74.000 tonnista 148.000 tonniin, valanteiden tuotanto 165.000 tonnista 266.000 tonniin, valssituotteiden tuotanto 156.000 tonnista 285.000 tonniin, kuparituotanto 21.000 tonnista 34.000 tonniin j.n.e. — Työvoiman lisäys ei tietenkään ole läheskään seurannut tätä tuotannossa tapahtunutta nousua, joten työn tuottavuuden nousu on ollut eräillä aloilla suorastaan valtava.

4. Maatalous

Osittaisesti epäedullisista sääsuhteista huolimatta, viime vuoden sato — 4.511 milj. rehuyksikköä — oli maassamme korjatuista sadoista toiseksi paras, joskin se oli n. 6.8 % pienempi kuin edellisen vuoden ennätyssto. Leipäviljasato lisääntyi n. 6 % etupäässä vehnän viljelyn laajentamisesta. Vehnäsato oli 548 milj. kiloa. Rehuviljasato sitä vastoin aleni n. 16 %. Leipäviljaa tuli markkinoille 16 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Viljatuonnin määrä aleni huomattavasti ja leipäviljaomavaraisuus nousi 86 %:iin tarpeesta. — Perunasato aleni n. 40 % edellisen vuoden ennätysatoon verrattuna. Sitä vastoin sokerijuurikassato kasvoi ja soke-ripitoisuus parani, jolloin sokerin kohdalla saavutettiin 31 %:n omavaraisuusaste.

Maidontuotannossa saavutetaan yhä uusia ennätyksiä. Tuotemäärä saavutti n. 3.600 milj. kiloa, ja meijerien vastaanottama määrä (2.694 milj.

kiloa) nousi n. 5 %:lla. Voin valmistus kasvoi n. 3 % ja juustonvalmistus yli 8 %. Voita valmistettiin 95 milj. kiloa, josta kotimaassa kulutettiin ennätysmäärä, 77.8 milj. kiloa eli 17.3 kiloa henkeä ja vuotta kohden. Kulutuksen lisäystä (9.7 milj. kiloa) vastasi samansuuruinen margariinikulutuksen vähennys. Vienti väheni 25.7 milj. kilosta 17.5 milj. kiloon. — Myös juuston tuotanto, 33.1 milj. kiloa oli uusi ennätys, ja juustoa viedtiin 17.8 milj. kiloa eli hieman enemmän kuin voita.

Myös lihan tuotanto, yhteensä 135 milj. kiloa, lisääntyi, sianlihan kohdalla peräti 22 %, kun sitä vastoin naudanlihan myynti jonkun verran aleni. — Kanamunien tuotanto, 39.2 milj. kiloa, oli n. 10 % suurempi kuin edellisenä vuonna, ja vienti — n. 8.8 milj. kiloa saavutti uuden sodanjälkeisen ennätyksen, monista vientivaikeuksista huolimatta.

Maatalouden keskeinen ongelma — markkinointikysymys — on jatkuvasti vaikeutunut. Kaikkien päätuotteiden kohdalla on omavaraisuus jo suurin piirtein saavutettu, joten ratkaisua ei enää voida hakea siirtämällä tuotantoa entistä enemmän esimerkiksi viljanviljelyksen puolelle. Rukiin kohdalla on kuitenkin vielä olemassa jonkun verran vajea. Uudet markkinajärjestelyt, niin hyvin Englannin kuin talousyhteisöinkin piirissä, ovat omiaan ratkaisevasti vaikeuttamaan maataloustuotteittemme vientiä. Ongelmalle ei ole vielä löydetty tehokasta ratkaisua; kulutusta voitaisiin ilmeisesti vielä lisätä kuluttajahintoja alentamalla.

5. Metsätalous

Metsähakkuiden määrän, n. 47—48 milj. kuutiometriä, lasketaan ylittäneen edellisen kalenterivuoden tuloikset n. 8—10 %. Kantohintatuloja kertyi n. 64 mrd., verrattuina edellisen vuoden 50 mrd. mk:aan. Tämä hakkuiden lisäys voi tuntua odottamattomalta siitä syystä, että puunjalostusteollisuuden tuotteiden vientimääriä kertomusvuonna rajoitettiin. Selitys lienee selluloosa- ja paperiteollisuuden lisääntyneessä kapasiteetissa, varastomuutoksissa sekä kasvaneissa halkohakkuissa. Näistä syistä hakkuut ovat jatkuneet vilkkaina vuoden 1961/62 hakkuukautenakin. Seuraava taulukko osoittaa kaupallisten hakkuiden kehitystä eri puutavaralajien kohdalla edelliseen vuoteen verrattuna.

Kaupalliset hakkuut

Puutavaralaji	Kesä—tammikuu		Muutos %
	61/62 1.000	60/61 pm ²	
Havupuu, järeä	3.486	4.421	— 21
Lehtipuu, järeä	1.341	1.490	— 21
Kuusipaperipuu	7.716	7.172	+ 8
Mäntypaperipuu	3.785	3.775	+ 0
Kaivospuu	406	407	— 0

Polttopuu	3.402	2.568	+ 32
Muut	1.660	1.071	+ 55
Yhteensä	21.796	20.904	+ 4

Syksyn aikana esiintyi paikoitellen tuntuvaa työvoiman, ja nimenomaan ajomiesten puutetta. Menneen talven metsätyövoiman huippuluku (helmikuun alussa) oli n. 166.000, sen oltua n. 173.000 edellisenä vuonna. — Pinotavaran kohdalla kantohinnat olivat joiikun verran korkeammat kuin edellisenä vuonna, kun sitä vastoin sahatukkien hinnat jonkun verran alenivat.

6. Rakennustoiminta

Talonrakennustoiminta jatkui koko kertomusvuoden ajan odotettua vilkkaampana. Tämä koski nimenomaan asuntorakennustoimintaa, mutta myös 'liikealan rakennustoiminta pysyi suhteellisen vilkkaana, joskin ehkä jonkun verran alemmalla tasolla kuin edellisenä vuonna. Rakennustoiminnan kehitystä kuvaavat sarjat ovat jonkun verran erilaisia, mutta kansantalouselaskelman mukainen rakennustoiminnan lisäys, 12 %, antanee suurin piirtein oikean kuvan tilanteesta. Painopiste oli kaupunkien ja kauppalain asuntorakennustoiminnasta: näissä valmistui 26.100 uutta asuntoa, mikä oli 26 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Myös maaseudun rakennustoiminta kasvoi maaseudun lisääntyneiden tulojen ansiosta. Julkinen rakennustoiminta oli työllisyyspoliittisista syistä jonkun verran laimeampaa kuin edellisenä vuonna.

Vuoden loppupuolella keskeneräisten rakennusten ja myönnettyjen rakennuslupien määrä oli huomattavasti suurempia kuin samana ajankohtana edellisenä vuonna, mikä viittaa melko vilkkaan rakennustoiminnan jatkumiseen myös kuluvan vuoden alkupuolella. Kun eduskunta nyt on hyväksynyt uuden asuntotuotannon verohuojennuslain tämäkin, on omiaan tukemaan rakennustoimintaa, joskin pelko verohuojennusten päättymisestä ei toisaalta ole enää aiheuttamassa ruuhkaantumista.

Asuntovajaus kuitenkin pysyy edelleen varsin suurena erityisesti suurkaupungeissa. Tämän johdosta vuokrataso on jatkuvasti nousemassa ja asuntotaso on vähävaraisten vuokralla asuvien osalta edelleen useimpien varsin epätyydyttävä. Kasvava osa uusista asunnoista on palkansaajien ulottumattomilla ja Aravatalojenkin asumiskustannukset ylittävät useimpien palkansaajain maksukyvyyn. Hallitus ei määrääajan umpeen mennessä vahvistanut eduskunnan kertomusvuoden lopulla tekemää päätöitä Aravamäärärahan korottamisesta 10 mrd. markkaan. Asuntotilanne kuitenkin vaatii Aravamäärärahan korottamista sekä muitakin toimenpiteitä asumiskustannusten alentamiseksi.

7. Ulkomaankauppa

Ulkomaankaupan kehitys vuosina 1955–1961 käy selville seuraavasta taulukosta:

	Tuonti	Vienti	Kauppataase
		Mrd. mk	
1955	176.9	181.2	+ 4.3
1956	203.5	178.0	− 25.5
1957	227.9	212.4	− 15.6
1958	233.3	247.9	+14.6
1959	267.3	267.3	+ 0.0
1960	340.3	316.5	− 23.8
1961	368.3	337.4	− 30.9

Korkeasuhdanteeseen liittyvä voimakas tuontipyrkimys on kahden vuoden aikana aiheuttanut yli 55 miljardin markan tuontiylijäämän.

Tuonnin jakaantuminen pääryhmittäin käy ilmi seuraavasta asetelmasta.

	Mrd. mk		
	1959	1960	1961
Raaka-aineita	133.8	166.3	169.9
Poltto- ja voiteluaineita	28.1	33.1	33.0
Investointitavaroita	67.7	93.3	103.9
Kulutustavaroita	37.7	47.6	61.5
Koko tuonti	267.3	340.3	368.3

Vuonna 1960 kasvoi raaka-aineiden ja koneiden tuonti voimakkaasti, mutta vuonna 1961 oli kasvun painopiste kulutustavaroissa. Tämä tieteenkin liittyy investointien yleiseen tasaantumiseen verrattuna kulutustavara-tuotannon kasvuun, sekä osaksi myös EFA-sopimuksen voimaantulosta.

Vienti jakaantui eri pääryhmien välillä seuraavalla tavalla vuosina 1959–1961:

	Mrd. mk		
	1959	1960	1961
Maataloustuotteet	14.9	16.0	15.3
Metsätuotteet	16.3	20.6	29.6
Puuteollisuuden tuotteet	63.7	84.2	84.1
Paperiteollisuuden tuotteet	117.0	133.7	153.9
Metalliteollisuustuotteita	44.1	47.4	38.6
Muita tavaroita	0.1	0.5	0.2
Koko vienti	267.3	316.5	337.4

Vuosikaupalla on tehty propagandaa vientipohjan laajentamisesta, jota pitäisi edistää entistä tehokkaammalla myyntitoiminnalla, virallisten kauppaedustajien nimittämällä jne. Tulokset ovat kuitenkin niin häviävän pienet, ettei "muiden tavarain" koko ryhmällä ole tilastollista merkitystä, edustaen viime vuonna n. 0.06 % koko viennistä. Olisi jo korkea aika nähdä ja tunnustaa, ettei maallamme, liittymällä erilaisiin kaupparyhmittymiin, ole suuriakaan mahdollisuuksia kehittää näistä "muista aloista" elinkelvollista ja laajaa vientituotantoa.

Viime vuoden viennistä metsien tuotteet edustivat 80 %, joka lienee koko itsenäisyysaikamme korkein suhdeluku. Metalliteollisuustuotteiden viennin lasku riippui tilapäisistä tekijöistä, ja tasaantunee vuonna 1962.

Tuonnin arvoindeksi, joka vuonna 1958 oli 140 (v. 1954 = 100), laski seuraavana vuonna indeksipisteeseen 133, nousi vuonna 1960 tasolle 136, mutta laski taasen viime vuonna 135:teen. Tuontiarvon kasvu riippui näinollen kokonaan tuontivolyymin kasvusta (9.4 %).

Viennin arvoindeksi on viime vuosina suurin piirtein seurannut tuontihintojen kehitystä. Vuoden 1961 indeksi, 135, oli täysin sama kuin tuonnin hintaindeksi. Kun vientihinnat kuitenkin nousivat keskimäärin 2 pistettä edelliseen vuoteen verrattuna, tuontihintojen laskiessa 1 pisteen, hintasuhteen kehitys oli kertomusvuonna n. 2 % maallemme edullinen. Tästä johtuen saimme viennistämme n. 7 % enemmän valuuttatuloja kuin edellisenä vuonna, vaikkakin vietyjen tavarain määrä kasvoi "vain" 5.3 %. — Suurempia muutoksia ei tapahtunut päävientiryhmien hintaindekseissä, lukuunottamatta raakapuun vientiä, jonka arvoindeksi nousi lähes 20 %, samalla kun tämän ryhmän vientimäärä lisääntyi vielä enemmän. Ulkomaille myydystä raakapuusta saatiin näinollen valuuttatuloja n. 30 mrd. mk. eli n. 50 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Valuuttatulojen tärkeydestä huolimatta voitaneen olla eri mieltä tämän viennin jatkuvan kasvun toivottavuudesta.

Ulkomaankaupan jakaantuminen kaupparyhmittymien ja pääasiallisten kauppatuottaviemme välillä käy ilmi seuraavasta taulukosta.

Ulkomaankauppa kauppa-alueittain ja maittain 1961

Maa	Tuonti			Vienti			Kauppatase mrd.mk
	mrd.mk	Lisäys ed. v:sta %	Osuus	mrd.mk	Lisäys ed. v:sta %	Osuus	
Efta	127.7	12	34.7	117.1	6	34.7	—10.6
Englanti	56.3	4	15.3	74.7	— 4	22.8	+18.4
Ruotsi .	42.2	19	11.5	19.2	25	5.7	—23.0
Tanska .	11.8	34	3.2	11.9	8	3.5	+ 0.1
EEC	128.2	9	34.8	104.4	17	31.0	—23.8

Länsi-Saksa	78.4	19	21.3	43.7	19	12.9	−34.7
Ranska	18.5	− 6	5.0	17.4	17	5.2	− 1.1
Hollanti	14.8	− 6	4.0	21.1	10	6.3	+ 6.3
Belgia-Lux	9.5	− 9	2.6	13.0	12	3.9	−f 35.
Italia	7.0	24	1.9	9.2	37	2.7	+ 2.2
Itäryhmä	70.5	1	19.1	60.8	− 2	18.0	− 9.7
Neuvostoliitto ...	49.0	− 2	13.3	40.9	− 9	12.1	− 8.1
Muut maat	41.9	8	11.4	55.1	− 0	16.3	+ 13.2
USA	20.8	7	5.7	14.8	− 6	4.4	− 6.0
Kaikkiaan	368.3	8	100.0	337.4	7	100.0	−30.9

Kuten tunnettua, Suomi solmi viime vuonna n.s. EFTA-sopimuksen EFTA-maiden kanssa, jonka johdosta useimmat tullit alenivat 30 % EFTA-maiden tavarain kohdalla. Pienemmän erikoisryhmän kohdalla alennus oli 20 % siihen astisista tulleista. Kuten taulukosta ilmenee tuonti EFTA-maista nousi jonkun verran enemmän kuin imuista maista, ja EFTA-tuonnin osuus kokonaistuonnista kasvoi 33.5 %:sta 34.7 %:iin. Sitä vastoin vienti EFTA-maihin kasvoi vain 6 %, kun sitä vastoin lisäys talousyhteisön maiden kohdalla oli 17 %. Tämä riippui siitä, että viennimme Englantiin, siellä vallitsevien suhdanteiden johdosta aleni 4 %.

Mitään selviä johtopäätöksiä EFTA-sopimuksen tähänastisista vaikutuksista ei vielä voida vetää, koska sopimus on toistaiseksi ollut voimassa melko lyhyen ajan, eivätkä tullialennukset vielä ole olleet ratkaisevan suuria, ja korkeasuhdanteet ynnä muut tekijät ovat vaikuttaneet voimakkaammin kuin tullien alennukset. Tästä riippuu osaltaan myös se, etteivät tullialennukset ole aiheuttaneet kuluttajahintojen alennuksia maassamme. Huomattavalta osalta ulkolaiset myyjät, tuntien tullien alennusten vaikutukset, ovat vastaavasti korottaneet hintojaan, ja ilmeisesti moni suomalainen maahantuoja ja eri jakeluportaat ovat seuranneet esimerkkiä. Kummassakin tapauksessa tämä on merkki kilpailun vaillinaisuudesta. Euroopan eri kaupparyhmityksissä monopolisoituminen tapahtuukin yritysliittymisten tietä nopeata vauhtia. Mikäli suhdanteet heikkenivät voidaan näinollen odottaa jopa murhaavaa kilpailua Suomen kotimarkkinoista. Kun kilpailu nykyään suurelta osalta käyttää muita keinoja kuin kuluttajahintojen alennuksia, on mahdollista, että monet kotimaiset yritykset voivat joutua voittamattomien vaikeuksien eteen, ilman, että kuluttajat tässäkään vaiheessa hyötyvät alenevista kilpailuhinnoista.

Tuontitullien kanto oli viime vuonna 46.6 mrd.mk eli 1.5 mrd.mk vähemmän kuin edellisenä vuonna, Itse asiassa vähennys oli touko-joulukuun aikana lähes 3 miljardia, On kuitenkin otettava huomioon, että tämä vähennys tapahtui aikana, jolloin tuonti voimakkaasti kasvoi, ja kasvu kohdistui erikoisesti tullinalaisiin valmistavaroihin. Kesä-joulukuun aikana tullikanto edusti keskimäärin 11.8 % tuonnin arvosta sen oltua 14.5 %

samana aikana edellisenä vuonna. Laskettuna koko tuonnin arvosta, tämä merkitsee tullitulojen vähenemistä vuodessa n. 10 miljardilla. Ei ole tiedossa, miten tämä määrä jakaantui EFA-tullien ja kahvitullin alenemisen välillä.

Kaupan jakaantumisen kohdalla huomio kiintyy siihen, että tuontiylijäämä Länsi-Saksan ja Ruotsin kohdalla edelleen kasvaa: viime vuonna se oli yhteensä n. 58 miljardia. Saksa johtaa ylivoimaisesti tuontitilastoamme, Englannin ja Neuvostoliiton seuraamana. Viennin puolella Englanti johtaa yhtä selvästi. Toisella tilalla on Länsi-Saksa ja kolmannella tilalla Neuvostoliitto.

Tuontimme Neuvostoliitosta väheni viime vuonna n. 2 % ja sen osuus koko tuonnistamme 14.7 %:sta 13.3 %:iin. Viennin kohdalla vähennys — osaksi sen johdosta, että eräät laivatoimitukset siirtyvät tämän vuoden puolelle — oli peräti 9 %. Neuvostoliiton osuus viennistämme laski näinollen 14.2%:sta 12.1%:iin. Koko itäkauppamme edusti viime vuonna n. 18.5 % kauppavaihdostamme. Muutama vuosi sitten se oli vielä lähes 30 %. Vähennys johtuu lähinnä kauppavaihdon kasvusta muiden maiden kanssa, varsinkin korkeasuhdanteiden aikana.

8. Kotimaankauppa

Kuten jo edellä mainittiin, kotimaankaupan "kasvu" oli sekä vuonna 1960 että 1961 n. 11 %:n: suuruusluokkaa. Numero on selvästi korkeampi kuin kansantulon kasvuprosentti samoina vuosina. Kaupan merkitys on näinollen selvästi kasvamassa.

Vähittäiskaupan arvo nousi 595 mrd. markasta 664 miljardiin, eli n. 11 %; volyymin nousu oli n. 10 %. Tukkukaupan arvo oli 965 mrd., eli lähes 10 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Aikaisempina vuosina tukkukaupan kasvu on ollut vähittäiskaupan kasvua nopeampi, mutta kertomusvuonna tapahtui tässä suhteessa tasaantumista. Kuten edellä olevista numeroista käy ilmi noin puolet tukkukaupassa käy varsinaisen vähittäisportaan ohi. — Mielenkiintoista on myös todeta, että kun yksityisen tukkukaupan myynnin lisäys oli viime vuonna 8 %, se oli osuustoiminnallisten tukkukauppojen kohdalla 11 %. Vähittäiskaupan piirissä sitävastoin yksityisten liikkeiden myynnin nousu oli 14 %, osuustoiminnallisten liikkeiden vähittäiskaupan kasvun jäädessä 8 %:iin.

Kotimaankaupan aloittainen kehitys viime vuosina käy selville seuraavasta asetelmasta:

Vähittäiskaupan myynnit aloittain, arvo 1954 = 100

	1958	1959	1960	1961	Muutos 1960/61 %
Tavaratalot	132	145	164	186	+ 13
Sekatavarakaupat	132	137	151	161	+7

Ravintoaine- ja tupakka- kaupat	140	149	155	163	+5
Alkoholiliikkeen myymälät ..	126	136	151	174	+ 15
Tekstiili- ja nahkatavara- kaupat	110	118	137	156	+ 14
Rauta-, sähkö- ja urheilukaupat	135	158	187	242	+ 30

Yleisesti on viitattu ostovoiman ja kulutustason kasvuun, ja siinä yhteydessä nimenomaan kestotavarain lisättyyn myyntiin. Eräiden tällaisten tavarain myynnin kehitystä kuvastaa seuraava taulukko:

Kotitalouksien kojeiden ostoja, 1000 kpl

	1957	1958	1959	1960*	1961*	Muutos 1960/61, %
Pesukoneet	67.9	45.6	54.8	55.0	73.0	+ 32
Jääkaapit	30.3	22.8	34.4	50.0	88.0	+ 75
Pölynimurit_____	38.8	24.7	29.2	57.0	57.0	0
Sekoittimet_____	2.5	4.6	3.6	14.0	23.0	+ 62
Televisiot	—	8.0	26.0	59.0	97.0	+ 64

Ylläolevat taulukot epäilemättä osoittavat, että kulutuksen ja ostojen kokoonpanossa on tapahtunut tason nousua. Nämä numerot eivät kuitenkaan ole yksiselitteisiä. Samalla kun ne epäilemättä osoittavat ostokyvyn kasvua, ne eivät anna selviä viitteitä siitä, missä määrin eri tulonsaajaryhmät osallistuvat mainittuun nousuun. Kun vielä otetaan huomioon asuntoihin, autoihin, turistimatkoihin, ylellisyysluontoisiin siirtomaatavaroihin y.m. kohdistuvaa kysynnän kasvu, lienee vaikeata johdattaa vähittäiskaupan kehityksen piirteitä työpalkkatulojen noususta, olkoonkin, että tällaista nousua viime vuonna tapahtui. Lisääntyneen kysynnän ja sen kehityssuunnan selityksiä lienee löydettävissä lähinnä sellaisesta tulojen kasvusta, joka liikkuu melkoisesti korkeammalla tasolla.

Vuonna 1957 säädetty, maamme ensimmäinen n.s. kartellilaki on osoittautunut varsin riittämättömäksi kartelli- ja monopolismin vastustamiskeinoksi. Kertomusvuonna ryhdyttiin valmistelemaan uutta lakiesitystä ensimmäisen lain voimassaolon aikana saatujen kokemusten perusteella, tarkoituksena tehostaa mahdollisuuksia vahingollisten kilpailurajoitusten vastustamiseksi.

9. Liikenne

Liikenteen kehitys seurasi tietenkin tuotannon ja kaupan kehitystä. Liikenteen "kasvuprosentiksi" jäi kuitenkin kansantulolaskelmien mukaan 5 %, verrattuna 11 % edellisenä vuonna. Rautateillä kaupallisessa liiken-

teessä kuljetettu tavaramäärä oli ennakkolaskelmien mukaan jonkun ver-
ran alle 19 milj. tonnia, kun se edellisenä vuonna hieman ylitti tätä mää-
rää. Sitä vastoin kuljetettujen matkustajien lukumäärä kasvoi 34.9 mil-
joonasta 38.2 miljoonaan.

Ulkomailta tuotiin laivoilla tavaraa 8,983,000 tonnia eli käytännöllisesti
sama määrä kuin edellisenä vuonna. Siitä kuljetettiin kotimaisilla lai-
voilla 5,701,000 tonnia, verrattuna 5,373,000 tonniin edellisenä vuonna. Lai-
voilla maasta viety tavaramäärä kasvoi n. 600,000 tonnilla 11,011,000
tonniin, josta suomalaiset laivat kuljettivat 3,979,000 tonnia.

Kertomusvuoden marraskuussa oli rekisteröityjen henkilöautojen luku-
määrä 209,787, eli n. 26.500 enemmän kuin edellisen vuoden lopussa. —
Kuormavaunujen lukumäärä kasvoi samana aikana luvusta 46,579 lukuun
52,663, joista 28,714 vaunua oli ammattimaisessa liikenteessä. Linja-auto-
jen lukumäärä kasvoi 5,784:stä 6,551:een ja pakettiautojen lukumäärä
20,110:stä 39,357:ään. Koko autokanta oli marraskuun lopussa 311,192
ja lisäys edellisen vuoden loppuun verrattuna n. 52,800.

10. Rahamarkkinat

Rahamarkkinoilla ei kertomusvuoden aikana tapahtunut silmiinpistäviä
muutoksia. Talletusten lisäys varsinaisissa rahalaitoksissa (n. 88 mrd.
mk) oli melko tyydyttävä ja viitisen miljardia markkaa suurempi kuin
edellisen vuoden sinänsä jo hyvä talletuslisäys. Korkeasuhdanteen ja vilk-
kaan tuonnin ansiosta luotonanto kasvoi kuitenkin vielä enemmän eli n.
104 miljardilla. Tämä rahamarkkinain kiristyminen heijastuu myös redis-
konttausten kasvussa: edellisen vuoden lopputasolta (n. 17 mrd. mk) ne
nousivat kertomusvuoden loppuun mennessä 30 mrd. mk:n tasolle.

Rahalaitosten koko ottolainaus (talletukset ja shekkitilit) oli kerto-
musvuoden lopussa 713.6 mrd. mk, josta Shekkitileillä 86.4 mrd. mk ja
koko antolainaus 756.3 mrd. mk. Otto- ja antolainauksen jakaantuminen
eri rahalaitosten kesken käy selville seuraavasta taulukosta:

Rahalaitosten otto- ja antolainaus, mrd mk

Rahalaitos	Kanta 31.12. 61		1961	
	Ottolain. yleisöltä	Antolain. yleisölle	Ottolain.	Antolain.
Liikepankit	268.4	304.8	31.9	44.3
Säästöpankit	215.2	181.7	28.4	26.7
Osuuskassat ja OKO . .	131.2	146.1	20.0	28.5
Postisäästöpankki ¹⁾	70.2	43.7	8.1	4.2
Säästökassat ²⁾ .-,...	28.5	28.5	3.1	3.1
Kiinnitysluottolaj	0.1	51.5	0.0	6.3
Yhteensä	713.6	756.3	91.5	113.0

Korkotasossa ei vuoden aikana tapahtunut mainittavampia muutoksia; Suomen Pankin alin diskonttokorko pysyi muuttumattomana 6 % tasolla.

11. Valtiontalous

Valtiontalouden kehitys oli kertomusvuoden aikana edelleen suhteellisen tyydyttävä, joskaan ei yhtä edullinen kuin edellisenä vuonna, jolloin tulot kasvoivat n. 13 % menojen lisäyksen Ollessa n. 7 %. Tulojen ja menojen kehitys vuosina 1960/61 käy selville seuraavasta taulukosta.

Varsinaiset tulot . .	375,6	345,8
Pääomatulot	37,5	45,2
Tulot yhteensä	413,1	391,0
Varsinaiset menot	288,1	248,9
Pääomamenot	158,4	150,9
Menot yhteensä	446,5	399,8
Vajaus	33,4	8,8

Tilinpäätöksen mukaan nousivat kokonaistulot n. 5.6 %:lla ja kokonaismenot 11.7 %:lla.

Tulojen ja menojen jakaantuminen eri pääryhmien välillä käy ilmi seuraavasta taulukosta:

Valtion kassatulot ja -menot tammi—marraskuussa (mrd. mk)

Tulot	1960	1961	Muutos
Tulo- ja omaisuusvero	66.6	69.2	+ 3.9
Liikevaihtovero	78.9	87.7	+ 11.2
Tullitulot	41.7	42.5	+ 1.9
Alkoholitulot	22.3	24.3	+ 9.0
Tupakkavalmistevero	18.4	18.7	+ 1.6
Nestepolttoainevero	12.0	13.4	+ 11.7
Leimaverot	15.1	16.8	+ 11.3
Lapsilisä- ja kansaneläkemaksut . .	26.7	29.4	+ 10.1
Muut tulot	42.7	43.4	+ 1.6
Tulot yhteensä	324.4	345.4	+ 6.5
Lainat	14.9	23.2	+ 55.7
Kassa-alijaama	—	10.8	
YHTEENSÄ	339.3	379.4	+ 11.8
Menot			
Valtiovelan korot	5.4	5.5	+ 1.9
Lapsilisät	20.6	24.7	+ 19.9

Kansaneläkemaksut	14.5	22.3	+ 53.8
Sotainvalidikorvaukset	6.9	11.5	+ 66.7
Hintatukipalkkiot	33.4	35.0	+ 4.8
Valtionapu kans- ja oppikouluille	22.9	27.0	+ 17.9
Sijoitukset	60.4	68.1	+12.7
Lainananto	32.5	39.6	+21.8
Muut menot	117.2	126.9	+ 8.3
Menot yhteensä	313.8	360.6	+ 14.9
Kuolelutukset	20.6	18.8	— 8.7
Kassa-ylijäämä	4.9	—	
YHTEENSÄ	339.3	379.4	+ 11.8

12. Työmarkkinat

Korkeasuhdanteiden ansiosta työvoiman kysyntä oli koko kertomusvuoden aikana hyvä. Työvoiman kokonaisvahvuus lisääntyi n. 3 % eli n. 60.000 työntekijällä, joista noin kolmasosa tuli teollisuuden osalle. Suurten "ikäluokkien" sijoittaminen ei tällöin aiheuttanut vaikeuksia — työkäisen väestön kasvu oli n. 1.5 %, joten hyvä työvoimankysyntä aiheutti huomattavasti muutakin työpanoksen kasvua. Virallisten tilastojen mukaan työttömien koko vuoden keskimäärä oli n. 25.000 työntekijää eli n. 1.2 % koko työvoimasta. Sesonkityöttömyyttä lukuunottamatta esiintynyt työttömyys voitaneenkin suurin piirtein kirjata siirtymistyöttömyyden tilille, koska eräillä aloilla esiintyi työvoiman puutettakin. Vuoden 1961/62 vaihteessa ja talvikuukausina työvoiman tarjonta tuntui kuitenkin lisääntyneen verrattuna kysyntään, työnvälitystoimistojen ilmoitusten mukaan lukumäärä liikkui n. 14.000—15.000 paikkeilla, tarjottujen paikkojen lukumäärän ollessa 5.000—6.000. Rakennusosalalla esiintyi talvella työttömyyttä, mutta kaiken kaikkiaan ei tilanne vielä ollut erikoisen huolestuttava.

Vuoden lopussa oli työttömyyskassoissa n. 335.000 jäsentä. Kassoissa maksetut työttömyyskorvaukset helpottivat huomattavasti työttömäksi joutuneiden asemaa. Sitä vastoin työttömyysavustuslain mukaisia korvauksia maksettiin talven aikana vaan muutamalle sadalle työntekijälle, vaikka tuntuukin siltä, että työttömyyskassojen ulkopuolella olevien avuntarpeessa olleitten työntekijäin lukumäärä olisi ollut huomattavasti suurempi.

13. Hinnat

Vallitsevista korkeasuhdanteista huolimatta hintataso pysyi kertomusvuoden aikana suhteellisen kiinteänä. Tämä johtui useasta syystä. Tuontiraaka-aineiden hinnat pysyivät joko kiinteinä tai alenevinakin. Tuotan-

non kasvu ja rationalisoiminen, yhdessä voimakkaasti nousseen tuonnin kanssa, oli omiaan lisäämään tavaratarjontaa. EFA-sopiimuksen solmimisaikoina pelättiin yrittäjäpiireissä voimistuvaa ulkolaista kilpailua. Elinkeinoelämän piirissä ei haluttu antaa aihetta kahden vuoden työehtosopimusten purkamiselle, ja myös hallituksen piirissä esiintyi halua tukea kiinteätä hintatasoa ja työmarkkinarauhaa. Toisaalta esiintyi jo vuoden alussa eräillä aloilla vastuutonta hintojen nostamista pyrkimystä. Näiden vastakkaisten pyrkimysten tuloksena oli, että elinkustannusindeksi pysyi vuoden yhdeksän ensimmäisen kuukauden aikana muuttumattomana 140 pisteen tasolla. Syyskuussa se nousi kuitenkin 141:een, marraskuussa 142:een, ja kehitys on jatkunut kuluvaan vuoteen puolella. Tuntuu siltä, että sekä valtion taholta että elinkeinoelämän taholta tahto ja kyky pitää hintataso kiinteänä oli syksyllä herpaantunut.

Elinkustannusindeksin ryhmäindeksit vuosittain

	Ravinto	Asunto	Lämpö ja valo	Vaate-tus	Muut	Kokonaisindeksi
1952	107	105	97	88	102	101
1953	109	137	89	85	103	103
1954	106	169	82	83	102	103
1955	102	183	83	73	101	100
1956	117	218	95	76	108	111
1957	132	260	99	80	117	124
1958	140	277	102	83	129	132
1959	141	280	98	85	134	134
1960	147	298	98	86	136	138
1961	150	310	100	87	137	141

Voimakkaimmat nousut n.s. vakauttamisvuosien jälkeen tapahtuivat kuten tunnettua vuosina 1956—1957 subventioiden poistamisen, elintarvikehintojen kohottamisen ja devalvaation johdosta. Vuonna 1958 tapahtui eräänlainen tasaantuminen 132:n pisteen tasolla. Sen jälkeen indeksi on noussut 9 pistettä (6.8 %) eli noin 2.2 % vuodessa. — Nousu vuoden 1960 joulukuusta vuoden 1961 joulukuuhun mennessä oli 2 pistettä eli n. 1.4 % — pyöristettyjen vuosikeskimäärien perusteella laskien nousu oli viime vuoden osalta n. 2 %.

Mielenkiintoista on todeta, että lämmön ja valon sekä vaatetuksen ryhmäindeksit ovat pysyneet kymmenen vuoden ajanjaksona suhteellisen kiinteinä, devalvaatiosta huolimatta. Sitä vastoin elintarvikkeiden hinnat ovat nousseet 40 % "muut" 34 % ja vuokrat melkein kolminkertaiselle tasolle säännöstelyn poistamisen ja muiden "tarkistusten" johdosta. Viimeksi kuluneen kolmen vuoden aikana elintarvikkeiden ryhmäindeksi nousi 7.1 % ja vuokrien indeksi edelleen 12 %. Vuokraindeksin tarkistukset ovat edelleen näytelledt keskeistä osaa elinkustannusten nousussa.

Tukkuhintaindeksin kehitys käy ilmi seuraavasta taulukosta:

Tukkuhinnat, 1935 = 100

Kotimarkkinatavarain tukkuhintaindeksi

Vuosi	Yleis- indeksi	Kotimai- set tavarat	Maata- loustuot- teet	Metsä- talous- tuotteet kotimaiset	Teollisuus- tuotteet	Tuonti- tavarat
1938	114	118	117	145	110	104
1957	1954	1980	2103	2947	1615	1897
1958	2113	2125	2193	3106	1773	2085
1959	2096	2134	2198	3060	1801	2016
1960	2178	2253	2338	3313	1868	2016
1961	2196	2307	2290	3561	1888	1960
Joulukuu 61	2199	2328	2357	3600	1889	1923

Todettakoon, että kolmen vuoden aikana maataloustuotteiden indeksi on noussut 9.2 %, metsätaloustuotteiden 20.1 %, mutta tuontitavarain indeksi laskenut 7.2 %, josta kertomusvuonna 3.9 %.

14. Palkat

Runkosopimuksen mukaiset työehtosopimukselt astuivat voimaan kertomusvuoden alusta alkaen. Ne edellyttivät 3.5 %:in yleistä palkankorotusta ja tämän lisäksi korvausta kolmesta arkipyhäpäivästä, jonka ansiosta kokonaiskorotus oli 4.3 %. Kun 'korkeasuhdanteen vuoksi varsin-kin ammatityövoimaan kohdistuva työvoimakysyntä oli kasvamassa aiheutti tämä eräillä aloilla erityisesti tämän työvoiman kohdalla n.s. palkkojen liukumista. Tämä ilmeni lähinnä teollisuuden ja muiden alojen keskituntiansioitten nousuna, t.s. luvussa, johon on päästy jakamalla maksetut palkkasummat suoritettulla tuntimäärällä. On ilmeistä, ettei tämä laskutapa osoita, missä määrin on tapahtunut palkkatason nousua, missä määrin ansioiden nousu riippuvat lisätyistä työn suorituksista. Käytettävissä olevat tiedot osoittavat kuitenkin, että ylityön merkitys oli suhteellisen pieni; n. 3.5 %:iin nousseesta "liukumisesta" ylityökorvaukset edustivat n. 0.6 %. Tärkeämpää osaa näyttelivät urakkatöiden lisäys sekä urakkahinnoittelussa tapahtuneet parannukset. "Liukuminen" heijastui kuitenkin osittain muihinkin palkkoihin kuin urakkapalkkoihin. Tästä huolimatta on selvää, että niiden tuoma hyöty jakaantui varsin epätaisesti ja monet aikapalkkaryhmät jäivät näinollen kuoppaan.

Ehdottoman luotettavia tietoja nimellisten ja reaalisten ansioiden ja palkkojen kehityksestä ei ole saatavissa. Kansantulolaskelmien mukaan kansantulon nimellinen nousu vuonna 1961 oli 10.8 % ja palkoista sekä muista työtuloista (kansaneläkkeet, lapsilisät y.m. palkkaan liittyvät suo-

ritukset) koostuvan palkkasumman nousu oli 11.2 %. Kansantulon reaali-nousu oli 6.2 %, mutta palkkasumman reaaliarvon nousu 8.3 %. Kansantulon nimellisestä noususta on näinollen jouduttu laskemaan huomattavasti suurempi vähennys tuotantokustannushinnoissa kuin palkkojen osalta (elinkustannukset). Seurauksena on, että palkkasumman reaali-nousu tämän laskelman mukaan olisi 2.1 prosenttiyksikköä suurempi kuin kansantulon kohdalla.

Tässä laskelmassa on kuitenkin otettava huomioon, että se perustuu koko palkkasummaan, eikä varsinaisiin työpalkkoihin. Kun sekä julkisella että yksityisellä sektorilla virkamiesasemassa olevien palkansaa-jain luku on kasvanut voimakkaammin kuin varsinaisten palkkatyöntekijäin lukumäärä, on ilmeistä, että edellä mainitut numerot jo tästäkin syystä antavat liian edullisen kuvan kansantulon jakaantumisesta palkkatyöntekijän näkökannalta katsottuna.

Seuraava taulukko kuvastaa teollisuustyöntekijäin keskituntiansioiden kehityksen kertomusvuoden viimeiseen neljännekseen mennessä sosiaali-sen tutkimustoimiston ennakkotietojen mukaan.

Teollisuusala	Keskituntiansio, mk									
	Miehet					Naiset				
	1960 IV	1961 I	II	III	IV	1960 IV	1961 I	II	III	IV
Metalliteollisuus	258	265	270	270	275	171	177	179	178	180
Kutomateollisuus	217	228	231	231	233	158	165	166	167	168
Paperi- ja puumas- sateollisuus	258	267	272	273	271	173	183	185	185	186
Saha-, vaneri- ja puutaloteollisuus	225	231	242	247	246	163	171	169	170	171
Koko teollisuus	249	257	262	263	265	165	171	172	173	174

Tämän tilaston mukaan teollisuustyöntekijäin keskituntiansio oli IV neljänneksen aikana 6.4 % korkeampi kuin edellisenä vuonna. Naistyöntekijäin kohdalla tämä nousu oli 5.5 %. Miesten kohdalla ansiaindeksi (toinen vuosipuolisko 1951 = 100) oli 167, ja naisten kohdalla 163. Kun elinkustannusindeksi — jonka laskentapohja on vuoden 1961 viimeinen neljännes — otetaan huomioon, jää tulokseksi, että reaaliensioiden nousu olisi ollut 10 vuoden aikana n. 18 %. Teollisuustuotannon tuottoisuuden nousu työntekijää kohden on samana aikana huomattavasti suurempi, jos-kin eri teollisuuden aloilla varsin erilainen. Edelleen on tietenkin otettava huomioon, että teollisuus joutuu eri tavalla osallistumaan tulojen korotuk-seen sellaisilla muilla tuotannon, palveluselinkeinojen ja julkisen elämän sektoreilla, joiden tuottoisuuden noususta on varsin vähän tietoja.

Seuraava, ansiotason kehitystä kuvaava taulukko, jonka tilastollinen päätoimisto on laatinut yleisen ansiotason kehityksestä kertomusvuoden II neljänneksen mennessä osoittaa ansiotöiden kehitystä eri aloilla vuoden 1958 toisen neljänneksen verrattuna.

Palkansaaajien yleisen ansiotason kehitys

II neljännes 1958 = 100		
	Vallitseva ansiotaso	
	I nelj. 1961	II nelj. 1961
Maatalous	115.1	113.6
Metsätalous		
toimihenkilöt	118.1	118.9
työntekijät	107.0	111.1
Teollisuus ja käsityö		
toimihenkilöt	119.5	120.5
työntekijät	116.9	119.2
Rakennustoiminta		
toimihenkilöt	111.6	112.4
työntekijät	117.9	123.7
Liikenne	113.5	113.8
Kauppa	113.0	113.3
Julkinen hallinto	114.6	115.2
Muut elinkeinot	113.4	114.2
Kaikki elinkeinot	115.4	117.2

Sopimusten mukaiset palkankorotukset astuivat vuonna 1961 voimaan vuoden alusta, eikä vasta asteettaisesiti kevään aikana kuten vuonna 1960. Tämän ja "liukumisen" johdosta, ensimmäisen neljänneksen miesten keskituntiansiot olivat ensimmäisen neljänneksen aikana peräti 8.4 % korkeammat kuin samana aikana vuonna 1960. Kahden seuraavan neljänneksen aikana tämä luku liikkui 7.5 %—7.0 % paikkeilla, alentuakseen edellämäinnittuun 6.4 %:iin viimeisen neljänneksen aikana. Keskimäärin nousu edelliseen vuoteen verrattuna oli n. 7 % tai jonkun verran sen yläpuolella. Naisten kohdalla kehitys oli — kuten edellä esitetyt numerot osoittavat — selvästi epäedullisempi.

Keskituntiansiot eivät täysin kuvasta rakenteellista työntekijäin vuosiansioitten kehitystä, joka johtuu siitä, että osa työntekijöistä on siirtynyt huonompia palkkoja maksavilta aloilta paremmin maksaville. Tämän eron huomioonottaen voitaneen sanoa, että keskituntiansioitten nousu oli n. 7 %, mutta keskivuosiansioitten nousu n. 8 %, ja kuten edellä mainittu "koko palkkapussin" nousu työllisyyden lisäämisen ansiosta n. 11 %. Ansiotason reaalinousu (n. 5 %—5.5 %) ylitti näin-

ollen kertomusvuoden aikana keskimääräisen työn tuottavuuden nousun (n. 3.0 %—3.5 %) ehjäksi 1.5 %—2.0 %:11a. Kansantulon jatkamiseksi on edelleen otettava huomioon sosiaalisissa suorituksissa tapahtuneita parannuksia. On ilmeistä, että vuoden 1961 antama tulos oli näinollen melko edullinen. Tämä johtui ratkaisevasti kertomusvuonna vallineesta melko kiinteästä hintatasosta, ja samalla on tietenkin otettava huomioon, että palkkatulojen kehitys muihin tuloihin verrattuna ei aikaisempina vuosina ollut yhtä edullinen.

III. Jäsenistö ja hallintoelimet

1. SAK:n kahdeksas edustajakokous

SAK:n kahdeksas edustajakokous pidettiin Helsingin Työväenyhdistyksen talon juhlasalissa toukokuun 28—31 päivinä.

2. Jäsenliitot

SAK:n jäsenyydestä erosi kertomusvuoden aikana Liiketyöntekijäin liitto. Vuoden päättyessä jäsenliittojen lukumäärä oli 24.

Jäsenliitot ja niiden jäsenmäärät samoin kuin jäsenten sukupuolinen jakautuminen ilmenevät vuosikirjan lopussa olevista taulukoista.

3. Vainajat

SAK:n entinen sihteeri, Lomaliitto r.y:n ja Kansan Matkatoimisto Oy:n pitkäaikainen toimitusjohtaja E. K. Louhikko kuoli 30 päivänä toukokuuta 1961.

4. Työvaliokunta ja valtuusto

Työvaliokunta kokoontui kertomusvuoden aikana 30 kertaa. Valtuusto piti ylimääräisen kokouksen 21 päivänä tammikuuta ja sääntömääräisen kokouksensa 14 päivänä toukokuuta.

SAK:n puheenjohtajan tehtäviä hoiti v.t. puheenjohtajana Vihtori Rantanen tammikuun 21 päivänä pidettyyn valtuuston ylimääräiseen kokoukseen asti, jossa hänet valittiin SAK:n puheenjohtajaksi. Toukokuun 28—31 päivinä pidetyssä SAK:n kahdeksannessa edustajakokouksessa Vihtori Rantanen valittiin uudelleen SAK:n puheenjohtajaksi ja toiseksi puheenjohtajaksi valittiin Viljo Kuukkanen.

Ennen edustajakokousta pidettyihin työvaliokunnan kokouksiin ottivat osaa puheenjohtaja Vihtori Rantanen 17 kertaa, Veikko Ahtola 10, Aarre Happonen 11, Onni Koski 11, Aarne Saarinen 11, Arvo Hautala 13 ja Urho Kilpinen 16 kertaa; henkilökohtaiset varamiehet Viljo Kuukkanen 10 kertaa, Eugen Kaukolampi 12, Sulo Penttilä 5, Yrjö Karisalmi 2, Keijo Vähätalo 16, Kalle Salonen 15, Olavi Saarinen 14, Kalle Aho 8, Uuno Syrjä 2 ja Väinö Huhtamäki 3 kertaa; yleisvarajäsenet Onni Närvänen 11 kertaa, Ragnar Tuori 11, Kalervo Kanninen 15, Jonnu Kallio 2, Viljo Penanen 1, Lars Junttila 2 ja Oskari Leskinen 1 kerran.

SAK:n valtuuston kokoonpano edustajakokoukseen asti oli seuraava: Suomen Elintarviketyöläisten Liitto: Y. Meriharju ja P. Lundström; varajäsenet Kerttu Vainio ja E. Grönberg.

Suomen Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto: Y. Karisalmi ja A. Fredriksson; varajäsenet E. Nurmi ja H. Ahonala.

Suomen Kiinteistötyöntekijäin Liitto: A. Siro ja J. Lannervo; varajäsen O. Liinamaa.

Suomen kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto: E. Paiander, J. Kallio, A. Virtanen, A. Nieminen ja P. Kunnari; varajäsenet O. Päivinen, Rauha Ruohonen, R. Jakomaa ja J. Laine.

Suomen Lasi- ja Posliinityöväen Liitto: J. Laine ja A. Leino; varajäsenet H. Oksanen ja A. Lindeqvist.

Liiketyöntekijäin Liitto: M. Nyman, S. Lehtonen, Irja Oranen ja A. Sainio; varajäsenet K. Suhonen, P. Tuomi ja P. Mattila.

Suomen Maaseututyöväen Liitto: V. Jylhä, J. Karvonen ja U. Koskinen; varajäsenet J. Kanerva, P. Sormunen ja M. Suikkanen.

Suomen Mekanikkojen Liitto: K. Kanninen; varajäsen L. Kangas.

Suomen Metallityöväen Liitto: E. Yrjönen, J. Lindgren, O. Tani, E. Mattila, T. Kari, R. Linden ja U. Stirkkinen; varajäsenet K. Marjomaa, L. Nurminen, K. Vaakanainen, A. Suojanen, L. Sorjonen, R. Stendahl ja P. Silander.

Suomen Muurarien Liitto: U. Kilpinen ja V. Suosalo; varajäsenet V. Tattari ja A. Vilkas.

Suomen Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen Liitto: J. Kanerva ja Sirkka Leppänen; varajäsen E. Kanerva.

Suomen Paperiteollisuudentyöntekijäin Liitto: E. Mäkinen, O. Kaipainen, T. Mikkola ja O. Puustinen; varajäsenet V. Lehto, V. Hälikkä ja U. Häyhä.

Suomen Rakennustyöläisten Liitto: U. Syrjä, N. Rantanen, L. Grönberg, A. Koskinen, A. Aaltonen ja O. Hasa; varajäsenet B. Hampinen, P. Paananen, T. Kelovesi, V. Lipponen, A. Semi ja P. Tavi.

Suomen Rautatieliäisten Liitto: Y. Valonen, O. Kakko ja M. Koskinen; varajäsenet A. Leskinen, V. Aalto ja E. Rämä.

Suomen Sukeltajain Liitto: K. Reijasto; varajäsen N. Lahtinen.

Suomen Tekstiililaitosmiesten Liitto: E. Mäkinen; varajäsen T. Perkiö.
Suomen Työläisliitto: E. Valakoski, Impi Terho ja M. Leviö; varajäsenet A. Rokkanen, Tyyne Koskinen ja G. Sandvik.

Valtion Virkailijain Liitto: L. Halme; varajäsen E. Marttila.

Yleinen Lehtimiesliitto: K. Vuorinen; varajäsen Hilikka Yrjölä.

SAK:n kahdeksannessa edustajakokouksessa valittiin työvaliokunnan jäseniksi seuraavat henkilöt:

Onni Närvänen, Reino Heinonen, Veikko Ahtola, Aarre Happonen, Onni Koski, Jaakko Viitasaari, Kalle Salonen, Niilo Hämäläinen, Väinö Kujanpää, Otto Jokinen, Tauno Kaivola, Olavi Saarinen, Aarne Saarinen, Urho Kilpinen ja Arvo Hautala.

Työvaliokunnan jäsenten henkilökohtaisiksi varamiehiksi valittiin:

Allan Vainio, Helge Tapani, Sulo Penttilä, Yrjö Karisalmi, Ragnar Tuori, Veikko Pääkkönen, Tapio Malmivuori, Keijo Vähätalo, Eino Mäkinen, Lauri Halme, Matti Leviö, Pehr Björklund, Uuno Syrjä, Oskari Leskinen ja Elsa Aaltonen.

Yleisvarajäseniksi valittiin:

Eugen Kaukolampi, Jouko Salminen, Esko Suikkanen, Kalervo Kanninen, Paavo Friman, Kalle Aho, Ahti Mattila, Kunto Kaski, Veikko Henriksson, Aarne Dahl, Rauha Ruohonen, Lars Juntila, Kaarlo Peräkasari, Väinö Huhtamäki ja Sulo Peltonen.

SAK:n jäsenliittojen nimeämistä ehdokkaista edustajakokous valitsi valtuustoon seuraavat jäsenet:

Auto- ja Kuljetustyöväen Liitto: Toivo Sainio; varajäsen Aarno Laiho.

Suomen Elintarviketyöläisten Liitto: Mertsii Haarre, Kalevi Hakala ja Pentti Lundström; varajäsenet Kerttu Vainio, Kalervo Vainionpää ja Aarne Dunder.

Suomen Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto: Yrjö Karisalmi ja Erik Tuominen; varajäsenet Lempi Liukkonen ja Vilho Puhakainen.

Suomen Ilmakuljetus Unioni: Veikko Henriksson; varajäsen Juho Toivonen.

Suomen Kiinteistötyöntekijäin Liitto: Arvo Siro ja Väinö Heinonen; varajäsenet Kalervo Kristo ja Urpo Järvinen.

Suomen kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto: Eino Palander, Helge Tapani, Veikko Verho, Esko Ilkka, Aarne Nieminen ja Rauha Ruohonen; varajäsenet Reino Andersson, Erkki Timonen, Eino Kaipainen, Urho Hannula, Vilho Lehtonen ja Toivo Lehtonen.

Suomen Lasi- ja Posliinityöväen Liitto: Arvo Leino ja Jaakko Laine; varajäsenet Väinö Sikiö ja Eero Kari.

Liiketyöntekijäin Liitto: Lauri Kivelä, Pauli Mattila, Einari Paavilainen ja Kalle Virenus; varajäsenet Pentti Malin, Kauko Hyytiäinen, Kaarina Kaukoniemi ja Arne Ray.

Suomen Maaseututyöväen Liitto: Pekka Virtanen ja Onni Myyry; varajäsenet Eino Hyttinen ja Väinö Tiainen.

Suomen Mekanikkojen Liitto: Eero Saukkonen; varajäsen Lauri Willman.

Suomen Metallityöväen Liitto: Jalo Lindgren, Olavi Tani, Hemming Kempainen, Heini Halinen, Aarne Etelä, Alfons Flemmick ja Pekka Silander; varajäsenet Ensio Koivikko, Esko Piilonen, Helmer Salonen, Olavi Niemi, Veikko Salomaa, Urho Aitio ja Arvid Nieminen.

Suomen Muurarien Liitto: Urho Kilpinen ja Arvo Aalto; varajäsenet Väinö Tattari ja Toivo Lång.

Suomen Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen Liitto: Taimi Jokinen ja Jalmari Kanerva; varajäsenet Paavo Koivula ja Isak Rämets.

Suomen Paperiteollisuudentyöntekijäin Liitto: Erkki Mäkinen, Onni Puustinen, Taisto Mikkola, Olavi Kaipainen ja Olavi Lonka; varajäsenet Veikko Lehto, Viljo Hälikkä, Onni Sakki, Urho Häyhä ja Sylvi Katajainen.

Puuteollisuustyöväenliitto: Waldemar Ilmola, Pauli Kiuttu ja Edvin Kenraali; varajäsenet Jussi Aro, Erkki Niva ja Paavo Nieminen.

Suomen Rakennustyöläisten Liitto: Arvo Elf, Lauri Grönberg, Viljo Ronkainen, Arvo Tuomi, Toivo Leskinen, Ossian Hasa ja Yrjö Kiiskinen; varajäsenet Paavo Lagerroos, Aleksi Semi, Uuno Kuutti, Albert Aaltonen, Ahti Liljander, Svante Ala-Häyhtiö ja Aarne Koskinen.

Suomen Rautatieläisten Liitto: Martti Koskinen, Pentti Rasila, Paavo Kolkkava ja Veikko Komppa; varajäsenet Veikko Gröönroos, Ate Rytkönen, Aarne Leskinen ja Usko Pernu.

Satamatyöntekijäin Liitto: Väinö Tani ja Hugo Vanhanen; varajäsenet Sulo Vanhoja ja Paavo Saarinen.

Suomen Sukeltajain Liitto: Karl Reijasto; varajäsen Mauno Tamminen.

Suomen Tekstiililaitosmiesten Liitto: Eino Mäkinen; varajäsen Veikko Sund.

Tekstiilityöväen Liitto: Hilja Engström ja Siinto Vainionpää; varajäsenet Onni Andersson ja Aarne Koivu.

Toimittajaliitto: Väinö Montonen; varajäsen Kai Niini.

Suomen Työläisliitto: Impi Terho, Erkki Valakoski ja Martti Mauno; varajäsenet Eija-Liisa Virta, Arvid Rokkanen ja Muisto Tarvainen.

Valtion Virkailijain Liitto: Erkki Marttila; varajäsen Viljaan Lehtelä.

Yleinen Lehtimiesliitto: Pentti Kinha; varajäsen Elsa Aaltonen.

5. Henkilökunta

SAK:n puheenjohtajaksi valittiin 21. 1. 1961 pidetyssä ylimääräisessä valtuuston kokouksessa v.t. puheenjohtajana toiminut Vihtori Rantanen.

Kahdeksannessa varsinaisessa edustajakokouksessa valittiin 31. 5. 1961

SAK:n puheenjohtajaksi edelleen Vihtori Rantanen ja toiseksi puheenjohtajaksi Suomen Metallityöväen Liitto r.y:n toisena puheenjohtajana toiminut Viljo Kuukkanen.

Vuoden aikana on SAK:n palvelukseen tullut 4 henkilöä ja eronnut 2 henkilöä ja oli henkilökunnan vahvuus vuoden päättyessä 30 henkilöä sekä eleäkkeellä 4 henkilöä.

Vuoden lopussa oli SAK:n henkilökunta seuraava:

Puheenjohtajat:

Puheenjohtaja Vihtori Rantanen, toinen puheenjohtaja Viljo Kuukkanen (31. 5. 1961 lähtien).

Sihteerit:

Olavi Saarinen, Uuno Hiironen, Leo Piitulainen, Nils Nilsson, Uuno Nokelainen, Helvi Raatikainen, Palkkatyöläisen päätoimittajana ja tiedotussihteerinä Erkki Ikäheimonen ja taloudenhoitajana Veikko Mäki.

Toimitsijat: Hilarius Brask, Runar Gustafsson, Klaus Kallio, Olavi Lahtinen, Kalle Pirttijärvi, Väinö Vanhanen, Teuvo Honkanen, Kauno Liukkonen, Lauri Kirvesniemi, Paavo Virtanen, Pekka Virtanen (1. 9. lähtien).

Toimistohenkilökunta: Margit Elovaara, Irene Vähätalo, Aino Peltonen, Gunhild Turku (20. 3. lähtien), Margit Heikura, Marja-Leena Seppälä, Helvi Teppo, Marja-Riitta Kirvesniemi (23. 2. lähtien) ja Toini Löytönen.

6. Tilintarkastajat

Edustajakokouksen valitsemina tilintarkastajina ovat toimineet maisteri Jorma Jalava KHT, taloudenhoitaja Erkki Korhonen ja toimitusjohtaja Janne Hakulinen.

IV Yhteistyö kotimaisten järjestöjen ja yhteisöjen kanssa.

1. Yhdistykset, säätiöt ja osakeyhtiöt

SAK on ollut jäsenenä tai osakkaana seuraavissa järjestöissä ja yhteisöissä

A. Yhdistykset

Kansalaisjärjestöjen Kulttuuri- ja Raittiusliitto r.y., Kansan Pika-arpajaiset r.y., Lomaliitto r.y., Pohjola-Norden r.y., Työtehovaltuuskunta r.y., Tapaturmatorjunta r.y., Työterveyslaitoksen Kannatusyhdistys r.y., Työ-

vään Kuvataidetoimikunta, Työväen Matkailuliitto r.y., Työväen Sivistysliitto, Suomen YK-liitto, Suomi—Neuvostoliitto-Seura ry., Ohjelmapalvelu r.y., Reumaliitto-Reumaförbundet r.y., Sosiaalipoliittinen yhdistys.

B. Säätiöt

Ammattienedistämislaitoksen Säätiö, Ammattilääketieteen Säätiö, Asuntosäätiö, Kansan Sivistysrahaston Säätiö, Palosuojelun Edistämissäätiö-Stiftelsen för brandskyddets Främjande, Tarjoilupalkkiorahasto Säätiö.

C. Osakeyhtiöt

Allotria Filmi Oy, Liikemainos Oy, Yhteismainos Oy, Työväentalojen Takaosakeyhtiö, Kiinteistöosakeyhtiö Otsonkulma, Kustannusosakeyhtiö Tammi, Työväenlehistö Oy, Työväen Akatemian Kannatusosakeyhtiö, Yhteiskunnallisen Korkeakoulun Kannatusosakeyhtiö ja Osakeyhtiö Saki.

2. Edustus lautakunnissa, toimikunnissa, järjestöissä ja yhteisöissä

A. Yhdistyksissä

Lomaliitto r.y:n liittoneuvosto: V. Rantanen; hallitus: V. Rantanen.

Työväen Matkailuliitto r.y:n edustajisto: O. Saarinen, V. Mäki, L. Piitulainen, V. Rantanen, T. Kaivola, varalla R. Gustafsson, Kl. Kallio, I. Vähätalo, U. Hiironen ja V. Vanhanen.

Tapaturmatorjunta r.y:n valtuuskunta: V. Ahtola.

Pohjola-Norden r.y:n hallitus: O. Saarinen.

Työväen Sivistysliitto r.y:n edustajisto: Uuno Hiironen, Irene Vähätalo, L. Piitulainen, U. Nokelainen, V. Vanhanen, T. Honkanen, K. Liukkonen, B. Miettinen, L. Kirvesniemi, E. Ikäheimonen, N. Nilsson, O. Saarinen, H. Brask, varalla Kl. Kallio, R. Gustafsson, V. Mäki, A. Peltonen, V. Kosonen, M. Heikura, M. Elovaara, K. Pirttijärvi, O. Lahtinen, P. Virtanen ja M. Seppälä.

Työteho valtuuskunnan hallitus ja työvaliokunta: E. Makkonen.

Suomen YK-Liitto r.y:n hallitus: O. Saarinen.

Työväen Yhteisöjen Keskuksen hallintoneuvosto: V. Rantanen.

B. Säätiöissä

Asuntosäätiön valtuuskunta: R. Heinonen.

Ammattienedistämislaitoksen Säätiön hallintoneuvosto: V. Kuukkanen, T. Kaivola, varalla A. Siro.

Ammattilääketieteen Säätiön hallitus: U. Nokelainen, H. Raatikainen.

Palosuojelun Edistämissäätiön hallitus: V. Mäki.

Tarjoilupalkkiorahasto Säätiön hallitus: V. Mäki.

C. Osakeyhtiöissä

Kiinteistöosakeyhtiö Otsonkulman hallitus: K. Kallio.
Kustannusosakeyhtiö Tammen johtokunta: V. Rantanen.
Osakeyhtiö Sakin johtokunta: V. Mäki, V. Rantanen, O. Saarinen.
Kansan Matkatoimisto Oy:n johtokunta: O. Saarinen.

D. Lautakunnat ja toimikunnat

Ammatinvalinnan ohjauspiirien neuvottelukunnat:
Helsingin piiri: Leo Piitulainen; var. Helvi Raatikainen.
Tampereen piiri: K. Aho; var. A. Koivuniemi.
Kouvolan piiri: V. Hälikkä; var. S. Pesu.
Turun piiri: E. Lindström; var. M. Haarre.
Vaasan piiri: J. Sandell; var. A. Semi.
Oulun piiri: K. Pirttijärvi; var. V. Mannermaa.
Jyväskylän piiri: T. Kuivanen; var. T. Manninen.
Helsingin työvoimapiiriin työväilytysasiain neuvottelu- ja toimikunnat:
Työväilytysasioiden neuvottelukunta: H. Brask, K. Lindgren, U. Kuutti;
var. M. Järvinen, E. Suikkanen.
Toimihenkilö- ja virkamiesosaston toimikunta: A. Happonen; var. K. Kaski.
Maatalousosaston toimikunta: K. Vähätalo, N. Jeminen; var. E. Hytti-
nen, I. Hovisalmi.
Ravintolaosaston toimikunta: Y. Karisalmi, S. Rajamäki; var. M. Sirén,
L. Johansson.
Helsingin kaupungin ammattioppilaslautakunta: V. Kuukkanen.
Kauppa- ja teollisuusministeriön Ammattikasvatusneuvosto: Kauppa-
opetuksen jaostossa A. Happonen.
Työvoimaneuvosto: U. Hiironen.
Työvoimaneuvoston teollisuusasiainjaosto: V. Rantanen.
Työvoimaneuvoston ulkomaalaisten työlupajaosto: V. Rantanen.
Työvoimaneuvoston työttömyystöiden järjestelyjaosto: U. Hiironen.
Työneuvosto: U. Hiironen, V. Kuukkanen, K. Vähätalo; var. N. Jeminen.
Työtuomioistuim: V. Rantanen, V. Ahtola; var. E. Trygg, K. Kaski, K.
Salonen.
Vakuutusosasto: O. Närvänen, K. Vähätalo; var. S. Penttilä, K. Lind-
gren, O. Saarinen, K. Kaski, H. Pääkkönen.
Ammatinvalinnan ohjausneuvosto: O. Saarinen; var. L. Piitulainen.
Valtion töiden huoltotoimikunta: K. Salonen.
Elinkustannusindeksikomitea: U. Hiironen, J. Hakulinen.
Asuntotutkimustoimikunta: U. Hiironen.
ILO-toimikunta: V. Rantanen, O. Saarinen.
Valtion työntekijäin palkkausta tutkiva komitea: O. Saarinen.

Tuotantokomiteain keskustoimikunta: O. Närvänen, U. Hiironen.

Eläketurvakeskuksen edustajisto: V. Rantanen, O. Närvänen, N. Hämäläinen; var. O. Saarinen, J. Viitasaari, V. Kujanpää, Hemmi Pääkkönen.

Eläketurvakeskuksen hallitus: U. Hiironen, V. Ahtola; var. V. Kuukanen, J. Salminen.

Maatalouden markkinajärjestelykomitea: V. Rantanen; var. N. Nilsson.

Valtion viljavaraston johtokunta: R. Heinonen.

V. Kansainvälinen yhteistyö

1. Kansainvälinen työjärjestö

Kansainvälisen työjärjestön 45. työkonferenssi pidettiin Genevessä 6—29. 6. 1961. SAK:ta edusti konferenssissa puheenjohtaja Vihtori Rantanen ja hänen varamiehenään ja avustajanaan sihteeri Nils Nilsson. Puheenjohtaja Rantasen avustajana toimi myös Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliiton puheenjohtaja, prof. Pentti Kalaja. Hallituksen edustajina olivat osastopäällikkö Rafael Rinne ja tuomari Veijo Lappalainen sosialiministeriöstä ja heidän avustajinaan lähetystöneuvos Kaarlo Mäkelä ja attasea Niilo Pusa Suomen pysyvästä edustosta Genevessä. Työnantajapuolta edusti Suomen Työnantajain Keskusliiton kansainvälisen osaston päällikkö Nils-östen Grotenfelt ja hänen avustajinaan toimivat keskusliiton sihteeri Harry Mildh sekä Liiketyönantajain Keskusliiton sihteeri Jyrki Vihma. Vierailevana ministerinä osallistui konferenssiin sosialiministeri Vieno Simonen.

Konferenssi hyväksyi ILO:n jäseniksi Kuwait'in, Sierra Leone'n ja Mauritanian Tasavallan, jolloin jäsenmaiden lukumäärä nousi 100. 94 jäsenmaasta oli konferenssissa edustettuina 1.003 edustajan ja heidän avustajansa kautta. Kokous valitsi presidentikseen Burman Tasavallan teollisuus- ja työministeri M. A. Raschiden.

Kokous hyväksyi päätöslauselman, jonka mukaan ILO viimeistään vuonna 1963 ryhtyy toimenpiteisiin työllisyyttä koskevan kansainvälisen asiakirjan laatimiseksi. Ammattikoulutusta koskeva kysymys käsiteltiin ensimmäisessä käsittelyssä; tarkoituksena on aikaansaada asiaa koskeva suositus vuoden 1962 työkonferenssissa. Edelleen hyväksyttiin kehitysmaille annettavaa teknillistä apua koskeva päätöslauselma, työntekijäin asuntoja koskeva suositus sekä ehdotus, jonka mukaan vuoden 1962 konferenssin pitäisi laatia sekä kansainvälinen sopimus että suositus, joka koskee toisen maan kansalaisen samanlaisia sosiaalisen turvallisuuden oikeuksia kuin a.o. maan omien kansalaisten nauttimien oikeudet ovat.

Yleiskokouksen viimeisessä istunnossa tapahtuneessa äänestyksessä viimeksi mainittu asia saavutti ylivoimaisen enemmistön, mutta ei kuitenkaan tullut lopullisesti hyväksytyksi syystä, että läsnäolleitten ja äänetäneitten edustajain lukumäärä ei enää saavuttanut ILO:n sääntöjen edellyttämää lukumäärää. ILO:n hallintoneuvosto päätti kuitenkin marraskuussa 1961 pidetyssä kokouksessaan ottaa asian uudelleen vuoden 1962 työkonferenssin päiväjärjestykseen lopullista äänestystä varten.

2. Yhteistyö Pohjoismaiden ammattijärjestöjen kanssa

SAK:n jäsenjärjestöt ovat kertomusvuoden aikana olleet (kiinteässä yhteistyössä pohjoismaisten veljesijärjestöjensä kanssa. Ammattiyhdistysliikkeen keskusjärjestöjen kesken sensijaan ei ole ollut varsinaista yhteistyötä.

3. Yhteistyö Vapaitten Ammattiyhdistysten Kansainvälisen Liiton ja sen Euroopan aluejärjestön kanssa

SAK on kertomusvuonna ollut edelleen VAKL:n jäsenjärjestönä.

SAK osallistui VAKL:n Aluejärjestöjen kokoukseen, joka pidettiin Hollannissa 27.—29. 4. 1961. Edustajina tässä kokouksessa olivat O. Saarinen, N. Nilsson ja V. Kuukkanen.

VAKL:n järjestämässä henkisen alan työntekijöitten konferenssissa Brysselissä 3.—4. 11. 1961 olivat SAK:n edustajana O. Saarinen, sekä Liikeliiton edustajana Kauko Suhonen ja Suomen Rautatieläisten edustajana Paavo Friman.

4. Yhteistyö Neuvostoliiton ammattijärjestöjen kanssa

SAK:n viisihenkinen valtuuskunta osallistui Moskovan vappujuhliin: valtuuskunnan johtajana oli Tekstiililaitosmiesten Liiton sihteeri Eino Mäkinen ja jäsenenä SAK:n toimitsija Hilarius Brask, Inkeröisten Ammatillisen Paikallisjärjestön puheenjohtaja Mauno Lomperi, Imatran Ammatillisen paikallisjärjestön puheenjohtaja Jalmari Sirvas sekä Rakennustyöväen Liiton toimitsija Uno Lehtonen.

5. Yhteistyö muiden maiden ammattijärjestöjen kanssa

SAK:n sihteeri O. Saarinen vieraili Tshekkoslovakiassa ammattijärjestön kutsumana.

SAK:n taloudenhoitaja Veikko Mäki osallistui Salksan Demokraattisen Tasavallan ammattijärjestön kutsumana Rostockissa Itämaan viikon aikana järjestettyihin tilaisuuksiin ja tutustui DDR:n ammattiyhdistysliikkeen eri toimintamuotoihin.

VI. Järjestö-, valistus- ja opintotyö

1. Yleistä

Kuluneena toimintavuotena on järjestö-, valistus- ja opintotyö noussut siitä väliaikaistilasta, joka vallitsi edellisen vuoden puolella. Valistustyössä kiinnitettiin erityisesti huomiota ammattiyhdistysliikkeen tavoitteiden tunnetuksi tekemiseen, ennenkaikkea työajan lyhentämiskäsymykseen. Valistusosastolla on uusi työvoima päässyt kiinni tehtäviinsä edellisen vuoden loppupuolen kokemuksista rikkaampana. Tarkemmat toimintaa osoittavat kohdat ovat alaotsikkojen alla. Naisten toiminta on huomattavasti piristynyt. Monet suuret naisia koskevat kysymykset ovat olleet heidän yhteisissä tilaisuuksissaan käsiteltävinä.

Sanomalehdille ja uutistoimistoille toimitettiin jatkuvasti aineistoa.

2. Järjestö- ja valistustyö

Järjestötyön osalta ovat SAK:n toimitsijat työskennelleet uusien liittojen jäsenmäärän kasvattamiseksi. Tämä on tapahtunut hyvässä yhteistyössä asianomaisten liittojen kanssa. Seurauksena onkin ollut jäsenmäärien huomattava nousu. Tämä järjestötyö on johtanut myös vilkkaaseen paikalliseen valistustyöhön, jossa toiminnassa paikallisjärjestöt ovat antaneet arvokasta apuaan niinkuin paikallisjärjestöille kuuluukin SAK:n alaisina eliminä.

Kyselyt paikallisjärjestöille osoittivat, että lyhennettyyn työviikkoon siirtyminen on otettu käsiteltäväksi kaikissa perusjärjestöissä. Tällöin on kiinnitetty huomiota siihen, ettei työpaikoilla ole ollut mahdollista, työnantajan kielteisen kannan vuoksi, levittää ammattiyhdistysliikkeen julisteita. Tämä on aiheuttanut tyytymättömyyttä erityisesti senvuoksi, ettei täydellä teholla ole voitu jäsenistölle työpaikalla esittää ammattiyhdistysliikkeen vaatimuksia. Mainoksia levitettiin myös rautatieasemille ja juniin, joissa ne ovat herättäneet huomiota myös järjestäytymättömien keskuudessa. Kaikesta tästä valistustoiminnasta onkin ollut seurauksena, että yleiseen tietoisuuteen on tullut SAK:n vaatimus lyhennetyyn työajan puolesta. Porvarillisten tiedotusvälineiden on ollut pakko kiinnittää asiaan huomiota.

A m m a t t i y h d i s t y s v i i k k o

Ammattiyhdistysviikkoa varten jaettiin maa eri alueisiin joilla kullakin vietettiin ammattiyhdistysviikkoa eri aikoina. Tämä järjestely johtui siitä, että työvoimaa ei ole ollut riittävästi käytössä. Kuluneen vuoden syyspuolella ammattiyhdistysviikkoa vietettäessä Olivat liittojen toimitsijat erityi-

sen aktiivisesti osallistuneet ammattiyhdistysviikolla Olevien tilaisuuksien järjestämiseen. Ammattiyhdistysviikon toiminnan runkona pidettiin nimenomaan sitä seikkaa, että kullakin suuremmalla paikkakunnalla järjestettäisiin yksi päätilaisuus, johon kutsutaan paikkakunnan ammattiyhdistysväki. Juhlatilaisuuksien muotoina olivat edelleenkin teatterinäytökset, juhlat, illanvietot jne. Ennen kaikkea suoritettiin työpaikoilla käyntejä, jotka osoittautuivat tuloksellisiksi. Näissä työpaikkatilaisuuksissa keskusteltiin ammattiyhdistysliikkeen yleisistä asioista. Samalla olivat esillä mm. työturvallisuuskysymykset, jolloin esitettiin työturvallisuutta käsitteleviä filmejä. Tilaisuuksissa, joita pidettiin työpaikkaikäyntien jälkeen, keskusteltiin järjestäytymiskysymyksestä ja tältä osin osoittavatkin liittojen numerot, että tämä muoto on ollut osaltansa auttamaan sitä ammattiyhdistysliikkeen tervehtymistä, joka on tapahtunut.

N u o r i s o t o i m i n t a

Kesällä pidetty SAK:n edustajakokous kiinnitti huomiota myös nuorisotoimintaan. Tämän pohjalta on valistustyötä alustavasti suoritettu nuorison keskuudessa. Nuorisoa on pyritty vetämään mukaan helppotajuisille kursseille. Viikonloppukurssit ovat myös olleet suosittuja. Vuoden loppupuolella tehtiin suunnitelmat seuraavana kesänä pidettävän nuorisoleirin osalta. Nämä suunnitelmat kiteytyivät siihen, että nuorisoleriä varten varattiin paikka Kisakeskuksesta ja haihmoiteltiin pääosiltaan leirin suuntaviivat.

E l o k u v a t o i m i n t a

Elokuvatoimintaa on harjoitettu siinä laajuudessa kuin se on ollut mahdollista. Elokuvakoneiden puute on jonkin verran haitannut tätä toimintaa. SAK on edelleen välittänyt liitoille näiden omia tilaisuuksia varten niin elokuvakoneita kuin filmejäkin. Samoin on järjestetty elokuvatilaisuuksia paikallisyjärjestöjen toimesta sekä ammattiyhdistysviikon aikana.

S A K : n v a l i s t u s j a o s t o

SAK:n valistusjaostona toimi alkuvuodesta toimiston kutsumana seuraavat jäsenet: Leo Piitulainen puheenjohtajana, Uuno Nokelainen sihteerinä sekä jäseninä Kalle Salonen, Keijo Vähätalo, Veikko Pääkkönen, Ahti Fredriksson, Paavo Friman ja Kosti Lindgren. SAK:n edustajakokouksen jälkeen valitsi työvaliokunta valistusjaoston, jonka kokoonpano on seuraava: Leo Piitulainen puheenjohtajana, sihteerinä Uuno Nokelainen sekä jäseninä Kosti Lindgren, Ahti Fredriksson, Paavo Friman, Veikko Pääkkönen, Keijo Vähätalo, Jouko Salminen, Onni Andersson, Eugen Kaukolampi, Valde Malinen ja Viljo Järvinen.

Tiedotustoiminta

SAK:n toimistosta käsin on lähetetty entiseen tapaan sanomalehdistölle, tietotoimistoille, radiolle ja televisiolle uutismateriaalia ajankohtaisista SAK:ta koskevista kysymyksistä. Tämän lisäksi on järjestetty tiedotustilaisuuksia Helsingissä päivälehtien edustajille sekä käiksi tilaisuutta maakunnassa. Tiedotussihteerinä on toiminut Erkki Ikäheimonen.

3. Opinto- ja koulutustyö

Opintojaosto

SAK:n edustajakokoukseen asti muodostivat opintojaoston Arvi Hautamäki, joka toimi jaoston puheenjohtajana sekä Eugen Kaukolampi, Paavo Friman, Ahti Fredriksson, Kosti Lindgren ja Uuno Nokelainen, jotka toimivat jaoston sihteerinä. Edustajakokouksen jälkeen ovat SAK:n työvaliokunnan valitsemina opintojaostoon kuuluneet Arvi Hautamäki puheenjohtajana, Leo Piitulainen varapuheenjohtajana sekä muina jäseninä Helvi Raatikainen, Juhani Hietanen ja Uuno Nokelainen, joka on toiminut jaoston sihteerinä. Jaosto on vahvistanut vuosittain laaditun SAK:n koulutusohjelman, joka kertomusvuoden osalta saatettiin painoasuisena liittojen ja perusjärjestöjen käyttöön. Jaosto on myös vahvistanut koulutusohjelmaan kuuluvien kurssien ohjelmat sekä hyväksynyt niille valitut osanottajat sekä muullakin tavoin ohjannut ja valvonut opinto- ja koulutus-toimintaa.

Opintokerhotoiminta ja kirjeopiskelu

Opintokerhotoiminta on säilyttänyt sijansa eräänä ammattiyhdistysliikkeen keskeisimmistä opiritotyön muodoista. Opintokerhot ovat ilmoittautuneet TSL:n opintokerhorekisteriin sekä toimineet TSL:n ohjauksen alaisina. SAK:n jäsenliittojen perusjärjestöjen ja ammatillisten paikallisyjärjestöjen yhteydessä toimi v. 1961 yhteensä 276 opintokerhoa (v. 1960 243), mikä merkitsee 33 kerhon lisäystä edelliseen vuoteen verrattuna. Opintokerhoista toimi paikallisyjärjestöjen yhteydessä 33 (1960 24). Opiskelijoita näissä kerhoissa oli 2 519 (1960 2 608). Useimmat opintokerhoista suorittavat opiskelua TSL:n kirjeopiston kirjekurssien suorittamisen muodossa ja näiden lisäksi ammattiyhdistysliikkeen jäseniä opiskeli kirjeopistossa yksityisinä henkilöinä. TSL:n tilaston mukaan opiskeli v. 1961 TSL:n kirjeopistossa 4 905 (v. 1960 4 716) SAK:n liittojen jäsentä, joko kerhojen kautta tai yksityisinä henkilöinä. Suosituimmat kurssit ovat olleet Palkka ja elintaso (1 002), Ammattiyhdistysopiston kesäkoulun valmistuskurssi (568), ammattiyhdistystieto (484), luottamusmiehen tehtävät (315) ja työläinsäädäntö (304). Sulkeissa opiskelijoiden määrä.

Kurssitoiminta

SAK:n toimesta järjestettiin vuoden aikana 23 keskuskurssia (1960 17), joiden yhteinen osanottajamäärä oli 1189 (1960 593). Näistä kursseista toimeenpantiin 10 (1960 8) vähintään neljän viikon mittaisina kansanopisto- ja kansahkorkeaikoulukurssina ammattiyhdistysopistoissa, joihin muukin kurssitoiminta oli kokonaan keskitetty. Näillä kursseilla oli 214 (1960 185) osanottajaa.

Ammattiyhdistysnuorten kurssi oli TSL:n ja SAK:n yhteisesti toimeenpanema. Lähemmin kurssitoiminta selviää oheisesta asetelmasta.

SAK:n keskuskurssit v. 1961

Vuosikurssit :

<i>Kurssi</i>	<i>Kurssiaika</i>	<i>Osanottajia</i>
Pohjolan Opiston vuosikurssi	—28. 4.	36
Ammattiyhdistysopiston vuosikurssi	—28. 4,	33 69 (66)

Kesäkoulut:

I kesäkoulu	2—29. 7,	22
II kesäkoulu	2—29. 7	23
III kesäkoulu	2—29. 7	15
IV kesäkoulu	1—27. 8	15
V kesäkoulu	1—27. 8	19
Ruotsinkielinen kesäkoulu	1—12. 8	15 109 (108)

Luottamusmies kurssit :

Pohjolan LM-kurssi	20. 2—18. 3,	15
Ay-opiston LM-kurssi	5. 3— 1. 4,	16
Ay-opiston LM-kurssi	5. 11— 2. 12,	20
Naisten LM-kurssi	25. 6— 1. 7,	37
Viranhaltijain LM-kurssi	14. 8—20. 8,	37
Ruotsinkielinen LM-kurssi	6. 11—11. 11.	7 132 (36)

Muut kurssit:

ToimitsijaSeminaari	3.	5— 5. 1.	65
Järjestötoimitsijakurssi	26.	2— 4. 3.	31
Talouspoliittiset koulutuspäivät . . .	8.	5—10. 5.	69
Tuotantdkomiteajkurssi	25.	6— 1. 7.	13
Pohjolan ay-naisten kurssi	18.	8—19. 8.	75
Ay-naisten luentopäivät	2.	9— 3. 9.	500

Toimitsijaseminaari	5.	9— 6.	9.	55	
Naisjaostojen toimitsijakurssi	4.	11— 5.	11.	47	
Ammattiyhdistysnuorten kurssi ..	28.	8—31.	8.	24	879 (383)
Yhteensä					1 189 (593)

Alue- ja paikalliskurssit

SAK:n piiritoimitsijain ja paikallisjärjestöjen yhteisvoimin järjestettiin vuoden aikana useita aluekursseja sekä yhden paikallisjärjestön käsittäviä paikalliskursseja. Kurssit toimeenpantiin ilta- tai viikonloppukursseina. Kurssien aiheet ja osanottajamäärät selviävät oheisesta asetelmasta.

<i>Kurssin aihe</i>	<i>Kurssien määrä</i>	<i>Osanottajia</i>
Luottamusmiehen tehtävät	21	367
Ammattiyhdistystieto	11	453
Järjestötehtävät	15	248
Naiset ay-liikkeessä	9	381
Nuorisokurssit	6	163
	62 kurssia	1.612 osanottajaa

Liittojen kurssit

SAK:n jäsenliittojen oma koulutustoiminta oli kertomusvuoden aikana erittäin vireää. Liittojen kurssit keskittyivät lähinnä luottamusmiesten ja järjestötoimitsijain alkeis- ja jatkokoulutukseen. Myös nuorille jäsenille tarkoitettuja kursseja toimeenpanivat liitot aikaisempaa runsaammin. Liittojen toimeenpanemien kurssien pituus vaihteli 2—7 vrk. välillä. Oheisesta asetelmasta selviävät kurssien aiheet ja osanottajamäärät.

<i>Kurssin aihe</i>	<i>Kurssien määrä</i>	<i>Osanottajia</i>
Luottamusmiesten tehtävät	88	2.162
Ammattiyhdistystieto	39	1.053
Järjestötehtävät	30	578
Ammattikurssit	9	237
Nuorisokurssit	4	178
Naisten kurssit	2	121
Lomakurssit	3	48
Tuotantokomiteakurssit	2	18
	177 kurssia	4.395 osanottajaa

Yhteenvedo ay-liikkeen koulutustoiminnasta

SAK:n keskuskursseja	23	ja niillä osanottajia	1.189
Alue- ja paikalliskursseja	62	ja niillä osanottajia	1.612
Liittojen kursseja	177	ja niillä osanottajia	4.395

Kaikkiaan siis ammattiyhdistysliikkeemme kurssimuotoiseen koulutus-toimintaan osallistui v. 1961 aikana 7.196 kurssilaista ja kurssien yhteis-määrä oli 262.

Koulutusaloittain kurssit jakaantuivat seuraavasti:

	<i>kurssia</i>	<i>osanottajaa</i>
Luottamusmiehen tehtävät	115	2.661
Ammattiyhdistystieto	16	1.873
Naisten erityiskysymykset	14	1.124
Järjestötehtävät	46	857
Nuorison erityiskysymykset	11	365
Ammattikurssit	9	237
LomaJkurssit	3	48
TUotantokomiteoiden toiminta	3	31
Yhteensä	262 kurssia	7.195 osanottajaa

Kurssimuotoisen koulutustoiminnan lisäksi SAK:n, liittojen, paikallis-järjestöjen ja ammattiosastojen toimesta järjestettiin erittäin runsaasti luentotilaisuuksia, joita ei ole otettu huomioon em. luvuissa. Näihin luen-totilaisuuksiin osallistuneiden määrä nousee kymmeneen tuhansiin.

Ammattiyhdistysopistot

SAK:n oma kurssitoiminta kokonaisuudessaan sekä pääosa liittojen kurs-seista on aikaisempaan tapaan keskittynyt ammattiyhdistysopistoihin. Ammattiyhdistysliikkeen koulutustoiminnan laajeneminen on tullut sel-västi näkyviin myös opistojen käytön lisääntymisenä.

Ammattiyhdistysopisto

Ammattiyhdistysopiston johtokuntaan kuuluivat opiston hallintoneuvosto-na toimivan SAK:n valtuuston 14. 5. 1962 pidettyyn kokoukseen asti seuraavat: opiston esimiehenä ja johtokunnan puheenjohtajana järjeste-sihteeri Olavi Järvelä, varapuheenjohtajana kouluneuvos Arvi Hautamäki ja muina varsinaisina jäseninä puheenjohtaja Onni Närvänen, palkka-sihteeri Aapeli Lankinen, taloudenhoitaja Vilho Harinen, fil.kand. Jaakko Rantanen ja opiston johtaja Terttu Hautamäki-Hiltunen, joka on toiminut johtokunnan sihteerinä sekä varajäseninä puheenjohtaja Aarre Happonen, valiStusohjaaja Eugen Kaukolampi, puheenjohtaja Onni Koski, varat. Mikko Laaksonen ja yht.kand. Erkki Salomaa.

14. 5. 1962 lähtien kahdeksi vuodeksi valittuna on johtokunnan kokoon-pano ollut seuraava: opiston esimiehenä ja johtokunnan puheenjohtajana

SAK:n opintosihtööri Uuno Nokelainen, varapuheenjohtajana puheenjohtaja Onni Närvänen ja muina varsinaisina jäseninä kouluneuvos Arvi Hautamäki, palkkasihtööri Aapeli Lankinen, valistusohjaaja Eugen Kaukolampi, puheenjohtaja Onni Koski ja opiston johtaja Terttu Hautamäki-Hiltunen, joka on toiminut johtokunnan sihtöörinä sekä varajäseninä puheenjohtaja Jouko Salminen, järjestösihtööri Leo Piitulainen, SAK:n naissihtööri Helvi Raatikainen, puheenjohtaja Jaakko Viitasari, toimitsija Vieno Mustonen ja valistussihtööri Valde Malinen.

Ammattiyhdistysopiston johtajana on toiminut maist. Terttu Hautamäki-Hiltunen ja v.a. apulaisjohtajana opettaja Atte Haikonen. Varsinaisen 7 kk kestävän vuosikurssin lisäksi opistossa toimeenpantiin 7 neljän viikon mittaista kansainkorkeakoulukurssia. Kaikkiaan opistossa toimeenpantiin 58 kurssia, joiden yhteinen osanottajamäärä oli 2.743. Näiden lisäksi kävi opistossa retkeläisiä ja vierailijoita määrältään useihin satoihin nouseva joukko.

Pohjolan Opisto

Pohjolan Opiston johtokuntaan 12. 2. 1961 saakka opiston esimiehenä ja johtokunnan puheenjohtajana SAK:n puheenjohtaja Vihtori Rantanen, varaesimiehenä ja johtokunnan varapuheenjohtajana fil.kand. Jaakko Rantanen sekä muina jäseninä taloudenhoitaja Vilho Harinen, järjestösihtööri Olavi Järvelä, metallityöntekijä Lauri Holappa, kouluneuvos Arvi Hautamäki, sihtööri Antti Hietanen ja opiston johtaja Siiri Sarolahti.

12. 2. 1961 lähtien kolmeksi vuodeksi vallittuina on johtokunnan kokoonpano ollut seuraava: opiston esimies ja johtokunnan puheenjohtaja SAK:n puheenjohtaja Vihtori Rantanen, varaesimiehenä ja johtokunnan varapuheenjohtajana opintosihtööri Uuno Nokelainen ja muina jäseninä kouluneuvos Arvi Hautamäki, opintosihtööri Väinö Ruusala, puheenjohtaja Aarre Happonen, sihtööri Paavo Friman, piiriasiamies Kalle Pirttijärvi ja opiston johtaja Siiri Sarolahti 31. 5. 1961 saakka ja siitä lähtien Pentti Jartti. Johtokunnan sihtöörinä on toiminut opiston johtaja. Opiston johtajana on toiminut 31. 5. 1961 saakka yht.kand. Siiri Sarolahti ja siitä lähtien yht.maist. Pentti Jartti, joka siihen asti toimi apulaisjohtajana. Opiston va.apulaisjohtajana on 1. 6. 1961 lähtien toiminut fil.kand. Paula Jartti.

7 kk kestävän vuosikurssin lisäksi on opistossa toimeenpantu 1 neljän viikon mittainen kansanopistokurssi. Opistossa toimeenpantiin yhteensä 9 kurssia, joiden yhteinen osanottajamäärä oli 478 sekä neuvottelupäiviä ja vierailuja 13, joiden osanottajien kokonaismäärä oli 422.

4. Kustannustoiminta

Palkkatyöläinen ilmestyi kertomusvuoden aikana joka toinen viikko eli 25 numeroa vuodessa. Sivumäärä Oli numeroa kohden keskimäärin 14 sivua

ollen lisäystä edelliseen vuoteen verrattuna numeroa kohden kaksi sivua. Myös ilmoituiskannassa tapahtui lisäystä. Lehti ilmestyi 8-sivuisena 3 kertaa, 12-sivuisena 11 kertaa, 16-sivuisena 9, 24-sivuisena kerran ja 32-sivuisena niinkään kerran. Lehdessä ilmestyi ruotsinkielisiä tilaajia varten kaksi vaihtosivua Löntagaren-nimisenä.

Ilmestymiskertoihinsa ja sivumääräänsä nähden Palkkatyöläinen oli edelleenkin halvin ammattiyhdistyslehti. Sen tilaushinta SAK:n jäsenliitoille oli 220:– vuosikerralta.

Lehden päätoimittajana toimi Erkki Ikäheimonen ja Löntagaren-sivujen toimittaja Nils Nilsson.

5. Naisjaosto

Vuosi 1961 oli ammattiyhdistysliikkeen naisille vilkasta toimintakautta. Naisten toiminnassa kiinnitettiin huomio pääasiassa ammattiyhdistysliikkeen sisäiseen toimintaan ja sen voimien kokoamiseen. Voidaankin ilolla todeta, että maamme ammattiyhdistysliikkeen naiset ovat pysyneet uskollisina ammattiyhdistysliikkeen suurille päämäärille ja ymmärtäneet sen yhtenäisyyden merkityksen. Omassa kurssi- ja valistustyössään naiset pyrkivät kiinnittämään huomiota ammattiyhdistysliikkeen yhteisten tavoitteiden selvittämiseen. Sairausvakuutus, 40-tunnin työviikko, työntekijän eläkekysymys ja samapalkkaisuus ovat muodostaneet keskeisimmät luento- ja keskusteluaiheet. Näitten rinnalla on kiinnitetty huomiota myöskin yleisiin kansainvälisiin talouskysymyksiin. Erityisen mielenkiinnon ovat saaneet osakseen sellaiset luento- ja esitelmä-aiheet, jotka ovat selvitelleet kodin, perheen ja kasvatuksen piiriin kuuluvia ongelmia. Useissa tilaisuuksissa kuultiin luentoja terveydenhoidon- ja huollon alalta. Yhdistyneitten Kansakuntien erityisjärjestöjen toiminnan selvittäminen on omalla tavallaan antanut mielenkiintoa ammattiyhdistysnaisten toiminnalle. Erityisesti maaseudulla ovat kotitalouteen ja perhekasvatukseen liittyvillä neuvontatilaisuuksilla ollut lämmin vastaanotto.

Samapalkkaisuus-kysymys on jo usean vuoden ajan ollut ammattiyhdistysnaisten toiminnan polttopisteessä. Tämän vuoksi SAK:n Naisjaosto kuluneenkin kertomusvuoden aikana joutui kiinnittämään valtioneuvoston huomiota samapalkkaisuus-sopimuksen ratifioimisesityksen antamiseen. Naisjaoston edustajat kävivätkin kaksi kertaa sosiaaliministeri Vieno Simosen luona kiirehtimässä asian käsittelyä. SAK:n Naisjaosto on ollut myös asiantuntijana kuultavana Eduskunnan työväenasiainvaliokunnassa tämän kysymyksen vuoksi kuin myös naistyövoimaan liittyvässä syrjintää koskevassa kansainvälisessä sopimuksessa.

SAK:n Naisjaostoon ovat kertomusvuonna kuuluneet seuraavat: puheenjohtajana Sylvi Katajainen, varapuheenjohtajana Rauha Ruohonen sekä jäsenenä Ebba Keskinen, Vieno Mustonen, Kirsti Vanhanen ja Greta

Bäckman. SAK:n edustajakokouksen jälkeen SAK:n työvaliokunta syyskuun 2 päivänä 1961 nimesi naisjaoston jäseniksi seuraavat henkilöt: Sylvi Katajainen, Rauha Ruohonen, Greta Bäckman, Hilikka Käppi, Rakel Matvejeff, Vieno Mustonen, Sinikka Tuominen, Kerttu Vainio ja jätti Suomen Rautatieläisten Liitolle tilaisuuden nimetä myöhemmin edustajansa SAK:n Naisjaostoon. SKL:n edustajana Naisjaostossa on sittemmin ollut Elli Mikkola. Puheenjohtajana on toiminut Sylvi Katajainen ja varapuheenjohtajana Rauha Ruohonen. SAK:n Naisjaoston sihteerinä on kertomusvuoden ajan ollut Helvi Raatikainen.

Ammattiyhdistysnaisten luento- ja kurssitilaisuuksia pidettiin eri paikkakunnilla seuraavasti:

Raumalla 26. 2 (läsnä oli 35 henkilöä), Mikkelissä 13. 3 (läsnä oli 18 henkilöä), Joutsenossa 9. 4 (läsnä oli 15 henkilöä), Jyväskylässä 23. 4 (läsnä oli 110 henkilöä), Imatralla 17. 4 (läsnä oli 35 henkilöä), Vaasassa 5. 9 (läsnä oli 35 henkilöä), Lappeenrannassa 26. 10 (läsnä oli 22 henkilöä), Kotkassa 27. 10 (läsnä 15 henkilöä), Porissa 26. 11 (läsnä 80 henkilöä).

Naisten luottamusmieskursseille 25. 6—1. 7. 61 osallistui 37 osanottajaa.

Pohjolan Opistolla pidetyille retkeilypäiville 19—20/8 osallistui 75 henkilöä. Jyväskylän naisten retkeilypäiville 20—21. 5 osallistui 35 henkilöä.

Naisten retkeilypäivät Kiljavalla 2—3. 9 saivat osakseen ilahduttavan runsaan osanottajamäärän, 500 henkilöä.

VII. Työehto- ja sosiaalipoliittiset kysymykset

1. Yleistä

Jo varhaisyyksyllä 1960 SAK:n ja Suomen Työnantajain Keskusliiton edustajat ryhtyivät käymään neuvotteluja yhteisen suosituksen aikaan saamiseksi uusiin työehtosopimuksiin sisällytettävistä määräyksistä. Lokakuun 3 päivänä 1960 hyväksyivätkin keskusliitot jäsenistölleen annettavan suosituksen, jonka mukaisesti työehtosopimukset, joiden voimassaoloaika päättyi vuoden 1960 lopussa tai 1961 alkupuolella solmittiin uudelleen.

Maa- ja metsätalouden markkinoilla vallinneista hyvistä suhdantista johtuen muodotui työllisyystilanne verrattain hyväksi, joskin kausityöttömyyttä ilmeni erityisesti rakennustyöläisten keskuudessa ja myöskin rakenteellista työttömyyttä alityöllisyysalueilla.

Sosiaalisista uudistuksista kertomusvuoden aikana on erityisesti mainittava eduskunnan hyväksymät työntekijäin eläkelait.

2. SAK:n uudenvuoden julkilausuma

SAK:n työvaliokunta, antoi seuraavan uudenvuodenjulkilausuman:

MAAMME PALKANSAAJILLE!

Kulunut vuosi on palkansaajien kannalta katsottuna ollut tuloksellisempi kuin monet edelliset vuodet. Pääasiallisesti hyvistä kansainvälisistä suhdanteista johtuen työllisyystilanne kehittyi suotuisaan suuntaan. Eduskunta hyväksyi ammattiyhdistysliikkeen ohjelmaan sisältyvät tärkeitä sosiaalipoliittisia lakeja, kuten uuden vuosilomalain sekä työttömyyskassalain, kansaneläkelain ja lapsilisälain parannukset.

Ensimmäisen kerran Suomen ammattiyhdistysliikkeen historiassa solmittiin keskusjärjestöjen välinen kaksivuotinen ns. runkosopimus, jonka pohjalta työehtosopimukset jo kuluneen syksyn aikana on tehty melkein koko ammattiyhdistysliikkeen toimintakentällä.

Tyydytyksellä on myös todettava, että keskusliittoamme vastaan kohdistettu hajoitustoiminta saavutti varsin vähän vastakaikua palkkatyöntekijäin keskuudessa. Voidaanpa todeta sen lisänsä aktiivisuutta järjestömme jäsenten keskuudessa SAK:n yhtenäisyyden turvaamiseksi.

Palkkatyöntekijäin taloudellisen aseman parantaminen ja sosiaalisen turvallisuuden lisääminen vaativat järjestöiltämme jatkuvasti määrätietoista työskentelyä. Työllisyyden turvaaminen, työntekijäin elintason kohottaminen ja samapalkkaisuusperiaatteen käytäntöön soveltaminen sekä suurten sosiaalipoliittisten tavoitteiden, neljänkymmenen tunnin työviikon, sairausvakuutuksen ja työsuhteessa olevien työntekijöiden eläkejärjestelmän voimaan saattaminen ovat ammattiyhdistysliikkeemme lähiajan tehtäviä, joiden toteuttamiseksi tarvitaan jäsenmäärältään voimakas ja sisäisesti yhtenäinen ammattiyhdistysliike.

Järjestöjemme jäsenet!

Työmme tulee vaatimaan jatkuvia ponnistuksia ammattiyhdistysliikkeen kaikissa portaissa. Johdonmukaisella palkka-, talous- ja sosiaalipoliittisella työllä sekä tehostetun valistus- ja järjestötyön avulla on pyrittävä saamaan ammattiyhdistysliikkeen piiriin sellaisetkin palkansaajat, jotka toistaiseksi omaksi vahingokseen ovat olleet järjestöjemme ulkopuolella.

SAK:n työvaliokunta kiittää kaikkia jäsenjärjestöjä ja niiden yksityisiä jäseniä menestyksellisestä työstä kuluneen vuoden aikana ja kutsuu kaikkia maamme palkansaajia työalasta ja maailmankatsomuksesta riippumatta järjestöjemme riveihin ponnistelemaan niin taloudellisesti kuin sosiaalisestikin turvatus tulevaisuuden puolesta."

3. Työllisyys.

Kertomusvuoden aikana työttömyyskortistoja oli avoinna ja niihin oli merkitty työttömiksi ilmoittautuneita seuraavasti:

Kortistot avoinna				
	Kaup, ja kaup. Maalaisk.		yht.	Kortist.
Tammikuu	8	10	18	690
Helmikuu	10	17	27	873
Maaliskuu	7	10	17	154
Huhtikuu	2	5	7	201
Marraskuu	9	27	36	546
Joulukuu	8	26	34	565

Virallinen työttömyys oli siis verrattain vähäistä. Tähän vaikutti huomattavasti voimassa oleva työllisyyslaki, jonka säännösten mukaan valtio ja kunnat järjestivät investointiluonteiset työnsä työllisyyttä tasavasti talvikauden ajaksi. Virallisiin työttömyyslukuihin vaikutti myöskin vuonna 1960 uusittu työttömyyskassalaki. Työttömyyskassojen jäseninä olevat ammattitaitoiset työntekijät, joille työnvälityksen kautta ei voitu osoittaa heidän ammatiaan vastaavaa työtä, hakivat työttömyyskassoilta avustuksen eivätkä ilmoittautuneet työttömyyskortistoihin. Niinpä esimerkiksi Suomen Rakennustyöläisten Liiton työttömyyskassa maksoi työttömyysavustusta 7.510 jäsenelleen — joista naisia 788 — 267.183 päivältä yhteensä 196.148.070 markkaa ja Muurarien työttömyyskassa 2.193 jäsenelleen 76.848 päivältä yhteensä 44.211.455 markkaa.

Työttömyyskorvauslain mukaan työttömyyskorvausta makettiin 23 kunnassa n. 2.000 työttömälle, joita ei voitu sijoittaa työhön yhteensä 29.094.780 markkaa.

Työllisyyskomitealle 1961 antamassaan lausunnossa SAK esitti seuraavaa:

"Työllisyyden ja työmarkkinapolitiikan yleiset näkökohdat

Viime vuonna työvoimaviranomaisille antamassaan lausunnossa keskusteliittomme kiinnitti vakavaa huomiota niihin työmarkkinaongelmiin, jotka johtavat tuotantoelämän piirissä yhä nopeammin tapahtuviin rakennemuutoksiin ja esitti kantanaan, että valtiovalnan olisi ryhdyttävä kiireellisiin toimenpiteisiin työvoiman liikkuvaisuuden tukemiseksi sekä rakennemuutosten kohteeksi joutuvien työntekijöiden tyydyttävän elintason turvaamiseksi. Keskusliitollamme on tämän jälkeen — m.m. kauppapoliittisten ratkaisujen yhteydessä — ollut aihe todistaa nämä näkökohdat. Tuntuu kuitenkin siltä, ettei valtiolta — lukuunottamatta sinänsä kiitettäviä toimenpiteitä ammattikoulutuksen kehittämiseksi — ole suhtautunut tähän laajaan työmarkkinaongelmaan riittävällä vakavuudella, siitä huolimatta, että sekä riipeä teknillinen kehitys, kansainvälisen kaupan suuntaus, että maamme omat tuotantopoliittiset välttämättömyydet, ovat tehneet joustavan ja aktiivisen työmarkkinapolitiikan aikaansaamisen sekä päivänpolttavaksi että kiireelliseksi. Todettakoon tässä yhteydessä, että läntisessä naapurimaassamme Ruotsissa tämä n.s. aktiivinen työmarkkinapolitiikka, on tullut erääksi koko talouspolitiikan kulmakiveksi. Sen piiriin ei kuulu ainoastaan ammattikoulutuksen ja työnvälitystoiminnan kehittäminen, vaan kaikki ne toimenpiteet, jotka tähtäävät työvoiman liikkeitten helpottamiseen ja työnsaannin turvaamiseen, mikäli tilanne heikkenee jollakin alalla. Tähän liittyy uuden ammatin oppiminen, ammattivalinnan tehostaminen ja hankitun ammattitaidon kohentaminen jatkokoulutuksen avulla sekä muuttumattoman ansiotason turvaaminen jatkokoulutuksen aikana, alan tai paikkakunnan muuttamiseen liittyvien työntekijöille aiheutuvien kustannusten peittäminen, y.m. talous-, vero- ja asuntovaltiolliset toimenpiteet, jotka ovat omiaan tukemaan työvoiman vapaaehtoista liikkuvaisuutta. — Teknillisen kehityksen johdosta on eräissä maissa työministeriöitten yhteyteen perustettu erikoisia automaatio- ja työvoimaelimiä, joiden tehtävänä on tutkia ja käsitellä rakennemuutosten seurauksia kokonaisuudessaan. Tähän ongelmaryhmään kuuluu tietenkin myös "ulosrationalisoidun" vanhemman mies- ja naistyövoiman toimeen, tulon turvaaminen sekä työajan lyhentämiskysymys. Maassamme ei ole vielä ryhdytty käsittelemään näitä kysymyksiä niiden koko laajuudes-

saan, siitä huolimatta, että on jo suoritettu kauppapoliittisia ratkaisuja, jotka varsin nopeasti voivat aiheuttaa mitä syvimpiä rakenneongelmia työelämässämme.

Eri teollisuus- ja työalojen työllisyystilanteen kehityksestä tulevan syys- ja talvikauden aikana keskusliittomme on saanut jäsenjärjestöiltään seuraavia tietoja:

- Elintarvike- ja virvoitusjuomateollisuus:

Varman kuvan antaminen tilanteen kehityksestä on vaikeata. Kausiluonteiset tekijät tulevat kuten aikaisemminkin aiheuttamaan työttömyyttä. Tilanteeseen tulee myös vaikuttamaan se, missä määrin EFTA-maat tulevat valtaamaan markkinoita maassamme tupakka-, sokeri-, makeis-, säilyke- ja mallastuotteillaan.

Panimo- ja virvoitusjuomateollisuuden palveluksesta vapautuu vuoden loppuun mennessä n. 1.500 työntekijää.

Kasvien- ja marjanjalostusteollisuudesta syyskuun lopulla n. 500 ja jäätelötehtaista syyskuun aikana n. 250 työntekijää.

Juuriikassokeritehtaat tarvitsevat loka-marraskuun aikana lisätyövoimaa n. 1.100 henkilöä, jotka siirtyvät k.o. tehtaisiin maataloustöistä sadonkorjuun päätyttyä. Tämä työvoima vapautuu tehtaista käyntikauden päätyttyä. Osa tästä työvoimasta hakeutuu, sikäli kuin siihen on tilaisuutta — muihin töihin.

Leipomotyölain tultua muutetuksi sellaiseksi, että teknillisesti korkeatasoisissa kdksiä ja näkkileipää valmistavissa tehtaissa voidaan tehdä työtä kolmessa vuorossa, saattaa johtaa siihen, että eräät heikompitehtaat joutuvat pysäyttämään toimintansa. Kun alan tehtaiden automatisointia edelleen jatketaan, on ammattitaitoistenkin työntekijäin sijoittuminen ammattiaan vastaavaan työhön vaikeata.

Kemiallinen teollisuus:

Kemiallisessa teollisuudessa on työllisyystilanne hyvä. Kun teollisuutta jatkuvasti laajennetaan, avautuu alalla uusia pysyviä työpaikkoja.

Lasi- ja posliiniteollisuus:

Mikäli maamme talous- ja tuotantoelämässä ei tapahdu yllättäviä muutoksia pahempaan suuntaan, tulee työllisyystilanne säilymään normaalinä.

Mekaaninen puuteollisuus:

Mekaanisen puunjalostusteollisuuden vientisuhdanteet ovat jatkuneet yleisesti ottaen hyvinä. Tästä johtuen on eräillä paikkakunnilla sahateollisuudessa ollut vähäistä työvoiman vajuusta. Vaneriteollisuudessa on ollut jossakin määrässä vientivaikkeitä, mistä johtuen useissa tuotantolaitoksissa on ollut käytössä viisipäiväinen työviikko. Vajaa työllisyys tässä muodossa jatkunee myös tulevana talvikautena. Vientivaikkeitä johtuen joutunee eräistä laitoksista työntekijöitä jossakin määrässä vähennettäväksi. Kausivaihteluiden johdosta tulee tapahtumaan työvoiman vähennystä. Samoin eräillä sahalaiteksilla tavanomukaisesti keskeytetään työt talvikaudeksi, mistä johtuu työttömyyttä seisoikin ajaksi. Tuotantolai-

tosten rakennustöistä vähennetään tilapäisiä työntekijöitä rakennusten tultua valmiiksi, mutta talvikautena suoritetaan uusia tuotantolaitosten parannustöitä, joka jossain määrin kompensoi työvoiman vähennystä.

Markkinatilanteesta saattaa tulla käänne huonompaan päin. Englannissa tehdyt talouspoliittiset ratkaisut viittavaat siihen suuntaan. Saha- ja vaneriteollisuudessa Englannin ostojen mahdollinen vähentyminen voi aiheuttaa lomauttamista tältä osalta. Ylläolevan huomioon ottaen tulee työllisyyskautena 1961—62 ilmenemään jossakin määrässä työttömyyttä, joka vaikeampana aikana saattaa kohota 2.000—3.000.

Metalliteollisuus:

Työllisyystilanne nykyisin hyvä lukuunottamatta eräitä radio-, polkupyöri- ja villatehtaita, joissa ulkomaisesta tuonnista johtuen, työskennellään vain neljänä tai viitenä päivänä viikossa.

Nykyisen työllisyystilanteen säilyttämisen ja sen parantamisen edellytyksenä on, että idänkaupparamme säilyy häiriintymättömänä ja että valtio, kunnat sekä puunjalostustehtaat sijoittavat yhä enenevässä määrässä ja pitemmällä tähtäimellä tilauksensa kotimaisille metallitehtaille sekä että rakennustoiminta pysyy vilkkaana.

Nahka-, jalkine- ja kumiteollisuus:

Viime aikoina etenkin kenkäteollisuuden tuotannossa on ollut havaittavissa nousua. Esim. tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä, verrattuna viime vuoden vastaavaan aikaan, oli lisäys n. 7 %. Tuotannon nousua vastaavaa työvoiman lisääystä ei kuitenkaan ole tapahtunut, vaan nousu johtuu siitä, että jalkineiden valmistuksessa on otettu käytäntöön nopeampia koneita, siirrytty kevyempiin, valmistustavaltaan yksinkertaisempiin ja vähätöisempiin jalkineisiin.

Jalkinealalla ei ole ilmennyt viime aikoina varsinaista työttömyyttä. Osatyöttömyyttä on kuitenkin esiintynyt huomattavasti lyhennettyjen työviikkojen ja palkkottomien pakkolomien muodossa.

Nahkateollisuuden työllisyystilanne on ollut heikompi. Eräät tehtaat ovat supistaneet nahan valmistusta huomattavasti ja Tampereen Nahkatehdas lopetti äskettäin kokonaan toimintansa. Yhtenä syynä nahkatehtaiden suhteellisen heikkoon työllisyystilanteeseen on ollut ulkomailta tapahtuvan nahkojen tuonnin jatkuva lisääntyminen. Vuodesta 1954 vuoteen 1960 kotimainen nahjan valmistus on vähentynyt 14 %:lla.

Kumiteollisuudessa on ajoittain ollut suhteellisen hyvä työtilanne, mutta nykyisin kumijalkineita valmistavilla tehtailla työskennellään lyhennetyin työviikoin.

Mainittujen alojen työllisyystilannetta kuvastaa osittain se, että Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväenliiton työttömyyskassa on ensimmäisen vuosipuoliskon aikana maksanut jäsenilleen työttömyysavustusta 2,3 miljoonaa markkaa.

Paperi- ja puumassateollisuus:

Mikäli suhdanteet maailmanmarkkinoilla pysyvät nykyisellään voidaan olettaa, että paperi- ja puumassateollisuuden vakinaisessa palveluksessa olevilla työntekijöillä tulee olemaan jatkuvasti työtä myös ensi talvikautena. Kun lisäksi käynnissä olevat tehtaiden laajennustyöt jatkuvat vielä

tulevankin vuoden puolella, vaikuttaa se tasoittavasti kausivaihteluille herkkien alojen työllisyyteen.

Rakennus- ja rakennusaineteollisuus:

Talonrakennustoiminta on jo toista vuotta ollut verrattain voimakkaassa noususuunnassa. Viime vuonna lasketaan rakennustoiminnan maassamme lisääntyneen n. 13 %:lla ja valmistuneiden rakennusten määrässä si-
vuttiin vuoden 1945 huippusaavutusta. Asuntorakennustoimintakin kääntyi noususuuntaan, valmistuneen asutuspinta-alan ylittäessä 5 %:lla edellisen vuoden tason.

Kuluvan vuoden ensimmäisellä vuosineljänneksellä kehitys on ollut samansuuntainen. Sanotulla vuosineljänneksellä valmistui rakennuksia 22 % enemmän kuin edellisen vuoden vastaavana aikana. Asuinrakennusten kohdalla lisäys oli 27 %.

Rakeninustoiminnan vilkkaudesta johtuen on alalle siirtynyt huomattavasti uutta työvoimaa. Vuonna 1960 rakennusteollisuuden työvoimamäärä oli n. 10.000 suurempi kuin edellisenä vuotena ja kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä n. 15.000 viime vuoden vastaavaa määrää korkeampi. *

Rakennustoiminnan vilkkaudesta huolimatta ilmenee rakennustyöläisten keskuudessa jatkuvasti työttömyyttä. Siirtyminen työpaikasta toiseen ja paikkakunnalta toiselle ei ole läheskään aina työn päätyttyä välittömästi mahdollista. Niinpä varsinkin eräät rakennusalan ammattimiesryhmät joutuvat usein pitemmänkin ajan odottelemaan ammattiaan vastaavaa työtä. Työttömyyden laajuutta osoittaa mm. se, että kuluvan vuoden kuden ensimmäisen kuukauden aikana Rakennustyöläisten Työttömyyskassa maksoi avustuksia n. 158,3 miljoonaa ja Muurarien Työttömyyskassa n. 36,8 miljoonaa markkaa.

Siitä huolimatta, että rakennusmenetelmien kehittyminen on tehnyt mahdolliseksi rakennustoiminnan ylläpitämisen myöskin talven aikana, vähenivät rakennustyöt kylminä vuodenaikoina huomattavasti. Puisten rakennusten rakentaminen tyrehtyy kokonaan ja varsinkin maaseudulla myös kivirakennusten rakentaminen vähenee.

Vilkaasta rakennustoiminnasta johtuen rakennusaineteollisuuden työllisyystilanne on suhteellisen hyvä. Tilanne kuitenkin huononee kylmien ilmojen tullessa, sillä useat pienehköt ja pienet alan tehtaat, kuten se-
menttivalimot ja tiilitehtaat pysäyttävät toimintansa talven ajaksi.

Rakennustyöläisten työllisyystilanteesta ja sen kehittymisestä paikkakunnittain ovat Suomen Rakennustyöläisten Liitto ja Suomen Muurarien Liitto tehneet yksityiskohtaisen arvionsa, jotka seuraavat lausuntomme liitteenä.

Tekstiiliteollisuus:

Muitten teollisuusalojen verrattain hyvästä työllisyystilanteesta poiketen tekstiiliteollisuuden työllisyystilanne näyttää huolestuttavalta. Useat niin puuvilla kuin villatehtaatkin työskentelevät lyhennetyin työviikoin. Vuosilomien aikana olivat työt pysähdyksissä useilla tehtailla 5—6 viikon ajan ja eräissä tapauksissa työntekijöitä on lomautettu määräämättömäksi ajaksi.

Minkäänlaisia merkkejä työllisyystilanteen paranemisesta lähiaikoina ei ole näkyvissä. Tilanne saattaa muodostua vielä nykyistä paljon huo-

nommaksikin. Huolestuneina odotellaan tekstiilialan työntekijäin piirissä EFTA-sopimuksen vaikutuksia alan työllisyyteen.

Vaatetusteollisuus:

Valmisvaateteollisuuden työllisyys on hyvin suuressa määrässä riippuvainen muiden alojen työllisyydestä. Niinpä nykyisten hyvien suhdanteiden vallitessa on k.o. alan työllisyystilanne tyydyttävä. Eräitä huolestuttavia merkkejä tilanteen kehittymisessä on kuitenkin havaittavissa. Tällaisena voidaan mainita m.m. se, että Valtion Pukutehtaalta tultaneen irtisanomaan 100—150 työntekijää sen vuoksi, että varusmiesten alusvaatetuksessa siirrytään trikootuotteisiin.

Pai velusammatit:

Myymälöiden, majoitus- ja ravitsemisliikkeiden, partureiden ja kähertäjien sekä huvittelulaitosten työllisyys on ratkaisevalla tavalla riippuvainen teollisuuden ja muun elinkeinotoiminnan työllisyydestä.

Palvelusammatteihin on voitu viime ja tämän vuoden aikana sijoittaa jatkuvasti uusia työntekijöitä ja merkille pantavaa on, että esimerkiksi ravitsemisliikkeissä on edelleenkin puutetta ammattitaitoisista työntekijöistä.

Liikenne:

Talouselämän yleisestä vilkkaudesta johtuen on liikenne kasvanut. Varinkin autoliikenteen kasvuun on ratkaisevalla tavalla vaikuttanut maantieverkostomme tiivistyminen ja teiden kunnon paraneminen. Luonnollisena seurauksena liikenteen lisääntymisestä on ollut, että alalla on avautunut runsaasti uusia työtilaisuuksia. Todennäköisesti työllisyystilanne talven tullen jonkin verran heikkenee, mutta laajempaa työttömyyttä tuskin on odotettavissa.

Satamat:

Ulkomaankauppamme vilkkaus on antanut riittävästi työtilaisuuksia myöskin satamatyöntekijöille. Onpa eräissä satamissamme ajoittain kuuluneen kesän aikana esiintynyt työvoiman puutettakin.

Talvikauden työllisyys tulee kuten aikaisempina talvinakin riippumaan siitä, miten ankaraksi talvi muodostuu. Leutoina talvinakin sulkeutuvat kuitenkin pohjoisimmat satamamme, joten tavanomaista kausityöttömyyttä satamatyöntekijäin kohdalla tulee ilmenemään.

Maa- ja metsätalous:

Siitä huolimatta, vaikka kuluvan vuoden aikana eräissä osissa maatalous onkin ilmennyt maataloustyövoiman puutetta, on maataloustyöntekijäin keskuudessa ollut myöskin työttömyyttä. Tämä johtuu osittain siitä, että maataloustyöntekijät eivät ole siinä määrin liikkuvaisia kuin esim. rakennustyöntekijät. Näin ollen, ellei kotipaikkakunnalla ole työtilaisuuksia tarjolla joutuvat työntekijät olemaan työttöminä. Työttömyyden koko laajuudesta ei ole tietoa, mutta osittain kuvastaa tilannetta se, että Maa-seututyöväen työttömyyskassa maksoi jäsenilleen työttömyysavustusta

vuoden alkupuolella yli 3 miljoonaa markkaa. Ilmeistä on, että varsinkin maan eteläosassa esiintyy sadonkorjuun aikana työvoiman vajeausta, mutta jo loka-marraskuun aikana maatalous vapauttaa työvoimaa.

Palkattujen maataloustyöntekijäin määrä on vuodesta vuoteen alentunut. Selitys tähän on löydettävissä maatalouden nopeasta koneellistumisesta. Esimerkkinä mainittakoon, että vuonna 1950 maataloudessamme oli traktoreita 14.500 kappaletta, lukumäärän ollessa vuonna 1959 72.300.

Metsissä on koko kuluneen kesän aikana ollut työvoiman vajeausta. Syksyn tullen kuitenkin maataloustyöntekijäin ja pienviljelijöiden vapautuessa maataloustöistä työvoiman tarjonta lisääntyy. Hakattavan puutavaran määrä pysynee edellisen hakkuukauden tasolla ja todennäköistä on, että työvoimaa tulee tarjoutumaan riittävästi.

Työllisyystilanteen kehittyminen

Vaikkakin tämän hetken työllisyystilanne on sangen tyydyttävä, se voi, keskusliittomme käsityksen mukaan, varsin nopeasti ja radikaalisesti muuttua seuraavien tekijäin yhteisvaikutuksesta:

1. Yleisen suhdannetaantumana johdosta
2. Kauppapoliittiseen kehitykseen liittyvien rakenneongelmien ja kiristyvän kilpailun johdosta
3. Jatkuvan rationalisoinnin seurauksena
4. Suurten ikäluokkien ansiosta
5. Riittämättömän valuuttavarannon aiheuttaman kireän raha- ja budjettipolitiikan johdosta.

Kuten tunnettua, tällaiset tekijät yleensä vahvistavat toinen toistansa, ja uusi kauppapoliittinen tilanne on omiaan vahvistamaan tätä kerrannaisvaikutusta. Mikäli yleinen suhdannetilanne heikkenee, kotimarkkinateollisuusimme kohdistuva kilpailupaine kasvaa — seikka, jolla on jo sinänsä työllisyyspoliittisia vaikutuksia. Mikäli osa ostoista tällöin siirtyy ulkolai-
sta tuotteisiin, tämä on osaltaan omiaan heikentämään maksutasetta, jota tällaisessa vaiheessa myös vientitulojen vähennys painaa. Kun solmittujen sopimusten puitteissa valuuttansäännöstelymahdollisuudet ovat rajoitetut, on vaikeata noudattaa yleistä, tuotantoa elvyttävää talouspolitiikkaa. Pääasialliseksi keinoksi sovitun vapaakaupan ja valuuttavarantojen riittävyys-
turvaamiseksi jäisi tällöin kysyntää yleisesti rajoittavan kireän rahapolitiikan noudattaminen. Samoista syistä ei myöskään valtion määrärahoja voitaisi käyttää kysynnän tukemiseksi ja kaikkien valtion tulolähteiden vähetessä, valtiovallan mahdollisuudet tukea työllisyyttä määrärahojen kautta tulisivat melko rajoitetuiksi. Siinäkin tapauksessa, että valtiolta olisi tehnyt markoissa laskettavia suhdannevarauksia, niitä voitaisiin käyttää työllisyyden tukemiseksi ainoastaan niissä puitteissa, jotka käytettävissä oleva valuuttavaranto sallii. Jos tämä tapahtuisi samanaikaisesti, jolloin suuret ikäluokat ovat pyrkimässä tuotantoelämän piiriin, se voisi vielä entisestään pahentaa tilannetta. Suuret ikäluokat muodostavat epäilemättä taloudellista kasvuamme voimakkaasti edistävän tekijän — mikäli heidän mukautuminen tuotantoelämään tapahtuu hyvien suhdanteiden ja hyvän työvoimakysynnän vallitessa. Mutta jos tämä työvoima joutuu hakeutumaan työmarkkinoille päinvastaisissa olosuhteissa tilanne voi käydä varsin vaikeaksi. Tilannetta vaikeuttaisi lisäksi se, että osa siitä työvoimasta, joka nyt toimii maamme rajojen ulko-

puolella, kansainvälisten konjunktuurien heiketessä palaisi kotimaahan ja että samana aikana tuotantoelämän rationalisointia pyrittäisiin tehostamaan.

Nyt vallitsevien korkeasuhdanteiden ansiosta, suuret työntekijäjoukot ovat siirtyneet väestökeskuksiin, hyötyäksensä tarjolla olevista työtilaisuuksista. Tämä ilmiö on jo aiheuttamassa levottomuutta monen paikkakunnan kantatyöväestön keskuudessa. Suhdannekäänteen sattuessa, tämä työvoima voi muodostaa vaikean ongelman sekä siirtyneiden että kantäväestön työnsaannin osalta. Keskusliittomme käsityksen mukaan vakavaa huomiota olisi kiinnitettävä tähänkin ongelmaan.

Keskusliittomme haluaa kiinnittää erityistä huomiota siihen seikkaan, että kauppapolitiittisen kehityksen johdosta "vaaravyöhykkeeseen" ehkä joutuvat tuotannonhaarat ovat suurelta osalta sellaisia, joiden työvoima on naisvaltainen, kun sitä vastoin ne tuotannon haarat, jotka mahdollisesti voivat hyötyä, ovat sellaisia, jotka tarjoavat varsin vähän työtilaisuuksia naistyövoimalle. Vaikkakin uuden ammatin oppiminen voi tarjota osaratkaisun miestyövoiman työllisyysongelmalle, on varsin vaikeata esittää aloja, joihin naistyövoima voisi siirtyä edes uudelleenkouluttamisen tietä. On mahdollista, että tästä voi lähivuosina kehittyä varsin vakava sosiaalinen ongelma, johon valtiovallan taholta olisi hyvissä ajoin kiinnitettävä mitä vakavinta huomiota.

Keskusliittomme on jo edellisinä vuosina työllisyystilannetta koskevissa lausunnoissaan kiinnittänyt erityistä huomiota nuorten työntekijäin työllisyyden turvaamiseen. Asian hoitaminen on nyt, ensimmäisten n.s. suuriin ikäluokkiin kuuluvista pyrkieissä sijoittumaan työmarkkinoille, tullut ajankohtaiseksi. Viittaamalla aikaisemmin esittämiimme näkökohtiin haluamme tässä yhteydessä korostaa, että työtilaisuuksien varaaminen nuorille työntekijöille on yhteiskuntamme tulevaisuuden kannalta välttämättömyys.

Toimenpiteet työllisyyden turvaamiseksi

Työllisyyden ylläpitämisen edellytyksenä on elinkeinoelämän jatkuva ja kaikinpuolinen kehittäminen. Erityisesti rakenteelliselle työttömyydelle altteilla alueella olisi kaivostointia laajentavaa malminetsintää tehostettava sekä turpeen ja pienpuunkäyttöä lisäävä. Koko maan työllisyyteen voitaisiin edistävasti vaikuttaa työaikaa lyhentämällä, ostokyvyn lisäämiseksi kulutustarvikkeisiin kohdistuvaa verotusta lieventämällä, rautateiden kuljetustariffien porrastamisella, valtion työvirastojen määrärahojen lisäämisellä ja kalustonhankintojen uudistamisella, rakennustointia, nimenomaan asuntorakennustointia tukemalla lisäämällä Arava-määrärahoja sekä kehittämällä perheasuntoavustusjärjestelmää.

Nykyisten hyvien suhdanteiden suoma hengähdystaukoa olisi keskusliittomme käsityksen mukaan johdonmukaisesti käytettävä hyväksi, pitkäjännitteisen suhdannepolitiikan suunnittelemiseksi. Tyydytyksellä voidaan todeta, että mahdollisuuksien puitteissa valtiolta ja kunnat ovat pyrkineet ottamaan huomioon suhdannevaihteluja sijoitus- ja rakennustointinassa. Näitä pyrkimyksiä suunnitelmallisen julkisen investointipolitiikan tehostamiseksi olisi edelleen jatkettava. Niinpä keskusliittomme edellyttää, että esim. uusia rautatierakennus- ja rautateiden sähköistämissuunnitelmia koskevat ratkaisut ja valmistelevat työt saadaa suoritetuksi siksi hyvissä ajoin, että työt voidaan tilanteen niin vaatiessa aloittaa sekä, että kone- y.m. hankinnat annetaan kotimaan teollisuudelle.

Samalla olisi keskusliittomme käsityksen mukaan tutkittava suhdannevalmiuden parantamiseksi käytettävissä olevia suhdannepidätys- ja investointirahastojärjestelmien tehostamismahdollisuuksia.

Keskusliittomme haluaa uudelleen kiinnittää huomiota siihen kansantaloudelliseen tappioon, joka liittyy ammattitaitoisen työvoiman siirtymiseen maan rajojen ulkopuolelle. Mainittakoon tässä yhteydessä, että Ruotsissa nykyisin työskentelevien suomalaisten metallityöläisten lukumäärä on n. 13.000 eli n. 30 % suurempi kuin vuosi aikaisemmin. — Metsätyövoiman siirtyminen Ruotsiin ajankohtana, jolloin maassamme vallitsee metsämiesten alitarjontaa, johtuu osittain metsätyömiesten palkkatason erilaisuudesta Ruotsissa ja meillä sekä osittain siitä, että metsätyöntekijäin asemaa maassamme ei ole pysyväisluontoisilla työsuhteilla vakiinutettu. Tämän epäkohdan poistamiseksi olisi ryhdyttävä kiireellisiin toimenpiteisiin.

Viitaten työllisyyslain velvoituksiin, joiden mukaan valtiovallan on yleisin talouspoliittisin toimenpiten pyrittävä turvaamaan työllisyys, keskusliittomme edellyttää, ettei valtiolta solmi sellaisia kauppai- tai talouspoliittisia sopimuksia, jotka rajoittavat maamme mahdollisuuksia harjoittaa itsenäistä, expansiivista luotto-, finanssi- ja työllisyyspolitiikkaa.

Edellämainittuihin näkökohtiin viitaten, keskusliittomme toivoo, että valtiolta ryhtyy toimenpiteisiin

a) nykyisen kauppapoliittisen tilanteen ja teknillisen kehityksen vaatiman aktiivisen ja joustavan palkansaajain toimeentulomahdollisuudet turvaavan työmarkkinapolitiikan aikaansaamiseksi:

b) että perustetaan neuvoa-antava elin e.m. työmarkkinaongelmien tutkimiseksi ja ehdotusten laatimiseksi, jossa työmarkkinajärjestöt ovat edustettuina; ja

c) että näiden, maallemme elintärkeiden kysymysten koordinoimiseksi ryhdytään toimenpiteisiin työministeriön perustamiseksi.

Keskusliittomme alaiset ammatilliset paikallisjärjestöt ovat antaneet arvionsa työllisyystilanteen kehityksestä toimialueillaan. Yhteenveto arvioista seuraa oheisena liitteenä."

3. Työriidat

Sosiaalisen tutkimustoimiston keräämien tietojen mukaan sattui maassamme v. 1961 51 työnseisausta. Ne koskivat 768 työnantajaa ja niihin osallistui välittömästi 45.247 työntekijää.

Työvaliokunta antoi SAK:n jäsenliitoille työtaistelulupia 14 tapauksessa. Työriidat saatiin kuitenkin selvitetynsi ilman avoimia työtaistelulta.

Jo vuonina 1960 Toijalassa sijaitsevalla Pihlgren & Ritolan tapettitehtaalla alkanut työtaistelu jatkui koko kertomusvuoden ajan.

4. SAK:n vapputervehdys

Työväenluokan kansainvälisenä juhlapäivänä vapunpäivänä SAK:n työvaliokunta antoi seuraavan julkilausuman:

"Vapunpäivänä — työväestön perinteellisenä juhlapäivänä — tervehti Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto (SAK) r.y. maailman ammatillisesti järjestäytyneitä työläisiä ja kaikkia palkansaajia.

Pyrkikäämme ammattiyhdistysliikkeen kansainvälisten periaatteiden mukaisesti edistämään maailman rauhan aikaansaamista ja turvaamista, Yf:n ihmisoikeuksien julistuksen hengessä toimien poistamaan nälkä ja kurjuus kaikkialta, missä sitä esiintyneekin, edistämään kansojen itsemääräämisoikeuden kunnioittamista ja vapautta vailla olevien kansojen itsenäisyyden saavuttamista, Ammattiyhdistysliikkeen tarkoitusten toteuttaminen voi parhaiten tapahtua rauhan, kansallisen itsenäisyyden ja kansanvaltaisten olojen vallitessa.

Suomessa vietetään vapunpäivää tänä vuonna entistä yleisimmin paikallisena vapaapäivänä, jollaiseksi se on saatu ammattiyhdistysliikkeen sopimuspoliittisin toimenpitein. Ammattiyhdistysliikkeen vaatimusten pohjalta on työväenliikkeen yhteisvoimin saatu aikaan vuosilomien pidentäminen, työttömyysturvajärjestelmän uudistaminen sekä muita sosiaalisia ja palkansaajien toimeentuloa turvaavia uudistuksia.

Viimeaikainen kehitys ammattiyhdistysliikkeessä on selvästi osoittanut, että oloisammee ei ole toimintaedellytyksiä puoluepoliittiselle pohjalle perustetulla keskusjärjestöllä, vaan ainoastaan itsenäisellä — poliittisista puolueista riippumattomalla ammatillisella keskusjärjestöllä, jonka piiriin voivat järjestäytyä kaikki, jotka haluavat ammattiyhdistysliikkeen omaksumin menettelytavoit olla palkansaajakunnan asemaa parantamassa.

SAK — neljännesmiljoonan työntekijän yhteenliittymänä — on edelleenkin ainoa vaikutusvaltainen palkkatyöntekijäin ammatillinen keskusjärjestö työntekijäin palkka- ja työehdoista päätettäessä. Työ SAK:n ja sen jäsenliittojen edelleen voimistamiseksi jatkuu ja pian kokoontuva SAK:n edustajakokous tulee viitoittamaan tien maamme ammattiyhdistysliikkeelle uusiin saavutuksiin palkansaajakunnan taloudellisen ja yhteiskunnallisen aseman parantamiseksi, ammattiyhdistysliikkeen ajankohtaisten vaatimusten, työajan lyhentämisen, sairausvakuutuksen ja työsuhte-eläkejärjestelmän aikaansaamisen, naisten samapalkkaisuuden ja nuorisosuojelun tehostamisen toteuttamiseksi.

Ammattiyhdistysväki tulee päättävästi ja kaikin keinoin vastustamaan pyrkimyksiä toimintaoikeuksiensa kaventamiseksi, taloudellisen ja sosiaalisen taantumuskauden palauttamiseksi ja maamme vakiintuneiden kansainvälisten suhteiden vaarantamiseksi.

Maamme palkansaajaväki.

Kutsumme kaikkia maamme palkansaajia järjestöjemme piiriin toimimaan laajemman sosiaaliturvan ja korkeamman elintason saavuttamiseksi sekä kansanvallan turvaamisen ja laajentamisen puolesta.

Vain kaikkien palkansaajien yhtenäinen ja voimakas ammatillinen keskusjärjestö voi ammattiyhdistysliikkeen tavoitteiden saavuttamista ratkaisevasti edistää. Järjestäytymällä SAK:n piiriin voivat maamme palkansaajat olla myönteisen, kansanvaltaisella pohjalla tapahtuvan yhteiskunnallisen uudistustoiminnan edistäjinä ja palkansaajien oikeuksien turvaajina."

5. Hintapoliittiset toimenpiteet

Vuoden 1960 loppupuoliskolla elintarvikkeiden hinnoissa oli havaittavissa huomattavaa nousua. Samanlainen hintakehitys jatkui myös vuoden 1961 alussa. Elinkustannusindeksin ravintoryhmän pisteluku, joka joulukuussa 1960 oli 149, kohosi vuoden 1961 tammikuussa 150 ja helmikuussa 151.

Tämän vuoksi SAK:n työvaliokunta kääntyi valtioneuvoston puoleen seuraavalla kirjeellä:

"Keskusliittomme ja koko palkansaajakunnan piirissä on kasvavalla levottomuudella todettu yhä voimistuvia merkkejä hintatason yleisestä noususta ja nimenomaan sellaisten tuotteiden kohdalla, joilla on ratkaiseva merkitys vähävaraisten palkansaajain jokapäiväiselle toimeentulolle.

Solmiessaan viime vuoden lokakuun 3 päivänä n.s. runkosopimuksen, työmarkkikinain keskusjärjestöt halusivat myötävaikuttaa talous- ja tuotantoelämän rauhalliseen ja tasaiseen kehitykseen. Tämän tavoitteen saavuttamisen ja työmarkkinarauhan säilymisen ehdottomana edellytyksenä on kuitenkin hintatason pysyttäminen mahdollisimman vakaana, ettei sovituttuja, varsin kohtuullisia palkankorotuksia mitätöidä elinkustannusten nousulla.

Kaksivuotisen työehtosopimuksen merkitys koko yhteiskunnallemme on kiistanaton. Sen menestyksellisen soveltamisen ja työrauhan säilymisen edellytyksenä kuitenkin on, että valtiovalta kaikin sen käytettävissä olevin keinoin tukee rahanarvon ja hintatason kiinteyttä. Sopimuksen solmimisen jälkeen tapahtuneet hintojen korotukset ovat herättäneet huolestumista, ja verrattain yleinen käsitys on, että sopimuksen reaalista sisältöä pyritään tarkoituksellisesti vesittämään.

Nämä näkökohdat työmarkkinajärjestöt saattoivat edustajiensa kautta suullisesti ja kirjeellisesti pääministeri V. J. Sukselaisen kautta hallituksen tietoon marraskuun 26 päivänä 1960. Tässä tilaisuudessa pääministeri Sukselainen sanoi kiinnittävänsä asiaan vaikavaa huomiota.

Kehitys on kuitenkin ollut varsin huolestuttava. Niinpä elinkustannusindeksi nousi jo viime lokakuussa edellisen kuukauden 138:sta 139:ään ja edelleen marraskuussa 140:een.

Varsin vakava on kehitys indeksin ravinto- ja asuntoryhmien kohdalla. Todettakoon tässä yhteydessä, että kun kokonaisindeksin nousu vuoden 1960 aikana oli n. 2.9 %, nousu elintarvikkeiden kohdalla oli 4.2 % ja vuokrien kohdalla 4.8 %.

Suurimman levottomuuden aiheuttajana ovat viime päivinä tapahtuneet viljatuotteiden hintojen korotukset. Joskin nämä mahdollisesti eivät vaikuta kovin paljon pyöristettyyn elinkustannusindeksiin, on tämä seikka omiaan vahvistamaan käsitystä, ettei indeksi riittävällä tavalla kuvasta elintarvikehintojen nousun aiheuttamaa todellista lisäystä vähäväkisten elinkustannuksissa. Kun eräänä leivänhintojen korotuksen perusteluna mainitaan palkkojen nousut, tämä ei ole sopusoinnussa sen yleisesti hyväksytyyn käsityksen kanssa, että menekin ja työn tuottavuuden kasvu hyvinkin peittävät suoritettut, kohtuulliset palkankorotukset. Toisena perusteluna viitataan viljan, sokerin ja rasvojen hintoihin. Kun nämä tekijät kuitenkin ovat tavalla tai toisella valtiovallan säädettävissä, olisi valtiovallalla keskusliittomme käsityksen mukaan ollut täydelliset mahdollisuudet pitää leivän hinta korottamattomana.

Paljon tyytymättömyyttä on herättänyt myöskin lihan- ja lihanjalosteiden jatkuvasti korkea hintataso, joskin voimakkain noususuunta on nyt tasaantunut, lähinnä tuontitullin alentamisen ja maahantuonnin ansiosta. Kuitenkin lihan hinnat ovat edelleen kohtuuttoman korkealla tasolla, osoittaen etteivät valtiovallan toimenpiteet niiden alentamiseksi ole olleet riittäviä.

Ilmetyä on herättänyt, että ajankohtana, jolloin maamme on saanut

ennätyskellisen suuren sadon, elintarvikkeiden hinnat nousevat. Osaksi tämä luonnoton kehitys liittyy voimassa olevaan lainsäädäntöön, ja antaa tältä osalta viitteitä siitä, mihin suuntaan k.o. lainsäädäntöä pitäisi muuttaa. Mutta lainsäädäntö ei siinä määrin sitone hallituksen käsiä, ettei olisi ollut mahdollisuuksia ehkäistä hintojen korotuksia ilman uutta lainsäädäntöäkin. Niinpä Valtion Viljavarasto on vuosien varrella saanut siksi suuria tuloja halvan ulkomaisen viljan myynnistä, ettei pitäisi olla mahdotonta pitää viljaseoksen hintaa kiinteänä lisätyn kotimaisen viljan osuudestakin huolimatta, sitä suuremmalla syyllä kun varoja on käytetty jopa tappiolliseen viljan jälleenmyyntiin.

Edellä mainittujen lisäksi on todettavissa muitakin hintojen ja maksujen korotuksia. Lokakuun vuokrat indeksiin tarkistusta on seurannut tammi-kuussa vuokrien korotukset, jotka vuokrasäännöstelyn alaisissa taloissa lienee 5 % suuruusluokkaa. Valtionrautatiet ilmoittavat 5 %:n rahtien korotuksista, siitä huolimatta, että rautateiden viime vuoden taloudellinen tulos oli suhteellisen edullinen. Rahtikorotusten vaikutukset tietysti siirtyvät tuotehintoihin. Myös halkojen hinnat ovat nousseet, aiheuttaen lisämenoja puulla lämmitetyissä taloissa. Useiden teollisuustuotteidenkin vähittäishinnoissa on selvä nousupyrkimys ollut todettavissa.

Tarkastellessa koko tätä liukuvien hintojen kenttää käy ilmi, että ne riippuvat suurimmalta osaltaan sellaisista korotustekijöistä, jotka ovat valtiovallan hallittavissa.

Valtiovalta on kuitenkin tyytynyt lähinnä eräiden korkealaatuisten ulkomaalaistyyppisten savukkeiden hintojen tarkistamiseen, katsoen ilmeisesti, että näin aikaansaadun "indeksiväljyyden" puitteissa, muut hinnat saavat ja voivat liikkua ylöspäin ilman tuntuva indeksivaikutusta. On ilmeistä että — mikäli tällaista hintapolitiikkaa tietoisesti harjoitetaan — se osoittaa suurta kylmäkiskoisuutta vähäväkisiä kansalaispiirejä kohtaan, jotka joutuvat kantamaan elintarvikehintojen, vuokrien ja lämmityskustannusten nousut. Keskusliittomme käsityksen mukaan valtiovallalla on kuitenkin mahdollisuus vaikuttaa sellaisten välillisen verotuksen alaisen tuotteiden hintoihin, joiden merkitys suurten kuluttajaryhmien taloudessa on paljon suurempi kuin savukkeiden hintojen alentaminen. Mainittakoon tässä yhteydessä esimerkiksi kohtuuttoman korkeat kahvin ja sokerin hinnat.

Kun edellä mainittu maataloustuotteiden runsaus aiheuttaa markkinomisvaikeuksia erityisesti maitotaloustuotteiden kohdalla, olisi vakavasti harkittava keinoja kulutusmaidon ja voin hintojen alentamiseksi. On varsin kyseenalaista, olisivatko tällaiset toimenpiteet valtiovalta- ja taloudellisesti niin epäedullisia kuin usein kuvitellaan.

Keskusliittomme ei voi vapautua käsityksestä, ettei maassamme ole harjoitettu eikä harjoiteta minkäänlaista johdonmukaista hintapolitiikkaa. Ratkaisut tapahtuvat toisistaan irrallisina ja ilman että yritetäänkään luoda pohjaa johdonmukaiselle koko hintakehityksen* huomioon ottavalle talouspolitiikalle. Yksistään hintapolitiikan hoitaminen vaatisi näinollen talouselämän eri piirejä edustavan elimen muodostamista. Työmarkkinajärjestöt ovatkin saattaneet tämän käsityksensä hallituksen tietoon, mutta hallituksen taholta ei ole toistaiseksi otettu mitään kantaa asiaan.

Edellä esitettyyn viitaten, ja koska palkansaajat seuraavat hintojen kohoavaa kehitystä, keskusliittomme pitää tarpeellisenä

- että hallitus ryhtyy kiireellisesti toimenpiteisiin elintarvikkeiden hintojen alentamiseksi;
- että hallitus toimituttaa perusteellisen tutkimuksen kuluttajahinto-

jen muodostuksesta ja mikäli tutkimus osoittaa jossakin portaassa ilmenevän kohtuuttomuutta ryhtyy toimenpiteisiin epäkohtien poistamiseksi; sekä
että suunnitelmallisen talouspolitiikan aikaansaamiseksi hallitus asettaa neuvoa-antavan elimen jossa tuottaja- ja työmarkkinajärjestöt ovat edustettuina."

SAK:n esitys johtikin eräisiin hintapoliittisiin toimenpiteisiin, joiden seurauksena elinkustannusindeksi pysyi muuttumattomana -140 pisteessä - aina lokakuuhun asti, jolloin se kohosi 141 pisteeseen. Tällöin työvaliokunta piti tarpeellisenä kääntyä jälleen valtioneuvoston puoleen seuraavan sisältöisellä kirjeellä:

"Keskusliittomme haluaa täten kunnioittaen saattaa valtiovallan tietoon, että keskusliiton työvaliokunnan sekä sen jäsenliittojen piirissä vallitsee vakava huolestuneisuus eräiden toimenpiteiden johdosla, jotka saattavat vaikuttaa varsin haitallisesti yleisen hintatason vakaana pitämiseen, rahanarvon säilymiseen ja työrauhan turvaamiseen. Aiheen tällaiseen huolestuneisuuteen ovat antaneet hinnoissa todetut jatkuvat, hiipivät nousut sekä erityisesti vuoden alussa ja jälleen syksyllä suoritettut perustelemattomat leipäviljatuotteiden hintojen korotukset.

Jo periaatteeseessakin on vaikeasti ymmärrettävissä, että ajankohtana, jolloin kotimaisen tuotannon ja ulkomaisen tuonnin yhteisen vaikutuksen johdosta kasvavat viljavarastot aiheuttavat markkinoimisvaikeuksia, viljatuotteiden hintoja kuitenkin korotetaan. Kaiken lisäksi on odotettavissa tuotteiden laadun heikkenemistäkin kotimaisen viljan sekoitussuhteen lisäämisen johdosta. Kajoamatta lähemmin valtiovallan yleiseen viljapolitiikkaan, keskusliittomme haluaa lausua käsityksensä, että varsinkin leivän hintaan vaikuttavien raaka-aineiden kuten viljan, sokerin ja ravintorasvan hinnan muodostuksen Ollessa melko kiinteästi valtiovallan käsissä, leivän hintojen korotukset olisivat olleet estettävissä.

Viljatuotteiden hintojen korotusten eräät muutkin seuraukset ovat varsin arveluttavat. Tosin elinkustannusindeksi on pysynyt tämän vuoden aikana eräiden valtiovallan toimenpiteiden vaikutuksesta muuttumattomana. Viljatuotteiden hintojen korottamisen vuoksi tapahtuu kuitenkin indeksissä 'kohoamista ja nimenomaan ravintotarvikkeiden osalta. Vaikka kokonaisindeksi pysyisikin muuttumattomana, ravintoaineiden hintojen nousu vaikuttaa kuitenkin kuluttajien ja erityisesti pienituloisten ja suuri-perheisten kuluttajien omaan talousindeksiin tavalla, joka on omiaan heikentämään luottamusta elinkustannusindeksiin todellisten elinkustannusten kehityksen mittaajana.

Elinkustannusindeksiin kohdistuvaa epäluottamuksen kasvua on myöskin omiaan vahvistamaan palkansaaja- ja kuluttajapiirien päivittäin toteamat ja alati jatkuvat pienemmät ja suuremmat muut hintojen ja maksujen korotukset, joita indeksi vain heikosti kuvastaa, mutta joiden yhteisvaikutus on huomattava ja kuluttajia ärsyttävä. Kun yleisesti oli odotettu, että kiristyvän kilpailun ja ns. Efta-ratkaisun yhteydessä suoritettujen tullien alennusten ansiosta hinnat jopa alenesivat on osoittautunut, että kehitys on ollut päinvastainen. Kun tuontitavarain, tuontiraa-ka-aineiden ja polttoaineiden hintakehitys on ollut edullinen, on vaikea löytää muuta selitystä hintojen nousulle kuin tuonti jalostus-, tukku- ja jakelukaupan vastuuton pyrkimys nostaa hintoja, pyrkimys, jonka toteut-

tamiselle maassamme pitkälle viety rengastuminen ja kartellisointi antaa mahdollisuudet. Sekä teknillisen että liikehoidollisen rationalisoinnin ja liikevaihdon nousun ansiosta työ- y.m. kustannukset ovat alentuneet ja kun monessa tapauksessa samalla raaka-aineiden ja polttoaineiden hinnat ovat alentuneet, olisivat tuntuvatkin hintojen alennukset olleet mahdollisia. Liike-elämän piirissä hintojen alentaminen on kuitenkin suurin piirtein tuntematon käsitys. Vähittäiskauppa on suurimmalta osaltaan rengastunut muutaman hallitsevan keskusliikkeen johdolla. Niissäkin tapauksissa, joissa nimenomaista kartellisopimusta ei ole tehty, vallitsee jonkinlainen hiljainen sopimus olla kilpailematta hinnoilla menekin lisäämiseksi kilpailijain kustannuksella.

On ilmeistä, että kartellilainsäädäntömme suomat mahdollisuudet estää monopolistisia hintoja ovat aivan liian rajoitetut. Näitä valtuuksia olisi mitä kiireimmin lisättävä. Keskusliittomme toivoo, että hallitus saattaa jo syysistuntokauden aikana tätä koskevan esityksen eduskunnan käsiteltäväksi. Uudessa kauppapoliittisessa tilanteessa, jossa ulkomainen kilpailu jatkuvasti kiristyy on liike-elämän välinpitämättömyys kotimaisen hinta- ja tuotantokustannusten kehitykseen nähden suorastaan vaarallinen ja vaatii hintatarkkailun tiukentamista.

Viime vuoden marraskuun 26 päivänä Suomen Työnantajain Keskusliitto ja Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto esittivät yhteisesti valtioneuvostolle, että solmimalla kahden vuoden työehtosopimukset, työmarkkinapuolet olivat omalta osaltaan halunneet myötävaikuttaa rahanarvon kiinteyteen, mutta totesivat samalla, että runkosopimuksen menestyksellisen toteuttamisen edellytyksenä on kiinteä hintataso. Lausunto päättyi toivomukseen, että valtiovalta välttäisi kaikkia sellaisia toimenpiteitä, joiden kokonaisvaikutus saattaisi olla tuotantokustannuksia ja elinkustannustasoa nostava sekä, että valtioneuvosto kiireellisesti asettaisi sopivaksi katsomansa neuvoo-antavan elimen käsittelemään lähivuosina noudatettavaa talouspolitiikkaa, jossa elimessä myös työmarkkinajärjestöt olisivat edustettuina.

Tämän vuoden alussa tapahtuneen leipävilja- y.m. tuotteiden hintojen korotusten johdosta keskusliittomme kääntyi uudelleen helmikuun 3 päivänä päivätyllä kirjeellä valtioneuvoston puoleen todeten, että työmarkkinarauhan säilymisen ehdottomana edellytyksenä on hintatason pysyttäminen mahdollisimman vakaana. Keskusliittomme käsityksen mukaan vähävaraisten kuluttajapiirien elinkustannuksiin tuntuvimmin vaikuttavat hintojen korotukset ja liukumiset olivat sellaisia, joihin valtiovallan päätökset vaikuttavat ratkaisevalla tavalla. Keskusliittomme esittikin toivomuksen, että hallitus ryhtyisi kiireellisesti toimenpiteisiin elintarvikkeiden hintojen alentamiseksi ja että hallitus toimituttaisi perusteellisen tutkimuksen kuluttajahintojen muodostuksesta ja ryhtyisi toimenpiteisiin todettujen epäkohtien poistamiseksi. Edellämäinituissa kirjelmissä esitetyt näkökohdat ovat vieläkin ajankohtaiset. Ei ole mikään salaisuus, että monella taholla elinkeinoelämänpiirissä kärsimättömästi odotetaan elinkustannusindeksin maagillisen rajan 141 ylittämistä, jotta tämän jälkeen voitaisiin yleisemminkin ryhtyä hintojen korotuksiin. Kun tämän lisäksi lokakuussa indeksissä toimitetaan tavanomainen vuokrien tarkistus on olemassa vaara, että elinkustannusindeksi syksyn aikana huomattavastikin nousee. Puhumattakaan sellaisista vähäväkisten toimeentuloon vaikuttavista hintojen ja maksujen korotuksista, joita indeksi ei ainakaan riittävästi kuvasta.

Tässä yhteydessä on aihetta todeta myös se, että keskusliittomme pii-

riassa on herättänyt vakavaa huolestumista julkisuudessa esitetyt ennakkotiedot, joiden mukaan erilaisia muotoja hyväksikäyttäen pyritään korkeimmin palkatun toimihenkilö- ja virkamieskunnan palkkoja korottamaan prosentuaalisestikin enemmän kuin mitä alemmissa palkkaluokissa olevien viran- ja toimenhaltijoin osalta tulisi tapahtumaan. Käsityksemme mukaan mikäli näin tapahtuu se tulee synnyttämään varsin merkittävää tyytymättömyyttä paitsi alemmin palkatun viran- ja toimenhaltijakunnan myöskin yksityisoikeudellisessa työsuhteessa olevien työntekijäryhmien keskuudessa.

Edelläoleviin näkökohtiin sekä aikaisempiin esityksiinsä viitaten Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto (SÄK) r.y. kunnioittaen esittää,

- että hallitus kiireellisesti ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin elintarvikkehintojen alentamiseksi;
- että leipomotuotteiden hintakehitystä erityisesti tarkkaillaan;
- että hintaviranomaisten toimintavaltuuksia tarvittavassa mittakaavassa laajennetaan;
- että valtiolta entistä tehokkaammin tutkii kulutushintoihin vaikuttavat tekijät ja julkaisee eri viranomaisten hallussa olevat tätä koskevat tiedot;
- että hintaneuvosto kutsutaan uudelleen koolle;
- että hallitus mahdollisimman pian antaa eduskunnalle esityksen kartellilain uudistamiseksi ja muutenkin tehostaa kartelliviraston toimintamahdollisuuksia;
- että hallitus välttää kaikkia sekä hinta- että palkkapolitiittisia toimenpiteitä ja ratkaisuja, jotka saattavat vaarantaa rahanarvon vakiinnuttamiseen pyrkivän yleisen sopimuspolitiikan ja;
- että hallitus asettaa neuvoa-antavan talouspoliittisen elimen, jonka tehtäviin kuuluu johdonmukaisten hintapolitiittisten suunnitelmien laatiminen ja jossa myöskin työmarkkinajärjestöt ovat edustettuina."

Hallitus ei kuitenkaan ryhtynyt SÄK:n esitysten mukaisiin toimenpiteisiin hintojen korotusten estämiseksi. Niinpä elinkustannusindeksi marraskuussa osoitti jo pistelukua 142. Tämän vuoksi SÄK:n työvaliokunta päätti jo kolmannen kerran saman vuoden aikana kääntyä lähetystön välityksellä hallituksen puoleen. Lähetystö jätti pääministeri Miettuselle seuraavan sisältöisen kirjeen:

"Tämän vuoden helmikuun 2 päivänä sekä lokakuun 7 päivänä päivätyillä kirjelmillään sekä sen yhteydessä valtioneuvostolle suullisesti tehdyillä esityksillään, keskusliittomme kiinnitti vakavaa huomiota palkansaajain keskuudessa vallitsevaan, hintojen ja maksujen nousujen aiheuttamaan levottomuuteen, tähdentäen samalla, ettei keskusliittomme voi vastata työrauhan säilymisestä ellei n.s. runkosopimuksessa edellytetty kiinteä hintataso säily. Sekä pääministeri V. J. Sukselainen että pääministeri M. Miettunen ilmoittivat suhtautuvansa suurella ymmärryksellä keskusliittomme esittämiin näkökohtiin ja arvostavansa ammattiyhdistysliikkeen Gsoittartiaa yhteiskunnallista ja kansantaloudellista vastuuntuntoa.

Elinkustannusindeksi pysyi, osaksi eräiden valtiiovallan suorittamien n.s. pisteostojen avulla, viime syyskuuhun asti muuttumattomana 140 pisteen tasolla. Tähän liittyvää tyytyväisyyttä himmensi kuitenkin olennaisesti

tietoisuus siitä, että mainituilla "pisteostoilla" saavutettu indeksin vakavuus ei heijastanut vähävaraisten kuluttajien ja palkansaajien elinkustannusten todellista kehitystä. Niinpä eräiden savukelajien ja kahvinkin hintojen alennukset eivät korvanneet leipäviljatuotteiden toistettuja hintojen korotuksia, vaan oli seurauksena elinkustannusindeksiin kohdistuvan luottamuksen heikentyminen.

Pisteostoista huolimatta on elinkustannusindeksi loka-marraskuun aikana noussut kaksi pistettä eli 1.4 %.

Kaiken lisäksi vallitsee syvä levottomuus lähiaikojen hintakehityksen suhteen. On merkkejä siitä, että eräissä liikemiespiireissä on vain odotettu elinkustannusindeksin 141 pisteen kynnyksen ylittämistä yleisemmän hintavyöryn aloittamiseksi. Niinpä eräs vaatetusteollisuuden vastuunalainen johtomies tuonnottain antoi julkisuudessa ymmärtää, että mainittu teollisuus pyrkii tulevan vuoden aikana korottamaan hintoja yleisesti 7-8 %:lla esittäen m.m. palkkojen kehityksen tällaisten roimien korotusten perusteluna. Kun mainituilla alalla palkkojen korotus on ollut vaatimaton, ovat rationalisointi, työvauhdin kiihtyminen sekä voimakkaasti kasvanut liikevaihto moninkertaisesti korvanneet vaatimattomat palkankorotukset. Tuotantokustannukset ovat epäilemättä alentuneet ja kun yritysten voitot ovat vallinneiden hyvien suhdanteiden aikana yleensä huomattavasti nousseet, ei palkkojen korotusta näinollen voida asiallisella pohjalla käyttää hintojen korotusten perusteluna. Sama koskee muitakin tuotannon aloja ja hintojen nostamispyrkimyksiä, joita viime kädessä sanelee vain rahanarvon kehityksestä piittaamaton halu hyötyä vallitsevista suhdanteista.

Aivan erityisellä huolestuneisuudella on todettu, että elinkustannusindeksin ravintoryhmän indeksi marraskuussa nousi peräti kahdella pisteellä. Erityisesti vähävaraisten perheiden kustannuksiin vaikuttavana on todettava niin elintärkeän tarvikkeen kuin perunan hinnoissa tapahtunut nousu, ja pelko jatkuvasta noususta talven ja kevään aikana on olemassa. Keskusliittomme käsityksen mukaan valtiovallan pitäisi hyvissä ajoin ryhtyä toimenpiteisiin perunain riittävän tarjonnan turvaamiseksi sekä muiden yhtä tärkeiden elintarvikkeiden, kuten leipomotuotteiden hintojen tuntuvien alennusten aikaansaamiseksi. Kun sekä maitotalous-, leipävilja- että lihatuotteiden ja kananmunien kohdalla tuotannon kasvu on jo aiheuttamassa yhä kasvavia menekkiongelmia ja kasvavat tuotemäärät samalla ovat nostaneet viljelijäväestön tuloja, ei keskusliittomme käsityksen mukaan muu ratkaisu ole mahdollinen kuin kulutuksen lisääminen peruselintarvikkeiden hintoja alentamalla. Sama koskee kohtuuttoman korkeata sokerin hintaa. Keskusliittomme käsityksen mukaan valtiovallalla on riittäviä valtuuksia erilaisten elintarvikkeiden hintojen alentamiseen ja tällaisia toimenpiteitä edellyttävät myös eräät yleiset ja keskeiset kansantaloudelliset näkökohdat. Maamme niveltäessä yhä tiiviimmin kansainväliseen vaihdanta- ja kilpailutalouteen, on elintarvikkeiden korkea hintataso kilpailukyvyyn kehittämisen suurena esteenä.

Keskusliittomme toteaa tyydytyksellä, että eduskunnan päätöksellä hallitukselle myönnetty hintojen säännöstelyvaltuudet ovat olennaisesti lisääntyneet. Kun tuontiraaka-aineiden hinnat ovat edelleen jatkuvasti olleet pikemminkin alenevia kuin nousevia, hallitukselle nyt annettujen valtuuksien pitäisi riittää sulun asettamiselle hintatason nousulle ja jopa hintojen alentamiseksiin.

Keskusliittomme ja sen jäsenistön käsityksen mukaan tilanne vuokra-markkinoilla on erittäin huolestuttava. Kautta maan ja nimenomaan kau-

pungeissa esiintyy laajaa asuntokeinottelua. Varakkaat keinottelijat osavat valmistuvia asuntoja ja asuntotarvetta hyväksikäyttäen hankkivat itselleen lyhyessä ajassa kymmeniin miljooniin nousevia verovapaita tuloja. Tilannetta on olennaisesti omiaan pahentamaan hallituksen esittämä vuokrasäännöstelyn lopettaminen Helsingissä ja Tampereella, eikä esitetty varsin lyhyt ylimenokauden järjestely paljoakaan auta häättöuhan alaisia vuokralaisia. Vuokrasäännöstelyn¹ poistamiseen ei ole aihetta ennenkuin riittävä asuntokanta poistaa keinottelun mahdollisuudet vuokramarkkinoilla.

Kun keskusliittomme käsityksen mukaan vallitseva tilanne ei voi eikä saa jatkua kauemmin, olisi viipymättä asetettava erikoinen, eri etupiirejä edustava tutkimuselin vuokra- ja asuntotilanteen sekä tällä alalla esiintyvien keinotteluilmiöiden perusteellista tutkimusta varten.

Haluten edelleen myötvaikuttaa työmarkkinarauhan säilymiseen ja tuotantoelämän häiriintymättömään jatkuvaisuuteen, keskusliittomme, näiden tavoitteiden edellytysten turvaamiseksi, kunnioittaen esittää,

että valtiolta sitoutuu käyttämään entisiä ja lisättyjä hintavalvontavaltuuksiaan tehokkaan sulun aikaansaamiseksi elinkustannusten nousulle; ja

että valtiolta viipymättä asettaa erikoiselimen vuokratilanteen ja asuntoalalla esiintyvän keinottelun perinpohjaista tutkimusta ja tarpeellisia toimenpiteitä varten."

SAK:n esityksiä käytiin vuoden lopussa neuvotteluja hallituksen edustajain kanssa. Neuvottelut eivät kuitenkaan vuoden loppuun mennessä johtaneet käytännöllisiin toimenpiteisiin.

6. Työajan lyhentäminen

Teollisuuden rationalisointi ja automatisointi ovat johtaneet siihen, että kysymys työajan lyhentämisestä on muodostunut ajankohtaiseksi. Useat SAK:n jäsenjärjestöt ja niiden alaosastot ovat hyväksymissään päätöslauselmissa pitäneet työajan lyhentämistä välttämättömänä. SAK:n työvaliokunta määritellössään sosiaalisten uudistusten tärkeysjärjestyksen asetti ensisijaiseksi tavoitteeksi työajan lyhentämisen neljäänkymmeneen viikkotuntiin työntekijäin ansiota alentamatta. Toukokuun 17 päivänä SAK:n lähetystö jätti pääministeri Sukselaiselle seuraavan työajan lyhentämistä koskevan kirjelmän:

"Allekirjoittaneen keskusliiton alaiset ammatilliset järjestöt ovat kiinnittäneet huomiota työaikaa säännöstelevän lainsäädännön jälkeenhäineisyyteen, Työaikaa rajoittavat säännökset ovat nimittäin pysyneet muuttumattomina aina vuodesta 1917 lähtien, jolloin annettiin laki kahdeksan tunnin työajasta. Vuonna 1946 annetulla työaikalalla, jolla ensiksi mainittu läki suurelta osaltaan uudistettiin, lyhennettiin työaikaa vain yhdellä tunnilla viikossa, joten lain mukainen säännöllinen työaika on nykyisin 8 tuntia vuorokaudessa ja 47 tuntia viikossa.

Vuoden 1946 jälkeen ovat sekä sosiaaliset että taloudelliset olosuhteet niin meidän maassamme kuin muuallakin maailmassa perusteellisesti muuttuneet. Rationalisoinnin ja automatisoinnin sekä työmenetelmien kehittymisen johdosta hyödykkeiden tuotanto on moninkertaistunut ja työn

tuottavuus työntekijää kohden on lisääntynyt ja siten työvoimatarve vähentynyt aiheuttaen jatkuvaa työttömyyttä. Tällainen kehitys on luonut mahdollisuudet ja tehnyt jopa välttämättömäksi työajan lyhentämisen. Niinpä useissa maissa työaika on nykyisin neljäkymmentä tuntia viikossa, ja siirtymistä tätäkin lyhyempään työaikaan valmistellaan.

Edellä todettu myönteinen kehitys on tehnyt mahdolliseksi työajan lyhentämisen myös meidän maassamme. Eri alojen työehtosopimuksilla työaika onkin sovittu 40—45 tunniksi viikossa.

Työajan lyhentämiseen on keskusliittomme taholta kiinnitetty huomiota myös eduskunnassa. Jo vuoden 1960 valtiopäiville jätettiin eduskunta-aloite työaikalain muuttamisesta, ja vuoden 1961 valtiopäiville on jätetty neljä samaa tarkoittavaa lalkialoitetta.

Edellä sanotun perusteella allekirjoittanut keskusliitto toteaa, että työaika säännöstelevät lait eivät enää vastaa tarkoitustaan, ja kunnioittaen esittää,

että hallitus antaisi eduskunnalle esityksen työaikalain muuttamisesta siten, että työntekijäin säännöllinen työaika olisi kauintaan kahdeksan tuntia vuorokaudessa ja enintään neljäkymmentä tuntia viikossa sekä, että muut työaika säännöstelevät lait muutettaisiin vastaavasti.

Kun eduskunnan vuoden 1961 valtiopäivien keväistuntokaudelle on jätetty runsaasti sosiaalipoliittisia aloitteita, on todennäköistä, että eduskunnan työväenasiainvaliokunta ei tämän istuntokauden aikana ehdi niitä kaikkia käsittelemään. Tämän vuoksi keskusliittomme katsoo aiheelliseksi esittää,

että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin erityisen valiokunnan asettamiseksi käsittelemään työaika säännöstelevien lakien muuttamista tarkoittavia aloitteita."

Samansisältöiset kirjelmät lähetettiin myös kaikille työväenpuolueiden eduskuntaryhmille.

Marraskuun 7 päivänä kävi SAK:n lähetystö esittämässä työväenpuolueiden eduskuntaryhmille SAK:n kannan työaikalain uudistamisesta siten, että siirryttäisiin 40-tuntiseen, viisipäiväiseen työviikkoon. Samalla lähetystö esitti, että maa- ja metsätyöntekijäin sekä liikealan työntekijäin työaika määriteltäisiin saman lain puitteissa perusteiltaan samantyyppiseksi kuin muidenkin työntekijäin työaika. Lähetystö esitti toivomuksen, että työväen eduskuntaryhmät voisivat esiintyä yhtenäisinä tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

N.S. runkosopimuksen solmimisen yhteydessä SAK ja Suomen Työntantajain Keskusliitto sopivat siitä, että ne asettavat keskuudestaan toimikunnan, jonka tehtävänä on selvittää työaikakysymystä. Toimikunta asetettiin vuoden 1961 alussa. Toimikunta jätti keskusliitoille lausuntonsa marraskuussa 1961. Lausunto päättyi seuraavaan kannanilmaisuun:

"Työaika on viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana monissa maissa lyhentynyt. Lyhentymisen suuntaa ovat johtaneet pääomavaivat ja teknillisesti kehittyneet maat, joiden asema kansainvälisillä markkinoilla on vakiintunut ja vahva. Muissa maissa tätä kehitystä on taloudellisten mahdollisuuksien mukaan seurattu.

Suomessa on työaika lyhentynyt siten, että nykyään käytännössä oleva, sopimusperäisesti vahvistettu työaika vastaa Euroopassa ja nimenomaan Tanskassa, Norjassa ja Ruotsissa käytännössä olevaa työaikaa, joskin lakisääteinen työaika on jäänyt muuttamatta. Siirtyminen nykyiseen sopimusperäiseen työaikaan on tapahtunut suurin piirtein samanaikaisesti kuin edellä mainituissa maissa. Viime vuonna myös vuosilomia, jotka vaikuttavat vuotuisen työajan pituuteen, lisättiin niin, että ne nykyisen lain mukaan ovat pidemmät kuin edellä mainituissa maissa.

Toimikunta toteaa, että työaika olennaisesti vaikuttaa kansantalouden kilpailukyvyyn ylläpitämiseen. Tämä ei voi olla esteenä sille, että järjestöt keskinäisissä neuvotteluissaan harkitsisivat toimenpiteitä lakisääteisen työajan saattamiseksi sopimus pohjaista työaikaa vastaavaksi."

Toimikunnan ehdotuksen pohjalta käydyt keskusliittojen väliset neuvottelut eivät johtaneet tulokseen sen johdosta, että Työnantajain Keskusliiton edustajat suhtautuivat kielteisesti SAK:n edustajien vaatimukseen 40-tuntisen työviikon toteuttamisesta.

7. Samapalkkaisuus

Kansainvälisen työjärjestön hyväksymän samapalkkaisuuden toteuttamista koskevan suosituksen soveltaminen tuli kertomusvuoden aikana erittäin ajankohtaiseksi. Valtioneuvosto asetti komitean tutkimaan samapalkkaisuuden toteuttamista. Komitean mietinnöstä SAK antoi seuraavan lausunnon:

"Lausuntonamme samapalkkaisuuskomitean mietinnöstä ja siihen liittyvästä ehdotuksesta samapalkkaisuuden toteuttamiseksi esitämme kunniottaen seuraavaa:

Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto (SAK) r.y. pitää oikeudenmukaisena komitean omaksumaa kantaa samapalkkaisuussopimuksessa lausuttuun periaatteeseen nähden, jonka mukaan palkkaperusteiden tulee määräytyä ilman sukupuolen perusteella tapahtuvaa syrjintää; samasta tai samanarvoisesta työn suorituksesta on myös sopimuksen periaatteen mukaisesti maksettava palkka määräytyvä ottamatta huomioon työn suorittajan sukupuolta.

Keskusliittomme hyväksyessään tämän periaatteen oikeudenmukaisuuden kiinnittää huomiotaan komitean esittämään kantaan, jonka mukaan samapalkkaisuussopimuksessa on selvitettävä työtehtävien objektiivinen arvostus ja sellaisten menettelytapojen kehittäminen, joiden avulla tämä arvostus suoritetaan. Keskusliittomme pitää välttämättömänä, että samapalkkaisuussopimuksen toteuttamista silmällä pitäen ryhdytään toimenpiteisiin työnarvostusmenetelmien kehittämiseksi ja sellaisten menettelytapojen luomiseksi, joiden avulla työntekijäominaisuudet voidaan asianmukaisella tavalla ottaa huomioon palkkojen määrittämisessä. Keskusliittomme katsoo erityisen välttämättömäksi sen, että määriteltäessä menettelytapoja, joilla työnarvostus suoritetaan sekä näitten menettelytapojen soveltamisessa vastaavien työalojen työntekijäjärjestöjen edustus ja asiantuntemus otetaan huomioon.

Käsityksemme mukaan sopimuksen soveltamisessa on noudatettava sopimusvapauden periaatetta siten, että samapalkkaisuuden edistäminen ja

turvaaminen hoidetaan työmarkkinajärjestöjen välisillä sopimusneuvotteluilla. Keskusliittomme esittää samapalkkaisuuden toteuttamista asetehtain, jolloin on pidettävä ensisijaisesti välttämättömänä naisten ja miesten samasta työstä määräytyvissä palkkaperusteissa jo todettujen eroavaisuuksien poistamista.

Komitea toteaa mietinnössään samapalkkaisuuden laajaksi ja tärkeäksi toimenpiteeksi, jonka hoitamisessa vaaditaan valtion, kunnallisten keskusjärjestöjen ja työmarkkinajärjestöjen yhteistyötä ja pitää tärkeänä erityisen samapalkkaisuusneuvoston perustamista. Keskusliittomme yhtyy komitean kantaan samalla korostaen sitä, että samapalkkaisuusneuvoston kokoonpanossa riittävässä määrin otetaan huomioon myös naisten edustus Samapalkkaisuusneuvoston rinnalla toimivissa erityisaloille kokoonpantavissa elimissä on johdonmukaisesti seurattava naisedustuksen huomioonottamista.

Samapalkkaisuutta koskevan tiedoitus- ja valistustoiminnan järjestäminen on keskusliittomme käsityksen mukaan pyrittävä hoitamaan tehokkaasti, jotta samapalkkaisuuden periaatteellinen selvittely ja sen käytännöllinen toteuttamisjärjestys sujuisi kitkattomasti.

Jättäessään oheisen lausuntonsa sosiaaliministeriölle keskusliittomme pitää välttämättömänä, että

valtioneuvosto ryhtyy kiireellisesti toimenpiteisiin asian saattamiseksi eduskunnan käsiteltäväksi ja sopimuksen ratifioimiseksi.

Keskusliittomme pitää tärkeänä, että samapalkkaisuussopimuksen tultua ratifioiduksi valtiolta omalta osaltaan seuraisi kiinteästi sopimuksen noudattamista. Komitean eräiden jäsenten mietintöön liittämästä erivästä mielipiteestä saa sen käsityksen, että samapalkkaisuussopimuksen toteuttamista pyritäisiin viivyttämään. Tästä syystä keskusliittomme jo tässä vaiheessa haluaa kantanaan sanoa, että mikäli aiheetonta viivytystä voidaan todeta sopimuksen soveltamisessa sen tultua ratifioiduksi, on ryhdyttävä lainsäädännöllisiin toimenpitein sopimuksen toteuttamiseksi.

Jotta samapalkkaisuus voitaisiin toteuttaa siinä laajuudessa, mihinkä käsityksemme mukaan olisi edellytyksiä keskusliittomme pitää välttämättömänä, että nykyistä enemmän varataan tilaisuuksia naisille riittävän ammattikoulutuksen saamiseen."

Samapalkkaisuuskysymys oli eduskunnan työväenasiainvaliokunnan käsiteltävänä eduskunnan syysistuntokaudella, mutta kertomusvuoden aikana asia ei ehtinyt varsinaiseen eduskuntakäsittelyyn.

8. Työntekijäin eläkelaki

Eläkekomitean mietinnöstä ja siihen liittyvästä ehdotuksesta SAK antoi seuraavan lausunnon:

"Mietinnössään komitea on selvästi ja asiallisesti osoittanut työsuhteessa olevien työntekijöiden eläketurvan tarpeellisuuden ja heidän oikeutensa työsuhte-eläkkeeseen. Samoin mietinnössä todetaan yksityisessä työsuhteessa olevia työntekijöitä koskevissa nykyisissä eläkejärjestelmissä olevan sellaisia puutteellisuuksia, jotka kiireellisesti olisi korjattava. Näihin, samoin kuin muihinkin, mietinnössä esitettyihin periaatteellisiin kannanottoihin keskusliittomme yhtyy.

Lakiehdotuksen yksityiskohtiin nähden keskusliittomme jäsenjärjestöt ovat tehneet useita huomautuksia ja muutosehdotuksia. Kun kuitenkin pidämme välttämättömänä, että vanhuuden turvaa täydentävä työsuhte-eläkejärjestelmä saataisiin nopeasti lainsäädäntöteitse toteutetuksi, emme halua tehdä sellaisia esityksiä, jotka saattaisivat viivästyttää asian käsittelyä. Katsomme kuitenkin aiheelliseksi tehdä lakiehdotuksen johdosta seuraavat huomautukset, ja toivomme, että ne otettaisiin huomioon eduskunnalle annettavaa esitystä valmistettaessa:

Lakiehdotuksen 1 §:n 1 momentin mukaan eläkejärjestelmän piiriin tulisi kuulumaan 25 vuotta täyttänyt työntekijä, jonka työsuhte hänen täytettyään mainitun iän on yhdenjaksoisesti jatkunut vähintään vuoden pituiseen ajan.

Kun työsopimuslakimme mukaan työntekijä saavuttaa työoikeudellisen täysi-ikäisyyden 18 vuotiaana ja kun nuoret työntekijät ammattikoulun kurssin suorittuttuaan yleensä siirtyvät työmarkkinoille 18–19 vuotiaana ja hakeutuvat jo siinä vaiheessa pysyviin työpaikkoihin, olisi oikeudenmukaista, että työntekijä jo työsuhteensa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa saisi tilaisuuden ryhtyä ansaitsemaan eläkettään. Näin ollen mainittua kahdenkymmenenviiden vuoden ikärajaa on pidettävä liian korkeana.

Järjestelmän piiriin pääsyn ehdoksi asetettu työsuhteen jatkuminen yhden vuoden ajan saattaa johtaa kohtuuttomuuksiin. Pysyväseksikin tarkoitettu työsuhte voi nimittäin syystä tai toisesta katketa jatkuttuaan esimerkiksi 11 kuukautta, ja tämä voi uusiutua useammankin kerran. Tällainen ehto rajoittaa myös työntekijän mahdollisuutta työpaikkaa vaihtamalla hakeutua hänelle ehkä paremmin soveltuvaan työhön. Näin ollen ehdotuksen mukaista "karenssiaikaa" olisi lyhennettävä. Esitämme, että työntekijäin eläkelain 1 §:n 1 momentti säädettäisiin seuraavan sisältöisenä:

"Työnantaja on velvollinen järjestämään ja kustantamaan tämän lain mukaiset vähimmäisehdot täyttävät vanhuus- ja työkyvyttömyyseläketurvan jokaiselle 21 vuotta täyttäneelle työntekijälleen, jonka työsuhte hänen täytettyään mainitun iän on yhdenjaksoisesti jatkunut vähintään kuusi kuukautta".

Ehdotuksen mukaan jäisivät sellaisissa ammateissa, kuten rakennus-, satama- ja metsätyössä työskentelevät työntekijät pakollisen eläketurvan ulkopuolelle. Tosin ehdotukseen sisältyy säännökset, joiden mukaan näidenkin alojen työnantajat voivat rekisteröidä työntekijöilleen vapaaehtoisesti järjestämänsä eläketurvan. Keskusliittomme mielestä ei kuitenkaan voida voida sellaisiakaan työntekijöitä, jotka olosuhteiden pakosta joutuvat jatkuvasti työskentelemään lyhytaikaisissa työsuhteissa eläketurvaansa nähden jättää epämääräisen vapaaehtoisen järjestelmän varaan. Pidämmekin välttämättömänä, että myös lyhytaikaisessa työsuhteessa työskentelevien työntekijöiden eläketurva järjestetään lainsäädäntöteitse samoin kuin muidenkin työntekijöiden. Mikäli se ei ole mahdollista komitean ehdottaman järjestelmän puitteissa, on säädettävä erillinen laki, jolla k.o. laatuissa työsuhteessa työskentelevien työntekijöiden eläketurva järjestetään.

Komitea pitää eläkettä, joka vastaa 60 % työntekijän palkasta sopivana eläketasona, todeten kuitenkin, että sen ehdottaman 30 %:n työsuhte-eläkkeen ja kansaneläkkeen avulla tämä taso saavutetaan vain kaikkein heikoimmin palkattujen työntekijäin kohdalla. Keskusliittomme voi yhtyä komitean käsitykseen tavoitteena pidettävään eläketasoon näh-

den, joskin on todettava eläketason valtion ja kuntien maksamissa eläkkeissä olevan korkeamman. Aiheellista on kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että ehdotuksen mukaan sopivana pidettävän eläketason alapuolelle jäisivät kaikki ammattitaitoiset työntekijät. Näin ollen olisi harkittava työsuhde-eläkkeen määräämistä 40 %:ksi työntekijän palkasta.

Kun eräät nykyiset eläkejärjestelmät jo antavat työntekijöille vähintään samanlaisen eläketurvan kuin nyt ehdotettu järjestelmä, keskusliittomme pitää oikeudenmukaisena, että työntekijäin etuja ei vähennetä yleisen eläketurvajärjestelmän voimaansaattamiselle."

Eduskunnan hyväksymässä työntekijäin eläkelaisa, joka annettiin 8 päivänä heinäkuuta 1961, SAK:n esittämät käsitykset tulivatkin huomioon otetuksi. Työntekijäin eläkelaki tulee voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1962.

Hyväksyessään työntekijäin eläkelain eduskunta, SAK:n lausunnossaan tekemän esityksen mukaisesti, lausui toivomuksen, että hallitus kiireellisesti ryhtyisi toimenpiteisiin lyhytaikaisissa työsuhteissa työskentelevien työntekijäin eläketurvan järjestämiseksi.

Eduskunnan toivomus johtikin tulokseen, ja eduskunta syysistunto-kaudellaan hyväksyi lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain, joka tulee voimaan samanaikaisesti kuin työntekijäin eläkelakikin, eli 1 päivänä heinäkuuta 1962.

9. Ammattientarkastuksen kehittäminen

Vuonna 1958 asetetun ammattientarkastuskomitean kahdesta osamietinnöstä SAK antoi lausuntonsa.

Lausunnoissaan SAK korosti sitä, että ammattientarkastusjärjestelmässä todetut puutteellisuudet voidaan poistaa vain siten, että ammattientarkastus kokonaisuudessaan siirretään valtion tarkastajille. Samoin SAK piti ammattientarkastuksen tehostamisen kannalta tarkoituksenmukaisena, että metsätyö- ja satamatyöalalle asetetaan erityiset tarkastajat.

Työsuoje-luvaltuutettuja (työnmaaluottamusmiehiä) koskevan komitean ehdotuksen johdosta SAK lausui käsityksensä, että työmaaluottamusmiesten asema, oikeudet ja velvollisuudet voidaan parhaiten määritellä erityisellä lailla.

Ammattientarkastusjärjestelmän uudistaminen ei joutunut kertomusvuoden aikana eduskunnan käsiteltäväksi.

10. Työriitojen sovittelulain muuttaminen

Hallitus antoi eduskunnalle työrauhakomitean ehdotuksen mukaisen esityksen työriitojen sovittelusta annetun lain muuttamisesta. Eduskunta hyväksyi lain, mutta kolmannessa käsittelyssä työväenpuolueiden edustajat äänestivät lain yli vaalien.

11. Asepalvelukseen kutsutun työsuhteen turvaaminen

Asiaa valmistelleen komitean ehdotuksesta hallitus antoi eduskunnalle esityksen laiksi palvelukseen kutsutun asevelvollisen työ- tai virkasuhteen jatkumisesta, jonka eduskunta hyväksyi. Täten aikaisemmin asevelvollisuuslain nojalla annettuun asetuksen sisältyneet säännökset on siirretty erilliseen lakiin ja säännöksiä on muutettu siten, että työnantajan oikeutta lopettaa asepalveluksesta palaavan asevelvollisen työsuhde, on rajoitettu.

VIII. Virkamiesjärjestöt ry.

Kertomusvuoden helmikuun 4 päivänä perustivat kolme SAK:n jäsenliittoa uuden valtion viran ja toimen haltijain yhteenliittymän, Virkamiesjärjestöt ry:n, johon liittyivät Rautatieläisten Liitto, Valtion Virkailijain Liitto ja Työläisliitto. Järjestön puheenjohtajaksi valittiin Rautatieläisten Liiton puheenjohtajana Onni Koski. Virkamiesjärjestöt ry hyväksyttiin yhdistysrekisteriin toukokuun 4 päivänä.

Virkamiesjärjestöt ry:n tarkoituksena on valtion viran ja toimen haltijain muodostamien ammatillisten yhdistysten yhteisjärjestönä edustaa ja valvoa jäsenyhdistystensä sekä niiden jäsenten oikeudellisia, ammatillisia ja sosiaalisia etuja. Tarkoituksensa toteuttamiseksi järjestö tekee esityksiä ja aloitteita, käy neuvotteluja, antaa lausuntoja sekä voi harjoittaa julkaisu- ja opintotoimintaa.

Sääntöjen mukaan Virkamiesjärjestöt ry on sellainen Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliittoon (SAK) kuuluvien valtion viran ja toimen haltijain liittojen yhteistoimintajärjestö, joiika tarkoituksena on SAK:n kanssa yhteistyössä edistää järjestöön yhtyneitten liittojen toimintaa näitä koskevissa yhteisissä kysymyksissä.

Virkamiesjärjestöt ry:n hallituksen varsinaisina jäseninä ovat Onni Koski (Rautatieläisten Liitto), Eugen Kaukolampi (Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto), Paavo Friman (Rautatieläisten Liitto), Lauri Halme (Valtion Virkailijain Liitto), Otto Jokinen (Työläisliitto) ja Unto Keijonen (Rautatieläisten Liitto).

Virkamiesjärjestöt ry:n neuvotteluoikeuskysymyksestä muodostui järjestön ensimmäinen "taistelu", jonka kuitenkin — mutta monien vaiheiden jälkeen — Virkamiesjärjestöt ry voitti. Valtiovarainministeriö myönsi Virkamiesjärjestöt ry:lle neuvotteluoikeuden 26. 10. Tämän jälkeen Virkamiesjärjestöt ry:n edustajat ovat osallistuneet kaikkiin valtiovarainministeriön virallisiin neuvotteluihin, joita on käyty ministeriön ja neuvottelukelpoisten virkamiesjärjestöjen välillä.

Virkamiesjärjestöt ry:n perustamisen ja sen saaman neuvotteluoikeuden jälkeen parani alemmissa ja keiSkikorkeissa palkkausluokissa olevien viran ja toimen haltijain neuvotteluasema huomattavasti. Mainittakoon, että eräät järjestöt ja eräs ns työväenlehtikin hyökkäsivät Virkamiesjärjestöt ry:n neuvotteluoikeutta vastaan ja yrittivät kaikin keinoin estää järjestön saamasta neuvotteluoikeutta. Tämän johdosta SAK:n puheenjohtaja puuttui asiaan ja lisäksi eräät eduskuntaryhmät ilmoittivat maan hallitukselle, että he eivät hyväksy SAK:hon kuuluvien viran ja toimen haltijain syrjimistä.

Liittojen jäsenmäärä vuonna 1961 verrattuna vuoteen 1960

Liitto	Jäsenmäärä		Lisäys tai vähennys	
	1960	1961	v. 1960 lukum.	verraten %
Auto- ja kuljetustyöväen	2.512	3.515	+ 1.003	40,0
Elintarviketyöläisten	7.812	8.117	+ 305	3,9
Hotelli- ja Ravintolahenk	4.429	4.459	+ 30	0,7
Ilmakuljetus-Unioni	242	270	+ 28	11,5
Kiinteistötyöntekijäin	3.204	3.372	+ 168	5,2
Kunniallisten työntekijäin ja viran- haltijain	29.597	31.140	+ 1.543	5,2
Lasi- ja Posliinityöväen	2.885	2.852	– 33	1,1
Liiketyöntekijäin	16.524	eronnut	– 16.524	100,0
Maaseututyöväen	7.700	8.005	+ 305	4,0
Mekanikkojen	622	634	+ 12	1,9
Metallityöväen	37.668	40.442	+ 2.774	7,3
Muurarien	5.824	5.854	+ 30	0,5
Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen	6.412	6.338	– 74	1,1
Paperiteollisuudöntyöntekijäin ..	20.874	21.635	+ 761	3,6
Puuteollisuustyöväen	9.558	8.960	– 598	6,2
Rakennustyöläisten	38.355	45.373	+ 7.018	18,3
Rautatieläisten	15.512	15.732	+ 220	1,4
Satamatyöntekijäin	3.357	3.304	– 53	1,6
Sukeitajain	237	214	– 23	1,0
Tekstiililaitosmiesiten	1.056	1.042	– 14	1,3
Tekstiilityöväen	3.816	8.264	+ 4.448	116,8
Toimittaja	35	48	+ 13	37,1
Työläis	9.140	9.438	+ 298	3,3
Valtion Virkailijain	1.003	854	– 149	14,8
Yleinen Lehtimies	162	177	+ 15	9,2
	228.536	230.039	+ 1.503	0,65

Liittojen jäsenistön jakautuminen sukupuolen mukaan vuonna 1961

Liitto	Miehiä	%	Naisia	%	Yht.
Auto- ja Kuljetustyöväen	3.036	86,4	479	13,6	3.515
Elintarviketyöläisten	3.445	42,4	4.672	57,6	8.117
Hotelli- ja Ravintolahenk	623	14,0	3.836	86,0	4.459
IlmaKuljetus-Unioni	239	88,5	31	11,5	270
Kiinteistötyöntekijäin	2.277	67,5	1.095	32,5	3.372
Kunnallisten työntekijäin ja viran- haltijain	21.026	67,5	10.114	32,5	31.140
Lasi- ja Posliinityöväen	1.582	55,4	1.270	44,6	2.852
Maaseututyöväen	7.658	95,6	347	4,4	8.005
Mekaniikkojen	625	98,6	9	1,4	634
Metallityöväen	36.223	89,5	4.219	10,5	40.442
Muurarien	5.844	99,9	10	0,1	5.854
Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen	2.519	39,8	3.819	60,2	6.338
Paperiteollisuudentyöntekijäin	16.764	77,5	4.871	22,5	21.635
Puuteollisuustyöväen	5.522	61,6	3.438	38,4	8.960
Rakennustöläisten	41.728	92,0	3.645	8,0	45.373
Rautatieläisten	14.551	92,5	1.181	7,5	15.732
Satamatyöntekijäin	2.791	84,5	513	15,5	3.304
Sukeltajain	214	100,0	-	-	214
Tekstiililaitosmiesten	1.042	100,0	-	-	1.042
Tekstiilityöväen	1.528	18,5	6.736	81,5	8.264
Toimittaja	43	89,6	5	10,4	48
Työläis	7.017	74,3	2.421	25,7	9.438
Valtion Virkailijain	452	52,9	402	47,1	854
Yleinen Lehtimies	120	67,8	57	32,2	177
	176.869	76,8	53.170	23,2	230.039

Liittojen ja työttömyyskassojen maksamat avustukset v. 1961

Liiton nimi	Liiton varoista				
	Työttömyyskassan varoista Työttöm. ja matkäävust.	Sairausav.	Hautausav.	Oikeusav.	Muita av.
Auto- ja Kuljetustyöväen..	—	—	—	—	895.800:—
Elintarviketyöväen	8.196.035:—	1.113.958:—	195.024:—	67.035:—	178.000:—
Hotelli- ja Ravintola- henkilökunnan	4.015.985:—	1.472.843:—	66.600:—	419.128:—	984.200:—
Ilmakuljetus-Unioni	—	21.392:—	—	—	21.392:—
Kliintestityöntekijäin	—	—	124.000:—	5.000:—	129.000:—
Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain	7.228.161:—	13.423.355:—	2.313.076:—	121.225:—	23.085.817:—
Lasi- ja Posliinityöväen ..	1.161.554:—	—	134.000:—	—	1.295.554:—
Maaseututyöväen	7.585.580:—	291.530:—	78.500:—	26.670:—	156.600:—
Mekanikkojen	34.050:—	38.538:—	15.100:—	—	35.100:—
Metallityöväen	12.542.280:—	14.245.387:—	1.712.400:—	1.334.778:—	122.788:—
Muurarien	44.215.910:—	5.197.565:—	964.500:—	197.540:—	14.400:—
Nahka-, Jalkine ja Kumi- työväen	7.176.184:—	1.633.104:—	160.779:—	25.055:—	29.849.245:—
Paperiteollisuudentyöntekij.	3.647.750:—	13.640.285:—	884.000:—	—	50.575.515:—
Puuteollisuustyöväen	8.199.520:—	3.254.121:—	—	—	21.486:—
Rakennustyöläisten	196.164.070:—	29.662.591:—	1.879.185:—	2.577.425:—	9.016.60:—
Rautatieläisten	37.400:—	4.804.719:—	1.052.160:—	103.040:—	26.168.390:—
Satamatyöntekijäin	—	—	178.000:—	69.900:—	1.532.653:—
Sukeltajain	413.500:—	—	40.000:—	—	1.330.550:—
Tekstiililaitosmiesten	362.860:—	468.397:—	75.000:—	—	231.613.821:—
Tekstiilityöväen	5.032.054:—	1.418.667:—	—	1.000:—	6.011.119:—
Toimittaja	—	—	—	—	257.500:—
Työläis	972.525:—	5.409.110:—	325.000:—	236.512:—	453.500:—
Valtion Virkailijain	—	—	—	80.500:—	926.257:—
Yleinen Lehtimies	—	—	—	—	6.451.721:—
	306.985.418:—	96.095.562:—	10.196.724:—	5.184.308:—	7.023.647:—
				13.269.444:—	431.731.456:—

SISÄLLYSLUETTELO

Sivu

I Poliittinen tilanne

1. Kansainvälinen tilanne.....	3
2. Sisäpoliittinen kehitys.....	4

II Taloudellinen kehitys vuonna 1961

1. Yleinen kehitys.....	5
2. Kansantulo.....	7
3. Teollisuus.....	8
4. Maatalous.....	10
5. Metsätalous.....	11
6. Rakennustoiminta.....	12
7. Ulkomaankauppa.....	13
8. Kotimaankauppa.....	16
9. Liikenne.....	17
10. Rahamarkkinat.....	18
11. Valtiontalous.....	19
12. Työmarkkinat.....	20
13. Hinnat.....	20
14. Palkat.....	22

III Jäsenistö ja hallintoelimet

1. SAK:n edustajakokous	25
2. Liitot.....	25
3. Vainajat.....	25
4. Työvaliokunta ja valtuusto.....	25
5. Henkilökunta.....	28
6. Tilintarkastajat.....	29

IV Yhteistyö kotimaisten järjestöjen ja yhtymien kanssa

1. Yhdistykset, säätiöt ja osakeyhtiöt.....	29
2. Edustus lautakunnissa, toimikunnissa ja yhtymissä.....	30

V Kansainvälinen yhteistyö

1. Kansainvälinen työjärjestö.....	32
2. Yhteistyö Pohjoismaiden ammattijärjestöjen kanssa.....	32
3. Yhteistyö Vapaiden Ammattiyhdistysten Kansainvälisen Liiton ja sen Euroopan aluejärjestön kanssa.....	33
4. Yhteistyö Neuvostoliiton ammattijärjestön kanssa.....	33

VI Järjestö-, valistus- ja opintotyö

1. Yleistä.....	34
2. Järjestö- ja valistustyö.....	34
3. Opintotyö.....	3G
4. Kustannustoiminta.....	40
5. Naisjaosto.....	41

VII Työehto- ja sosiaalipoliittiset kysymykset

1. Yleistä.....	42
2. SAK:n uuden vuoden julkilausuma.....	43
3. Työllisyys.....	43
4. Työriidat.....	51
5. SAK:n vapputervehdys.....	51
6. Hintapoliittiset toimenpiteet..... 2'	52
7. Työajan lyhentäminen.....	59
8. Samapalkkaisuus	61
9. Työntekijäin eläkelaki.....	62
10. Ammattientarkastuksen kehittäminen.....	64
11. Työriitojen sovittelulaki.....	64
12. Asepalvelukseen kutsutun työsuhteen turvaaminen.....	65

VIII Virkamiesjärjestöt r.y.....65

Liitteet:

Liittojen jäsenmäärä vuonna 1961 verrattuna vuoteen 1960.	66
Liittojen jäsenistön jakautuminen sukupuolen mukaan v. 1961	67
Liittojen ja työttömyyskassojen maksamat avustukset v. 1961	68